

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI

NERMİN KÖK KAPLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. TALİP DOĞAN**

KONYA-2020

KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTITUSU

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nermin KÖK KAPLAN		
	Numarası	17810701029		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
Tezin Adı	Denizli Yöresi Türkülerinin Söz Varlığı			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

N. K. Kaplan

Nermin KÖK KAPLAN

KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	NERMİN KÖK KAPLAN		
	Numarası	17810701029		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	PROF. DR. TALİP DOĞAN		
Tezin Adı	DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI			

Bu çalışmayı Denizli yöresi türkülerinin söz varlığı oluşturmaktadır. Çalışma Giriş, İnceleme, Sonuç ve Metinler bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Denizli'nin tarihçesi, coğrafyası ve sosyal kültürel yapısı; Denizli ilinin ağız özellikleri ve türkü türü hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde tespit edilen türkülerdeki sözcükler anlamlarına ve sözcük türlerine göre sınıflandırılmış, türküdeki bağlamına göre anlamları tespit edilmiştir. Ayrıca türkülerin söz varlığında Standart Türkçeden farklı özgün ses ve şekil özelliklerine yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde incelemelerden elde edilen veriler ve söz varlığıyla ilgili tespitler ortaya konulmuştur.

Metin bölümünde Hilmi Bozdemir tarafından kitap hâline getirilen Denizli yöresi türkülerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Denizli türküleri, Söz varlığı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak. A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
 Tel: 0 332 201 0060 Faks: 0 332 201 0065 Web: www.konya.edu.tr E-posta: sosbil@konya.edu.tr

KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	NERMİN KÖK KAPLAN		
	Student Number	17810701029		
	Department	Turkish Language and Literature		
	Study Programme	Master's Degree "M.A."	x	
		Doctoral Degree "Ph.D."		
	Supervisor	PROF. DR. TALİP DOĞAN		
Title of the Thesis/Dissertation	Vocabulary of Denizli Region Folk Songs			

This study composes of the vocabulary of Denizli region's folk songs. The present study consists of Introduction, Analysis, Conclusion and Texts sections.

Denizli's history, geography and social cultural structure; information about dialect features and folk song type of Denizli province was given in the introduction section.

The words in the folk songs identified in the analysis section were classified according to their meanings and word types; their meanings in terms of usages were determined. Besides; the original features with regards to grammar, based on folk songs were examined.

In the conclusion part, the data obtained from analysis and the findings about the vocabulary existence were revealed.

In the text section, the texts of Denizli folk songs, which were examined in the analysis section and turned into a book by HilmiBozdemir, were included.

Key words: Folk song, Denizli folk songs, Word existence.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak. A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
 Tel: 0 332 201 0060 Faks: 0 332 201 0065 Web: www.konya.edu.tr E-posta: sosbil@konya.edu.tr

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	IX
ÖN SÖZ	X

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1. DENİZLİ İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	1
A. Tarihçesi	1
B. Coğrafi Yapısı	2
C. Sosyal ve Kültürel Yapısı	2
2. DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİ HAKKINDA	3
3. SÖZ VARLIĞI ÇALIŞMALAR VE DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI.....	5

İKİNCİ BÖLÜM İNCELEME

1.TÜRKÜLERİN SÖZ VARLIĞININ SINIFLANDIRILMASI VE TÜRKÜLERİN SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE NOTLAR	9
1.1. Adlar	9
1.1.1. Akrabalık Adları	9
1. 1.1.2. Evlilik Yoluyla Edinilen Akrabalık Adları.....	9
1. 1.1.2. Kan Bağına Dayalı Akrabalık Adları	9
1.1.2.Araç- Gereç ve Eşya Adları.....	10
1.1.3. Bitki Adları	11
1.1.3.1. Ağaçlı ve Ağaçlı Ürünlerle İlgili Adlar	11
1.1.3.2. Bitkilerden Elde Edilen Ürün Adları.....	12
1.1.3.3. Bitkilerle İlgili Ürünlerle İlgilenen Kişileri İfade Eden Adlar...	12
1.1.3.4. Bitkileri Oluşturan Unsurlarla İlgili Adlar	13
1.1.3.5. Bitki Topluluğunu İfade Eden Adlar.....	14
1.1.3.6. Bitki Yetiştirmede Kullanılan Araç ve Alan Adları.....	15
1.1.3.7. Çiçek Adları	16
1.1.3.8. Meyve Adları	17
1.1.3.9. Sebze ve Ot Adları	18
1.1.3.10. Tahıl Adları	19
1.1.4. Devlet Kurumu ve Yöneticilikle İlgili Adlar.....	19
1.1.5. Doğayla İlgili Adlar.....	19
1.1.5.1. Gökyüzüyle İlgili Adlar	19
1.1.5.2. Hava Olaylarıyla İlgili Adlar	20
1.1.5.3. Maden Adları	20
1.1.5.4.Rüzgârla İlgili Adlar	20
1.1.5.5. Su Kütleleriyle İlgili Adlar.....	20

1.1.5.6. Yeryüzü Şekilleri ve Toprakla İlgili Adlar	21
1.1.6. Duygularla İlgili Adlar	23
1.1.7. Evle İlgili Adlar	24
1.1.8. Evlilikle İlgili Adlar.....	27
1.1.9. Giyim- Kuşam Bildiren Adlar	28
1.1.9.1. Kıyafet- Elbiseyle İlgili Adlar.....	28
1.1.9.2. Giysilerin Parçalarıyla İlgili Adlar.....	29
1.1.9.3. Aksesuar ve Takı Adları.....	29
1.1.9.4. Kumaş Türü Adları	31
1.1.9.5. Ayakkabı ve Ayakkabı Unsurlarıyla İlgili Adlar	31
1.1.9.6. Kıyafet Yapımında Kullanılan Araç Gereç Adları.....	31
1.1.9.7. Kumaş Kullanım Alanlarıyla İlgili Adlar	32
1.1.9.8. Süslenme Tarzı ve Süslenmede Kullanılan Araçlar.....	32
1.1.10. Gündelik Hayatla İlgili Adlar	33
1.1.12. Hayvan ve Hayvan Ürünleriyle İlgili Adlar	34
1.1.12.1. Hayvan Adları	34
1.1.12.2. Hayvan Uzuvlarıyla İlgili Adlar	37
1.1.12.3. Hayvan Ürünleriyle İlgili Adlar	37
1.1.12.4. Hayvan Yetiştiriciliğiyle İlgili Adlar	38
1.1.12. İnançla İlgili Adlar.....	38
1.1.13. Yer Adları	40
1.1.13.1. Gündelik Hayatla İlgili Yer Adları	40
1.1.13.2. Özel Yer Adları	41
1.1.14. Nitelik Bildiren Adlar	43
1.1.15. Organ ve Vücudu Tamamlayan Diğer Unsurların Adları	44
1.1.16. Özel Adlar.....	45
1.1.16.1. Erkek Adları	45
1.1.16.2. Kadın Adları.....	46
1.1.17. Renk Adları.....	47
1.1.18. Sağlıkla İlgili Adlar	47
1.1.19. Sayı – Miktar ve Ölçüm Bildiren Adlar	47
1.1.20. Ulaşım Yolları ve Araçları Adları	48
1.1.22. Unvan Adları	48
1.1.22. Uzaklık- Yakınlık Bildiren Adlar	50
1.1.23. Yer- Yön Bildiren Adlar	51
1.1.24. Yiyecek- İçecek İlgili Adlar	52
1.1.24.1. İçecek Adları	52
1.1.24.2. Yiyecek Adları	52
1.1.24.3. Yiyecek- İçecek Hazırlamada ve Yeme İçmede Kullanılan Araç Adları	53
1.1.25. Zaman Bildiren Sözcükler	54
1.1.26. Sıfattan Oluşan Adlar	54
1.2. Sıfatlar	58
1.2.1. Niteleme Sıfatlar	58
1.2.2.1. Sevgiliyi Niteleyen Sıfatlar.....	59
1.2.2.2. Sevgilin Organlarını Niteleyen Sıfatlar	63
1.2.2.3. Renk Yönünden Niteleyen Sıfatlar	64

1.1.1.4. Nesnelerin Neyden Yapıldığını Bildiren Niteleme Sıfatları	64
1.1.1.4.1. Maden Adı olan Niteleme Sıfatları	64
1.1.1.4.2. Kumaş Adı Olan Niteleme Sıfatları	64
1.2.2.5. Diğer Niteleyici Sıfatlar	66
1.2.2. Belirtme Sıfatları	71
1.2.2.1. Sayı Sıfatları	71
1.2.2.2. İşaret Sıfatları	71
1.2.2.3. Soru Sıfatları	71
1.3. Zamirler	71
1.4.1. Kişi Zamirleri	72
1.4.2. İşaret Zamirleri	72
1.4.3. Belirsizlik Zamirleri	72
1.4.4. Dönüşlülük Zamirleri	72
1.4.5. Soru Zamirleri	73
1.4. Zarflar	73
1.4.2. Durum Zarfları	73
1.4.2. Miktar Zarfları	76
1.4.3. Yer- Yön Zarfları	76
1.4.4. Zaman Zarfları	76
1.4.5. Soru Zarfları	77
1.5. Ünlemler	78
1.6. Fiiller	81
1.6.1. Konularına Göre Fiiller	81
1.6.1.1. Bitkilerle İlgili Fiiller	81
1.6.1.2. Doğayla İlgili Fiiller	83
1.6.1.3. Duygularla İlgili Fiiller	84
1.6.1.4. Evlilikle İlgili Fiiller	86
1.6.1.5. Giyim Kuşamla İlgili Fiiller	87
1.6.1.6. Gündelik Hayatla İlgili Fiiller	88
1.6.1.7. Hayvanlarla İlgili Fiiller	90
1.6.1.8. İnançla İlgili Fiiller	92
1.6.1.9. Nesnelere İlgili Fiiller	92
1.6.1.10. Organlarla İlgili Fiiller	93
1.6.1.12. Sağlıkla İlgili Fiiller	94
1.6.1.12. Sosyal Hayatla İlgili Fiiller	95
1.6.1.13. Zamanla İlgili Fiiller	96
1.6.2. Birleşik Fiiller	96
1.6.2.1. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	96
1.6.2.2. Tasvir Fiiller	102
1.6.2.2.1. Yeterlilik Fiilleri	102
1.6.2.2.2. Tezlik Fiilleri	103
1.6.2.2.3. Süreklilik Fiilleri	104
1.6.2.3. Bir Yanı Ad Bir Yanı Fiil Olan Birleşik Fiiller	104
1.6.3. Fiilimsiler	107
1.6.1. İsim- Fiiller	107
1.6.2. Sıfat Fiiller	107

1.6.2.1. Sıfat Fiillerden Oluşan Adlar	108
1.6.2.2. Sıfat Fiillerden Oluşan Niteleme Sıfatları	110
1.6.3.3. Zarf- Fiiller	111
1.8.Yansıma Sözcüklerden Oluşan Ritmi Sağlayan Sözcük Grupları	112

2. DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞINDA ORTAYA ÇIKAN ÖZGÜN DİL ÖZELLİKLERİ

2.1.SES BİLGİSİ	113
2.1.1. Ünlüler	113
2.1.1.1. Ünlü Uyumları	113
2.1.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumuna Uyanlar	113
2.1.1.1.1.1. Ek-Fiilin Zaman Eki Almış Şekillerinde	113
2.1.1.1.1.2. “ile” Edatında	114
2.1.1.1.1.3. Alıntı Sözcüklerde	114
2.1.1.1.1.4. Birleşik Sözcüklerde	114
2.1.1.1.2. Kalınlık- İncelik Uyumunun Bozulması	115
2.1.1.1.2.1. Gelecek Zaman Ekinde	115
2.1.1.1.3. Düzlük- Yuvarlaklık Uyumu.....	115
2.1.1.2. Ünlü Değişmeleri.....	115
2.1.1.2.1.Kalın Ünlülerin İncelmesi	116
2.1.1.2.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması.....	116
2.1.1.2.3. Geniş Ünlülerin Daralması.....	116
2.1.1.2.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi.....	116
2.1.1.2.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması.....	116
2.1.1.2.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	117
2.1.1.3. Ünlü Düşmesi	117
2.1.1.3.1. Kelime İçinde Ünlü Düşmesi	117
2.1.1.3.2. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi	117
2.1.1.4. Ünlü Türemesi	117
2.1.4.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi	117
2.1.4.2. Kelime İçinde Ünlü Türemesi	117
2.1.2. Ünsüzler	118
2.1.2.1. Ünsüz Benzeşmesi	118
2.1.2.2. Ünsüz Değişmeleri.....	118
2.1.2.2.1. Tonlulaşma	118
2.1.2.2.1.1. Kelime Başında Tonlulaşma.....	118
2.1.2.2.1.2. Kelime İçinde Tonlulaşma.....	119
2.1.2.2.1.3. Kelime Sonunda Tonlulaşma.....	120
2.1.2.2.2. Tonsuzlaşma.....	120
2.1.2.2.2.1.Kelime Başında Tonsuzlaşma.....	120
2.1.2.2.3. Akıcılaşma	121
2.1.2.3. Ünsüz Düşmesi	121
2.1.2.3.1. Kelime Başında Ünsüz Düşmesi	121
2.1.2.3.2. Kelime İçinde Ünsüz Düşmesi.....	121
2.1.2.3.3. Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi	121
2.1.2.4. Ünsüz Uyumunun Bozulması.....	121
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	122

2.1.2.6. Hece Yutulması	122
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ	122
2.2.1. İsimler	122
2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri	122
2.2.1.1.1. Hâl Ekleri	122
2.2.1.1.1.1. Yükleme Hâli	122
2.2.1.1.1.2. Yönelme Hâli	122
2.2.1.1.1.3. Bulunma Hâli	123
2.2.1.1.1.3. İlgi Hâli	123
2.2.1.1.1.4. Vasıta Hâli	123
2.2.2. Fiiller	124
2.2.2.1. Şahıs Ekleri	124
2.2.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri	124
2.2.2.2.1. Şimdiki Zaman	126
2.2.2.2.2. Geniş Zaman	126
2.2.2.2.3. Gelecek Zaman	127
2.2.2.2.4. İstek Kipi	127
2.2.2.3. Fiillerin Birleşik Çekimi	127
2.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı	127
SONUÇ	128
TABLO -17.1. DYT'nin Söz Varlığındaki Sözcük Türlerinin Sayısı	135
KAYNAKLAR	138
METİNLER.....	141
ÖZ GEÇMİŞ	225

KISALTMALAR

C : Cilt

DS : Derleme Sözlüğü

DYT : Denizli yöresi türküleri

ET : Eski Türkçe

KB :Kutadgu Bilig

MÖ : Millattan önce

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

TS : Tarama Sözlüğü

vb. : ve benzeri

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Denizli yöresi türkülerinin söz varlığı araştırılmıştır. Söz varlığı belli bir sınıflandırmaya tabii tutulmuş ve incelenmiştir.

Çalışma Giriş, İnceleme, Sonuç ve Metin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Denizli ili, türkü türü ve söz varlığı hakkında genel bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmında türkülerdeki söz varlığı belli bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmada ad ve ad soylu sözcükler ve fiiller temel alınmıştır. İnceleme bölümünde türkülerde bulunan Denizli yöresine özgü başlıca ses ve şekil özellikleri tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde ise değerlendirilen türkülerin söz varlığına dair saptamalarda bulunulmuştur. Metin bölümünde Hilmi Bozdemir tarafından kitap hâline getirilen Denizli yöresine ait türküler yer almaktadır.

Çalışmanın amacı Denizli yöresi türkülerinin söz varlığını ortaya koymaktır. Türküler bir toplumun yaşayış tarzını, sevincini ve hüznünü geleceğe taşıyan kültür varlıklarıdır. Bu taşıma işleminin en önemli aracı dil unsuru olan sözcüklerdir. Yöntem olarak türkülerin söz varlığı sözcük türlerine ve sözcüklerin anlamlarına göre sınıflandırılmıştır. Söz varlığındaki anlamlar türküdeki bağlamı ile verilmiştir. Son olarak söz varlığında Standart Türkçeden farklı, özgün ses ve şekil özellikleri tespit edilmiştir.

Çalışmamda emeği geçen başta danışman hocam Prof. Dr. Talip DOĞAN'a, yetişmemde katkıları bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Abdurahman ÖZKAN'a, Doç. Dr. Mehmet YASTI' ya, çalışmamla ilgili katkılardan dolayı Dr. Öğr. Üyesi Fatih Numan KÜÇÜKBALLI'ya maddi manevi desteğini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Nermin KÖK KAPLAN

GİRİŞ

1. DENİZLİ İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A. Tarihçesi

Denizli'nin İç Batı Anadolu' nun kavşak noktasında yer alması, Büyük Menderes tarafından sulanan verimli topraklara sahip olması tarihin her döneminde insanlar tarafından iskân edilmesine zemin hazırlamıştır. Tarihçesi Kalkolitik devre kadar giden ve Tunç çağında da geniş bir şekilde yaşayan Denizli ve yöresinin Prehistorik dönemde de çoğunluğu höyük şeklinde olan çok fazla yerleşimi bulunmaktadır (Kılıç, 2007: 12-17).

MÖ 2. binyıldan itibaren Anadolu'da çivi yazısının kullanılmaya başlanmasıyla bu toprakların tarihi yazılı olarak takip edilebilmiştir. MÖ 2. binyıla ait olan Hitit çivi yazılı belgelere göre Denizli, Arzava olarak adlandırılan Anadolu'nun güneybatısında yer alan coğrafi alan içinde yer almaktadır. Denizli'de yapılan kazılarda en eski çağlardan MÖ 2. binyıla dek olan süreçte sayısı elliye bulan yerleşim alanı tespit edilmiştir. Bunlardan Beycesultan Höyüğü hem Denizli'nin hem de Batı Anadolu'nun en önemli yerleşim alanıdır (Yiğit, 2007:7).

Denizli ve yöresine tarih boyunca Karyalılar, Frigler, Lidyalılar, İranlılar, Büyük İskender hâkim olmuşlardır. İskender'in ölümünden sonra Selevkos ve Bergama Krallıkları Dönemi başlamıştır. Menderes havzasının en büyük şehri olan Denizli'nin gelişimdeki ilk yapılaşması başlamış ve Selevkos Kralı II. Antiohos tarafından Laoidke şehri kurulmuştur. Yine bu dönemin en önemli kenti Hierapolis Bergama Krallığının bir şehri olarak bilinmekte fakat bu Selevkos'ların kurduğu bir kentin üzerine kurulmuş olması muhtemeldir. Selevkos ve Bergama Krallıkları Dönemi' nden sonra Romalılar bu coğrafyaya hâkim olmuştur. Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Anadolu, Bizans idaresi altında kalmıştır (Çelik, 2001: 10-16).

İlk defa miladi 1097' de Selçuklu hükümdarlarından Kılıç Arslan döneminde Selçuklulardan bir kervanın Laoidke halkı tarafından soyulmasıyla Selçuklular, Laoidke'nin doğal zenginliğini görmüşler ve burası için mücadeleye girişmişlerdir (Şakir, 1927: 61).

Denizli ve yakın çevresi 12. yüzyılın sonlarına kadar Türklerle Bizanslılar arasında sürekli el değiştirmiş, 1176 Miryokefalon Savaşı ile Selçuklu ordusu Bizans

ordusunu yenmiştir (Çelik, 2001: 17). Bu savaştan sonra Türk hâkimiyeti Denizli vilayetinin doğu kısımlarına yerleşmeye başlamıştır. 13. yy' ın başlarından itibaren Denizli toprakları Selçuklu Devleti'nin "Uc"unun güneybatı kanadını teşkil etmiş ve yöre Türkmen topluluklarıyla dolmaya başlamıştır. Ancak Anadolu Selçuklu Devleti 1243 yılında Köseadağ'da Moğollar'a yenilince Denizli yöresi de Moğol hâkimiyetine girmiştir. Yöredeki Türkmenler Moğol hükümdarı Hülagü'ye itaat edeceklerini bildirmişlerdir. Hülagü'de bölgeye bir "şahne" göndermiştir. Böylelikle bölgede ilk Türk beyliği kurulmuştur (Baykara, 2007: 73-81). Denizli, Türk hâkimiyetine geçtikten sonra Honaz ve Afyonkarahisar dâhil olmak üzere Selçukluların veziri Sahip Ata Fahrettin Ali'nin oğullarına iкта olarak verilmiştir. Sonra uç beyi olan Germiyanlılar hâkimiyeti başlamıştır ve ilerleyen süreçte onların yerini de İnançoğulları almıştır (Eroğlu, 2007: 87).

Denizli, şehir olarak Osmanlı idaresine ilk olarak 1391' de girmiştir. Timur'un Yıldırım Beyazıd'ı Ankara Savaşı (1402)' nda yenmesinden sonra Timur Denizli'ye gelmiş ve bölgenin yönetimini tekrar Germiyanlılar'a vermiştir. Germiyanlılar'ın hâkimiyeti de 1411 yılında Karamanoğulları'nın yöreyi almasıyla son bulmuştur. Osmanlılar bölgeyi 1429' da tekrar ele geçirmişlerdir (Baykara, 2007: 99-102).

B. Coğrafi Yapısı

Denizli, Ege Bölgesi'nin İç Batı Ege bölümünde yer almaktadır. Çökelez Dağı, Aydın Dağları Akdağ arasında kalan Denizli'nin kuzeyinden Aksu Nehri geçmektedir. Bu konumu kıyı Ege ile Anadolu'nun yüksek yerleri arasında bir geçiş yolu olmasını sağlamıştır (Belge, 2018: 170-171).

Denizli'de Akdeniz iklimi görülmektedir. Yazlar kurak ve sıcak kışlar ise ılık ve yağışlıdır. Buldan, Denizli, Honaz etrafında kışlar ılık yazlar daha sıcak iken Çal-Çivril, Acıpayam ve Tavas etrafında kışlar daha soğuk yazlar daha sıcaktır. Yazların sıcak olması sebebiyle yaylalara ve bağlara göçülmektedir (Baykara, 2007: 13).

İlin iklim koşulları yörede, kızılçam, karaçam, sedir, meşe, ardıç türlerinin yetişmesini sağlamıştır. Bu türlerin yanında karaağaç, dişbudak ve kızılğaç türleri

de dağınık olarak yetişmektedir. Bu ağaçların oluşturduğu ormanlar Honaz, Akdağ, Çakıroluk ve Karacı Dağları üzerinde yer almaktadır (Uysal, 1999: 31).

C. Sosyal ve Kültürel Yapısı

Denizli'nin 2019 nüfus verilerine göre nüfusu bir milyon civarındadır¹. Nüfus, geçimini tarım, sanayi, hayvancılık, dokumacılık ve turizm ile sağlamaktadır.

İlin gerek coğrafi yapısı gerek hammadde kaynaklarının varlığı hızlı sanayileşmesine olanak vermiştir. Sanayileşmenin büyük kısmını tekstil oluşturmaktadır. Buldan, Babadağ, Sarayköy'de yapılan tarihî dokumacılık bu alanda hız kazanmasını sağlamıştır. Denizli ekonomi olarak tekstil, figür olarak Denizli Horozu, doğal güzellik olarak Pamukkale Travertenleri, antik kent olarak da Hierapolis ve Laodikya ile tanınmaktadır (Belge, 2018: 172-177).

Kutsal Hac Yolu olarak bilinen İzmir- Efes yolunun sonunda bulunması ve tarihî Hierapolis, Laodikya, Colossae, Tripolis, Attuda, Trapezopolis, Heraclia Salbace ve Apollonia kalıntıları Denizli'yi turizm merkezi hâline getirmiştir. Ayrıca birçok hastalığı tedavi ettiği bilinen Pamukkale suyu, Karahayıt, Yenice ve Tekke gibi kaplıcaları da sağlık turizmi açısından Denizli ilini cazip kılmaktadır (Karaçam, 2016: 233).

Yaşanan tarihî süreç, coğrafi konum ve sosyal kültürel yapı Denizli türkülerine yansımıştır ve bulunduğu coğrafi konum sebebiyle komşu olunan illerle türkü alışverişinde bulunulmuştur.

2. DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİ HAKKINDA

Türküler bir toplumun ya da milletin yaşanmışlıklarından ortaya çıkan, nesilden nesile aktarılan, saz şairleri tarafından bir ezgi eşliğinde söylenen şiirlerdir. Halk arasında türküye “*şarkı*”, “*deyiş*”, “*deme*” ve “*hava*” gibi adlar verilmiştir. Türk kelimesi nisbet eki alarak “*Türki*” şeklinde kullanılmıştır. Türkünün ilk örnekleri Anadolu'da 16. yüzyılda görülmüştür (Albayrak, 2012: 611).

Türküler anonim halk edebiyatı ürünleridir ancak bazı türkülerin başlangıçta kim tarafından söylendiği bellidir. Özellikle Kayıkçı Kul Mustafa'nın, Öksüz Âşık'ın, Köroğlu'nun, Karacaoğlan'ın, Âşık Kerem'in, Ercişli Emrah'ın,

¹ <http://www.denizli.gov.tr/nufus> (erişim tarihi: 08.05.2020).

Dadaloğlu'nun ve Sümmani'nin bazı Őiirleri trkleŐmiŐtir (Şahin, Güzel, Alptekin, 2011: 62-64).

Türküler bir toplumun kültür ve duygu aktarıcısıdır. Belli bir bölgede yaşanan olaylara tanık sözler trkleŐerek gelecek nesillere aktarılır. Zamanla halk ona kendi acılarını sevinçlerini de ekler. Türküler yakıldıkları bölgenin yeme içme kültürü, giyim kuŐamı, ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi verir ve bu bilgiyi kendi özünde saklar.

Denizli ve yöresiyle ilgili olarak 83 türkü, 15 zeybek ve 3 halk oyunu tespit edilmiştir. Bu türküler Hilmi Bozdemir tarafından “*Adım Adım Denizli Türküleri*” adıyla kitap hâline getirilmiŐtir. İncelemede bu kaynak esas alınmıştır ve iki türkünün iki varyantı da dâhil olmak üzere 83 türkü incelenmiştir. İncelenmeyen 18 türküden on beş tanesi zeybehtir. Bunlar: Abaz Zeybeği, Acıpayam Zeybeği, Ağır Tavas Zeybeği (iki varyantı bulunmaktadır), Akçakoca Zeybeği, Buldan Zeybeği, akır Zeybek, İbrahim Usta Zeybeği, Kırmızı Gl Zeybeği, KöŐkdere Zeybeği, Memeli Zeybeği, Mercan Köşk Zeybeği, Sarayköy Zeybeği, Taş Başı Zeybeği ve Yuvarlak Zeybehtir. İncelenmeyen diğer türküler ise AvŐarlı, Gireniz Sipsi Gaydası ve Sipsi oyun havasıdır (Bozdemir, 2006: 5). Bunlar halk oyunu olduğu için incelenmemiştir.

Konularına göre incelenirse aşk, gurbet, ağıt, bölgelere ve bireylere özgü konuları olan, düğün ve oyun türküleri olduğu görülecektir. Ezgisine göre ise kırık havadır. Kırık havalarda ezgi usull ve ritim bellidir. Bölgelere göre farklı Şekillerde adlandırılan kırık hava, Ege Bölgesi'nde zeybek olarak adlandırılır (Şahin, Güzel, Alptekin, 2011: 62-64).

Yapısı bakımından türküler bent ve kavuŐtak olmak üzere iki bölümden oluşur. Bent ana metindir kavuŐtaklar ise birden fazla mısradan oluşan tekrarlanan bölümlerdir. Bent ve kavuŐtaktaki mısra sayılarının değişiklik göstermesi türkülerin yapı olarak birbirlerinden ayrılımlarını sağlar (Şahin, Güzel, Alptekin, 2011: 62-64).

Denizli türküleri yapı bakımından bütünlük göstermez kimi lklerle kimi dörtlük ya da beŐliklerle yazılmıŐtır Türkülerin genellikle derlendiği yerler Denizli'nin Acıpayam ilçesidir ve derlemeler de ismini sıkça duyduğumuz kişiler Talip zkan, zay Gönlüm ve Nida Tüfekçi'dir.

3. SÖZ VARLIĞI ÇALIŞMALARI VE DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI

Söz varlığı çalışmaları sözcük bilimi içerisinde yer alan çalışmalardır. Sözcük bilimi bir dilin söz varlığını, yapılarını, oluşumlarını ve gelişimlerini araştırmaktadır. Bu çalışmalar; söz varlığındaki değişimleri, toplumsal değişimler ile ağız öğelerinin ilişkisini, yeni bir ögenin iletişim gereksinimlerini karşılamaya uygun olup olmadığını konu edinir (İmer, Kocaman, Özsoy, 2019: 241).

Söz varlığı, bir dildeki sözlerin bütünü, sözcük kadrosu, sözcük daracığı ve sözcük hazinesi olarak adlandırılmaktadır (TDK, 2011: 2158). Söz varlığındaki *söz* terimi doğrudan *sözcük* terimini karşılamamaktadır. Bu alanda, sadece *söz* teriminin *sözcük* terimini karşıladığı çalışmalar da yapılmıştır. Tüm sözcük tanımlarında sözcüğün seslerden oluşması ve bir anlamı karşılanması ortak ifadelerdir (Özbek, 2015: 25).

Söz ise bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan sözcük dizisidir (TDK, 2011: 2153). Zeynep Korkmaz sözü, bir amaçla dilin kişi tarafından özel olarak kullanılması olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 1992: 139). Korkmaz' a göre söz varlığı ise “Bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır.” (Korkmaz, 1992: 100). Tahsin Banguoğlu söz varlığını kelime dağarcığı olarak nitelemiş ve anadilden gelen temel sözcüklerle yeni zamanda üretim ve birleşim yoluyla yapılmış veya yabancı dillerden gelmiş sözcüklerin o dilin söz varlığını oluşturduğunu ve atasözleri, deyimler, fıkra vb. de dil varlıklarından olduğunu ifade etmiştir (Banguoğlu, 2011:140). Doğan Aksan'a göre ise söz varlığı, o dili konuşan toplumun kavramlar dünyasının, maddi manevi kültürünün ve dünya görüşünün yansıtıcısı; bir dilin sözcüklerinden, deyimlerinden, atasözlerinden ve kalıp sözlerinden oluşan bir bütündür. Bir dilin söz varlığı anlatımı güçlü kılan anlam olaylarını ve söz sanatlarını yansıtır ve sözcüklere yeni anlamlar kazandırarak onları çok anlamlı duruma getiren aktarma ve türleri söz varlığında önemli yer tutmaktadır (Aksan, 2004: 7-13). Aksan, söz varlığını oluşturan unsurlar olarak temel söz varlığını, atasözlerini, deyimleri, ikilemeleri, ilişkili sözleri, kalıplaşmış sözleri, terimleri, yabancı ve çeviri sözcükleri görmektedir (Aksan, 2004: 26).

Söz varlığı araştırmaları üzerine herkes tarafından kabul gören ortak bir yöntem bulunmamaktadır. Farklı amaçlarla yapılan çalışmalar, araştırmacıların birbirlerinden habersiz ve bağımsız hareket etmesi, yabancı ülkelerdeki çalışmalara olan bağımlılık, ekip çalışmalarındaki sınırlılıklar, disiplinler arası ilişkilendirmedeki eksiklikler, söz varlığı unsurlarının benimsenmesindeki ölçütler, hedef kitlenin belirlenmesi vb. faktörler bu durumun en önemli etkenlerinden olmuştur. Söz varlığı çalışmasında önce hedef kitlenin belirlenmesi ve çalışmanın yazı dili veya konuşma dili üzerine mi yapılacağına karar verilmedir. Söz varlığını en önemli unsuru olan sözcük kavramının benimsenme biçimi taban olmalıdır (Baş, 2011: 58-59). Türkçe söz varlığı araştırmalarında sözcük sınırları ile ilgili belli bir standart yoktur. Uygun görülen sözcük tanımına göre sözcük sınırları belirlenmektedir. Sözcük varlığı araştırmalarında sözcük sınırı çekim unsurları çıkarıldığında, anlam ile biçimin keşiştiği ilk nokta olarak kabul edilebilir. Kesişme bazen sözcüğün kökünde, bazen sözcüğün gövdesinde bazen de birleşik sözcük tabanında gerçekleşebilmektedir. Bu açıdan sözcük, anlamı veya görevi bulunan, çekim ekleri ile işlenmeye hazır tabandır. Dolayısıyla, taban, kök ya da gövde olabileceği gibi birleşik yapılar şeklinde de karşımıza çıkabilir. Taban kavramı kelimenin biçim ve anlam yapısını da birlikte ortaya koymaktadır (Kurudayıoğlu, Karadağ, 2005: 305).

Türkiyede söz varlığı ile ilgili yapılan çalışmalarda amaca bağlı olarak kullanılan yöntemler de değişmektedir. Genel söz dökümünün yapılması, karşılaştırmalı yöntem, tematik inceleme, şekil bilgisi ya da anlam bilgisi yönünden inceleme söz varlığı araştırmalarında en çok başvuru alan yöntemlerdir. Bu yöntemlerden birkaçını bir arada bulunduran çalışmalar da yapılmıştır (Özbek, 2015: 37).

Tüm çalışmalar ve tanımlar gösteriyor ki sözcük anlamından uzak düşünülemez. Sözcük türü de sözcüğün kullanım amacını ve anlamını belirleyen ölçütlerdendir. Bütün bu çalışmaların doğrultusunda Denizli yöresi türkülerinde kullanılan sözcükler önce sözcük türlerine göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan sözcükler kendi içinde tematik olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Bu alt başlıklarda sözcüklerin türküdeki bağlamı esas alınmıştır. Aktarma olan sözcüklerde, aktarma esas alınarak bulunduğu sözcük türüne dâhil edilmiştir. Sınıflandırmada ortaya

konulan sözcüklerin tırnak içinde türküdeki anlamları yazılmış ve bu anlamı taşıyan sözcüklerin yerleri parantez içinde hangi türküde ve kaçınıcı mısradaki kullanıldıysa belirtilmiştir. Sözcükler incelenirken öncelikle TDK'nin *Türkçe Sözlük*'ü (TDK, 2011) esas alınmıştır. Türkçe Sözlük'te yer almayan halk ağzındaki sözcükler için *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (DSI, II, III, IV, V, VI, 2019) sonra da Mehmet Özbek'in *Türkülerin Dili* (Özbek, 2009) adlı kitabı esas alınmıştır. Fiillerde de Ömer Asım Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (Aksoy, 2018) ölçüt olarak alınmıştır.

Adlar bölümünde sınıflandırma yapılırken temele insan unsuru alınmış, insan ve insan hayatına dair olan adlar alt sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Fiiller de işin, oluşun, kılışın, durumun yapıldığı varlığa yönelik olarak alt başlıklara ayrılmıştır.

Sınıflandırılan sözcüklerin bazıları türkülerdeki bağlamı ile incelenmiştir. İncelenecek sözcükler seçilirken sözcüğün türkü içinde yeni anlam kazanması, temel anlamından uzaklaşması, herhangi bir söz sanatı kullanılması, halk ağzında kullanıyor olması, Türkçe Sözlük'te veya DS' de karşılığının bulunmaması, DS' de karşılığı bulunsa bile Denizli'de kullanımının belirtilmemesi, türküler içinde aynı sözcüğün farklı anlamlar taşıması, anlam değişimleri, dikkate alınarak incelenmiştir. Sıfatlardan türküdeki bağlamı ortaya konulacak sözcük ve sözcük grupları seçilirken yukarıdaki ölçütlerin dışında Denizli yöresinin yaşayışını yansıtan, türkülerinin genel yapısını oluşturan, kullanım sıklığı fazla olan, alışılmamış sıfatlara yer verilmeye çalışılmıştır. Fiiller de ise yine özgün olmasının dışında Türkçe Sözlük'teki anlamının dışına çıkan fiiller türküdeki bağlamları ile ortaya konulmuştur. Birleşik fiillerde, birleşik fiillerin Türkçe Sözlük'teki yapısının bozulması, anlamının değişmesi ve özgün olması inceleme ölçütleri arasındadır. Sınıflandırılan sözcüklerin tüm bu ölçütlerden herhangi birine sahip olması sebebiyle sözcük türküdeki bağlamı ile incelenmiştir.

İNCELEME

1. DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞININ SINIFLANDIRILMASI VE TÜRKÜLERİN SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE NOTLAR

1.1. Adlar

Ad, canlı cansız tüm varlıkları karşılayan sözcük türüdür. Türkülerdeki adlar kullanım alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

1.1.1. Akrabalık Adları

Bu başlık altında türkülerde kullanılan kan bağı veya evliliklerle kurulan akraba adları tespit edilmiştir. Kan bağına dayalı akrabalık adları evlilik yoluyla edinilen akrabalık adlarından fazladır. Bunlar:

1.1.1.1. Evlilik Yoluyla Edinilen Akrabalık Adları

1. *enişte* “enişte” (T35/115)
2. *yenge* “yenge” (T69/247)

Bu sınıflandırmada *enişte* ve *yenge* olmak üzere iki ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *enişte* temel anlamıyla kullanılırken *yenge* sözcüğü hem temel anlamıyla kullanılmış hem de türkü içinde yeni bir anlam kazanmıştır.

yenge: Düğünde geline kılavuzluk eden kadına verilen addır (TDK, 2011: 2571).

Seyirttim çıktım hanaya

Yem döktüm allı danaya

Yengeler gelsin kınaya

Yengesiz kız gelin olmaz

Dayısız hiç ata binmez (T69/ 243)

Türküde hem akraba adı olarak hem de düğünde yardım eden tanıdık kişiler anlamında kullanılmıştır. Gelinin avucuna kına yakılırken damadın ya da gelinin yengesi, kınayı gelinin avucuna sürer. Türküde sözcüğün kullanımı hem gelinin yengesi olmadan kına olmaz o yüzden bir yenge (oradakilerden herhangi biri) gelip kınayı yakmalıdır ve düğüne kılavuzluk etmelidir.

1.1.1.2. Kan Bağına Dayalı Akrabalık Adları

1. *abla, able* “abla” (T35/115) (T46/162)
2. *anne, ana* “anne” (T3/7) (T4/10) (T35/116) (T36/117) (T45/158) (T79/289) (T4/9) (T7/19, 21) (T8/22) (T9/25) (T27/94) (T31/103) (T36/119) (T38/129) (T39/135) (T55/195) (T67/242) (T69/249)
3. *baba, buba, bube* “baba” (T6/17) (T10/28) (T35/116) (T36/117) (T69/249) (T76/276)
4. *çocuk* “çocuk” (T65/234, 235, 237, 238, 239)
5. *dayı* “dayı” (T80/293)
6. *deyze* “teyze” (T76/276)
7. *gardeş* “kardeş” (T27/93,95)
8. *hala* “hala” (T34/112)
9. *kız, gız* “cinsiyet olarak kız çocuk, yetişkin kız ” (T3/7) (T9/25) (T33/108) (T41/142, 144, 146) (T49/173) (T50/174, 175, 177, 179) (T53/188) (T61/220, 222, 224) (T63/230) (T69/247)
10. *oğul, oğlan* “erkek çocuk, ağabey, yetişkin erkek” (T40/137) (T41/141,142,143,144,145,146)

Bu sınıflandırmada on ad tespit edilmiştir. Kullanılan akrabalık adlarında *anne* ve *kız* adının kullanımı diğerlerine göre oldukça fazladır. Bu adlar türkülerin söz varlığında yeni bir anlam kazanmamış ve Denizli yöresine özgü bir akrabalık adı tespit edilememiştir.

1.1.2. Araç- Gereç ve Eşya Adları

Araç gereç adları, yaşam şartları içinde ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılan nesnelere dir. Gündelik hayatta kullanılan eşya ve araç adları türkülerde tespit edilmiştir. Bunlar daha çok evdeki yaşam alanında kullanılan eşya adlarıdır:

1. *beket* “paket, herhangi bir şeyin etrafına sarılan kâğıt ya da içine konulan kutu” (T81/299)
2. *döşeğ* “döşek” (T54/191)
3. *gandil* “kandil” (T17/51)
4. *iliyen* “leğen” (T4/12)

5. *kama* “silah olarak kullanılan bıçak” (T12/35,37)
6. *teneke* “teneke” (T4/11)
7. *yastık* “yastık” (T29/97)
8. *yorgan* “yorgan” (T54/191)
9. *zoba* “soba” (T83/308)

Bu sınıflandırmada dokuz ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *yastık* hariç diğerleri türküde yeni bir anlam kazanmamış ve temel anlamıyla kullanılmıştır.

yastık: Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuştüyü, otla doldurulmuş küçük mindere verilen addır (TDK, 2011: 2544).

Daş üstüne daş goydum ben

Gül yastığna baş goydum ben

Gız seni gelcesin aman deye

Sol yanımı boş goydum ben (T29/96)

Türküde bir kez kullanılan kelime temel anlamıyla kullanılmıştır. Evlilik halk arasında her zaman aynı yastığı baş koyma ile sembolleştirilmiştir. Burada da erkek, amacının evlilik olduğunu bu şekilde ifade etmiştir. Sevgili için evlenme hayali kurulmuş ve bu sözcükle *bir yastığa baş koyma* deyimine atıfta bulunulmuştur.

1.1.3. Bitki ve Bitki Ürünleriyle İlgili Adlar

Bu sınıflandırmada bitkiler, bitkilerin unsurları, bitkilerden elde edilen ürünler ve bitkiyle ilgili diğer tüm adlar tespit edilmiştir. Bunlar:

1.1.3.1. Ağaç ve Ağaçlı Ürünlerle İlgili Adlar

1. *ağaç* “ağaç” (T32/105) (T43/152)
2. *ardıç* “ardıç” (T9/25) (T43/152, 153)
3. *çam* “çam” (T24/77) (T45/158) (T60/216, 218) (T73/261)
4. *doru* “çam fidanı” (T24/77) (T60/217)
5. *findık* “findık” (T75/270)
6. *kavak* “kavak” (T34/110)
7. *ilimon* “limon” (T51/181,183)
8. *mazı* “mazı” (T8/24)
9. *meşe* “meşe” (T60/215) (T76/274) (T83/308)

Bu sınıflandırmada dokuz ad tespit edilmiştir. Türküde kullanılan ağaç adları Denizli'nin genel coğrafi ve iklim yapısına uygundur. Yaşam tarzını ortaya koymaktadır. Ardıç, çam, kavak ve meşe Denizli'de oldukça fazla yetişmektedir. Bu sözcüklerden özgün olduğu için *doru* kelimesinin türkülerdeki kullanım alanı ortaya konulmuştur.

doru: Çam ağacının küçüğüne, filizli hâline halk ağzında “*doru*” denilmektedir. DS’ de Denizli için böyle bir kullanım belirtilmemiştir (DS II, 2019:1565) Türküde sözcük halk ağzındaki anlamıyla kullanılmıştır:

Çıktım çamın dorusuna

Balta vurdum gurusuna

Aşşa köyün hörüsüne

Ben vurgunum börgüsüne (T24/76)

1.1.3.2. Bitkilerden Elde Edilen Ürün Adları

1. *bekmez* “pekmez” (T30/99)
2. *katıran* “katran, ağaçtan elde edilen sıvı madde” (T4/11)
3. *su* “üzüm suyu” (T74/268, 269)

Bitkilerden elde edilen ürün adlarıyla ilgili üç ad tespit edilmiştir. Denizli yöresinde üzüm yetiştiriciliği ve üzüme dayalı pekmez üreticiliği oldukça fazladır. Ardıç ağacından katran üretimi Denizli'de hâlâ az da olsa yapılmaktadır.

Ürün adları incelendiği zaman sözcüklerin Denizli yöresinin ekonomik ve sosyal hayatını yansıttığı görülmektedir fakat bu sözcüklerden Denizli yöresine özgü bir ad bulunmamaktadır. Tespit edilen sözcükler, temel anlamıyla türkülerde kullanılmıştır.

1.1.3.3. Bitkilerle İlgili Ürünlerle İlgilenen Kişileri İfade Eden Adlar

1. *bosdancı* “bostancı” (T54/190, 191, 192)

Bu sınıflandırmada olarak bir ad tespit edilmiştir. Tespit edilen sözcük Denizli yöresinin ekonomik faaliyetleri ile uyumludur ve temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.3.4. Bitkileri Oluşturan Unsurlarla İlgili Adlar

1. *budak* “budak” (T43/152)
2. *çıbık* “asmanın ince dalları” (T56/200)
3. *çiçek* “çiçek” (T2/4)
4. *dal* “bitkinin dalı” (T4/10) (T6/16) (T36/117) (T41/142, 144, 146) (T45/158) (T51/182)
5. *diken* “diken” (T18/55, T25/81, T44/154)
6. *kabak, gabak kökeni* “kabağın toprak üstündeki sürünen gövdesi” (T25/81) (T44/154)
7. *salkım* “salkım” (T56/197)
8. *yaprak* “yaprak” (T32/105) (T48/170)
9. *yaprıcık* “küçük yaprak” (T15/47) (T75/272)

Bu sınıflandırmada dokuz ad tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden temel anlamı dışına çıkanlar veya halk ağzında kullanılanlar incelenmiştir.

çıbık: Çubuk, Denizli yöresinde asmanın dallarına “*çıbık*” denilmektedir. DS’de bu sözcüğün “çıbık” şeklinde kullanımı Denizli’de tespit edilmemiştir (DS II, 2019: 1157). TDK’de *çubuk* şeklinde körpe dalın karşılığı olarak verilmiştir (TDK, 2011: 569). Türküde bir kez kullanılan sözcük anlamlı olarak asma *dalı* karşılamaktadır:

Bağa girdim üzüme (yumalıcık Azimem)

Çıbık deydi gözüme

Benden utanan yârim (hopur hopur Azimem)

Elek gersin yüzüne (T56/199)

Türküde göze çıbık değmesiyle elek girmek arasında ilgi kurulmuştur. Yüzünü göstermek istemeyen yâr elek germese bile sevgilinin gözüne çıbık değeceği için sevgili yâri görürken zorluk çekecektir.

çiçek: Bir bitkinin çoğu güzel kokulu, renkli bölümüne çiçek denir (TDK, 2011: 541).

Merdivenden endim endim yıkıldım

Mevla’ın izin verdi gine dikildim

Her çiçekten aldım aldım takındım

Gırmızı gül sende galdı tamahdım (T2/4)

Burada bitki bilimi alanındaki anlamında kullanılmamış bir benzetme yapılmıştır. Tanıdığı güzelleri çiçeğe benzetmiştir.

dal: Sözcüğün burada karşıladığı anlam ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biridir (TDK, 2011: 582).

*Çıktım ceviz **dalına***

Dalları almaz beni

Benim yârim küçücük

Kolları sarmaz beni (T4/10)

Burada sevgilinin kollarının küçük olup saramaması ile cevizin dallarının sevgiliyi taşıyamaması arasında benzerlik kurulmuştur.

1.1.3.5. Bitki Topluluğunu İfade Eden Adlar

1. *asma* “üzüm bitkisinin kütüğüne verilen ad” (T2/5) (T74/268, 269)
2. *bağ* “bağ, meyve bahçesi” (T20/63) (T34/112) (T49/173)
3. *bosdan* “bostan, kavun ve karpuz verile ad” (T54/190, 191, 192, 193)
4. *gülistan* “gül bahçesi” (T55/196)
5. *orman* “orman” (T60/216, 218)

Bu sınıflandırmada beş ad tespit edilmiştir. Diğer bitki sınıflandırmalarıyla uyumludur. Tüm adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu adlardan *asma* sözcüğü bulunduğu bağlamla ele alınmıştır.

asma: Sözcük türküde dalları çardak üzerine yayılan üzüm vb. bitkiler anlamındadır (TDK, 2011: 169). Asma türküde benzetmede ve duyguları anlatmada bir araç olarak kullanılmıştır:

Yüce dağ başındı n'asmalı pınar

Asması yıkılmış suları harlar

Galındı gal gal süpürğü çaldığım evler

Başım alıp gurbet ele giderim (T2/5)

Asma suyun akışını engellemekte asma yıkılınca sular akıp gitmektedir. Gelin olacak kız da tahammül etmiş fakat gurbete gitmek söz konusu olunca asması yıkılan pınar gibi çağlamaktadır.

Asmam yıkıldı

Suyu sıkıldı

Bugün çil horozu duymadım/ görmedim

Canım sıkıldı amanın canım sıkıldı (T73/ 260)

Bu türküde *asma* sözcüğü incelendiğinde asmanın kişinin varlığının bir sembolü olarak görüldüğünü söyleyebiliriz. Diğer taraftan asmanın yıkılması üzüm toplama zamanı anlatmaktadır yani hasat zamanıdır. Hasat zamanıyla sevgiliye kavuşulmaması, sevgilinin görülmemesi arasında ilgi kurulduğunu söylemek mümkündür.

1.1.3.6. Bitki Yetiştirmede Kullanılan Araç ve Alan Adları

1. *bahçe, bahça* “bahçe” (T13/38, 39, 40) (T17/51,53) (T41/142, 144, 146), (T67/242)
2. *bağ* “bağ, üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası” (T10/27, 29) (T12/34,36) (T56/200)
3. *çardak* “üzümün dallarının sarıldığı düzenek” (T74/269)
4. *çit* “çit” (T8/23)
5. *harım* “harım, meyve ve sebze bahçesi ” (T8/23)
6. *harman* “harman, tanelerin başaktan ayrılma işinin yapıldığı yer” (T58/209)

Bu sınıflandırmada altı ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamına uygun kullanılmıştır. Bunlardan *harım* sözcüğü halk ağzına özgü bir sözcüktür.

harım: Halk ağzında sebze ve meyve bahçesine verilen addır (TDK, 2011:1049). Denizli yöresinde de bu anlamda kullanılmaktadır.

Çit hurmuşlar şu garşiki harıma

Yük hurmuşlar altı aylıkcık doruma

Şimdi gitti bu ayrılık zoruma

Gadir Mevla'm sabır versin guluna (of of of) (T8/23)

Yukarıdaki türküde olduğu gibi “*harım*” kelimesi “*çit*” sözcüğüyle kullanılmıştır. Türküye göre sevgilinin yârine ulaşmasının engellenmesi gibi bahçenin etrafı çitlerle çevrilmiştir

1.1.3.7. Çiçek Adları

1. *gül* “gül” (T2/4) T(3/8) (T9/26) (T13/40) (T18/55) (T34/112) (T51/180,182) (T62/227) (T66/240) (T67/242)
2. *lale* “lale” (T59/214)
3. *menevşe* “menekşe” (T15/47)
4. *garanfil* “karanfil” (T47/164,166)
5. *sümbül* “sümbül” (T59/214)

Bu sınıflandırmada olmak üzere beş ad tespit edilmiştir. Bu adlar yabancı kökenlidir. Bu adlardan bağlamına göre anlam alanı genişlemiş sözcükler incelenmiştir.

gül: Sözcüğün kökeni Farsça olup “*gul*” şeklindedir. Sözlük karşılığı burada gülgillerin örnek bitkisi anlamındadır (TDK, 2011: 997). Sözcük temel anlamının dışında benzetme unsuru olarak da kullanılmıştır:

Merdivenden endim endim yıkıldım

Mevla'm izin verdi gine dikildim

Her çiçekten aldım aldım takındım

*Gırmızı **gül** sende galdı tamahdım* (T2/ 4)

Gül, her daim çiçeklerin en üstün olanıdır. Burada sevdiğini güle benzetmiş ve gönlünün başkasında kaldığı onca kişiyle tanıştığı fakat kırmızı gülün en güzelin o olduğu ve unutmadığını anlatmaya çalışmıştır.

Sabahın, sabahın yar yar seher vaktında, seher vaktında

*Öter bülbül öter yar yar, **güle** getirir, ah canım **güle** getirir*

Bakmazsın şu feleğin ettiği işe, ettiği işe

*Cevriyi cefayı yar yar, **güle** getirir, ah canım **güle** getirir* (T65/ 232)

Bu türküde Türk Edebiyatı'nın klasik gül-bülbül ikilisinin türküye yansıdığı görülmektedir. Özlenen, kavuşulamayan sevgili ve aşkın her hâli gül-bülbül ilişkisiyle türkülerde işlenmektedir. Genellikle bülbül feryat, şakımak, ötmek gibi

sözcüklerle kullanılarak erkeği; gül rengi, güzelliğiyle kadını temsil etmiştir (Deveci, 2018: 27-28). Burada da feryat bülbül tarafından güle iletilmektedir. Denizli yöresi türkülerinde en fazla kullanılan çiçek adı güldür ve kırmızı renk ile kullanılmıştır.

Bahçaya gel göreyim

*El uzat **gül** vereyim*

Senin gibi cahile

Nasıl gönül vereyim (T13/ 40)

Yukarıdaki türküde de temel anlamda bitki olarak kullanılmıştır

menevşe: Menekşe, sözcüğün kökü Farsça *benefşe* olup menekşegillerden olan bitkinin mor çiçeğine verilen addır (TDK, 2011: 1651).

***Menevşesi** boyun eğmiş, yapracığı suya değmiş*

Gız seni seven oğlan ölmüş

Gelin gelin allı ay gelin, yanakları ballı ay gelin (T25/47)

Türkülerde iki kez kullanılan “*menekşe*”, her iki kullanımda da *boynunu eğ-* sözcük grubuyla kullanılmıştır. Burada kişinin kendini menekşe yerine koyması söz konusudur ve nasıl menekşe boynunu eğiyor, çaresiz ise sevdiği ölen kişi de aynı durumdadır.

1.1.3.8. Meyve Adları

1. *armut* “armut” (T41/142,144,146)
2. *ayva* “ayva” (T36/120)
3. *ceviz* “ceviz” (T4/10)
4. *dut* “dut” (T32/105)
5. *elma* “elma” (T36/117,119)
6. *gavın* “kavun” (T54/191)
7. *karpuz* “karpuz” (T37/125)
8. *kayısı* “kayısı” (T80/293)
9. *kiraz, kirez* “kiraz” (T36/118) (T49/172)
10. *şeftali* “şeftali” (T11/30, 31)
11. *üzüm* “üzüm” (T10/29) (T12/34) (T56/197)

Bu sınıflandırmada on bir ad tespit edilmiştir. Kullanılan sözcükler Denizli yöresinde yetişen meyvelerdendir. Bu adlardan *kiraz*, *elma*, *ayva* ve *dut* adları hem ağaç hem de ağacın meyvesinin adı olarak; *kayısı*, *şeftali* adları ise ses benzerliği sebebiyle dizeyi doldurmak ve ritmi sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

armut: Kökeni Farsça *emrūd* olan armut, gülgillerden beyaz çiçekli ağacın sulu tatlı meyvesine verilen addır (TDK, 2011:155).

Armut dalda kız bahçede sallanır (oğlan sallanır)

Yere düşer şekerlenir ballanır (oğlan ballanır) (T41/141.143.145)

Denizli yöresi türküleri içinde sadece bir türküde tespit edilen sözcük, armut ağacının meyvesi anlamında kullanılmıştır. Meyvenin görünüşüyle kızın bahçedeki yürüyüşü arasında benzerlik kurulmuştur.

gavın: Kabakgillerden sürüngen gövdeli bitki ve bu bitkinin meyvesine verilen addır (TDK, 2011: 1359). DS' de *kavun* sözcüğünün *gavın* şeklinde kullanımı Denizli için belirtilmemiştir (DS III, 2019: 1939, 1941).

Hey bosdancı bosdancı bosdancı da

*Bosdan **gavın** istemem*

Goyven benim yârimi de

Yorgan döşeğ istemem (T54/190)

Türkülerde iki kez kullanılan kelime “*bostan*” kelimesiyle kullanılmıştır. Denizli'ye bağlı Kelekçi kavunuyla meşhurdur ve buraların bostanı diğer ilçe ve köylerde bostancılar tarafından satılır. Bu türküde bu durumdan bahsedilmektedir.

1.1.3.9. Sebze ve Ot Adları

1. *çimen* “çimen” (T80/291)(T82/304)

2. *nane* “nane” (T9/25)

3. *pırasa* “pırasa” (T75/272)

4. *ot, ot mot* “ot, ot ve vb” (T28/95)

Bu sınıflandırmada dört ad tespit edilmiştir. Bu adlardan tümü temel anlamına uygundur. Sınıflandırmadaki “*ot mot*” ikilemesi anlam olarak *ot* sözcüğünü

karşılıktadır. Sınıflandırmadaki *pirasa* ve *nane* adları diğer unsurlarla ses benzerliğini sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

1.1.3.10. Tahıl Adları

1. *buğday* “buğday” (T32/106)
2. *darı* “darı” (T48/170) (T71/255)

Bu sınıflandırmada *buğday* ve *darı* olmak üzere iki ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla ve doldurma dizelerde kullanılmıştır.

1.1.4. Devlet Kurumu ve Yöneticilikle İlgili Adlar

Türkülerde devlet yönetimi ve yönetme işine has olan unsurlar tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *devriye* “karakol” (T18/56)
2. *ferman* “ferman” (T58/209)
3. *muhtar* “muhtar” (T23/76)
4. *vezirlik* “vezirlik” (T1/1)
5. *zaptiye* “güvenliği sağlamakla sorumlu kişi” (T45/161)

Burada sınıflandırmada beş ad bulunmaktadır. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.5. Doğayla İlgili Adlar

Doğada bulunan su toplulukları, hava ile ilgili olaylar maden ve toprakla ilgili unsurlar bu sınıflandırmada kullanılmıştır. Türküde tespit edilen doğayla ilgili adlar şunlardır:

1.1.5.1. Gökyüzüyle İlgili Adlar

1. *gök* “gök” (T50/174)
2. *yıldız* “yıldız” (T50/174)

Bu sınıflandırma *gök* ve *yıldız* olmak üzere iki ad tespit edilmiştir. Bu *gök* ve *yıldız* sözcükleri birlikte ve temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu sözcüklerin Denizli yöresine özgü bir kullanımı olmadığı için incelenmemiştir.

1.1.5.2. Hava Olaylarıyla İlgili Adlar

1. *duman* “sis” (T31/103) (T45/161)
2. *gar* “kar” (T75/272) (T83/309)
3. *yağmur* “yağmur” (T77/277, 279)

Hava olaylarıyla ilgili üç ad tespit edilmiştir. Kullanılan *duman* sözcüğü *sis* anlamında ve temel anlamıyla kullanılmıştır. Diğer sözcükler de temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.5.3. Maden Adları

1. *gümüş* “gümüş” (T76/273)

Bu sınıflandırmada bir ad tespit edilmiştir ve bu ad türküde benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Uzadım gamış oldum haydi haydi

Damladım gümüş oldum

Yar aşkına düşeli

Bir yuvasız guş oldum amanin (T76/273)

Sevgilinin uzun süre beklenmesi ile bu gümüşün eritilmesi ve şekle sokulması arasında geçen zamanın uzunluğu arasında ilişki kurulmuştur.

1.1.5.4. Rüzgârla İlgili Adlar

1. *şıvgın* “şıvgın, rüzgârlı karla karışık yağmur” (T31/104)
2. *poyraz* “poyraz” (T31/104)
3. *seher yeli* “seher yeli” (T3/8) (T78/281,283)

Bu sınıflandırmada *şıvgın*, *poyraz* ve *seher yeli* olmak üzere üç ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. *Şıvgın* ve *poyraz* adları, Denizli'nin soğuk ikliminin özelliklerini ortaya koyan iki sözcüktür. Bu adlar temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

1.1.5.5. Su Kütleleriyle İlgili Adlar

1. *çay* “çay” (T49/173) (T50/176) (T54/193)
2. *deniz* “deniz” (T37/123) (T39/135)
3. *dere* “dere” (T28/96) (T62/227)

4. *göl* “göl” (T81/298)
5. *sel* “sel” (T71/255)
6. *su* “pınara ait olan su topluluğu” (T2/5) (T8/22) (T15/47)
7. *pınar* “pınar” (T2/5) (T56/198,199,201,202)

Bu sınıflandırmada *çay*, *deniz*, *dere*, *göl*, *sel*, *su* ve *pınar* olmak üzere yedi ad tespit edilmiştir. Tümü temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.5.6. Yeryüzü Şekilleri ve Toprak ile İlgili Adlar

1. *çiğil* “çakıl taşı” (T34/110)
2. *dağ* “dağ” (T5/14) (T20/63, 65) (T25/79) (T46/163) (T52/185) (T58/207) (T76/274)
3. *duman* “toprağın tozumuş hâli, toz” (T11/32) (T33/108) (T43/153)
4. *evlek* “tohum ekmek için ayrılan her bölüm” (T65/236)
5. *düz* “ova, kır, düzlük yer” (T3/7) (T11/32)
6. *geriz* “su yolu, boru” (T6/17)
7. *kaya* “kaya” (T79/285)
8. *kireç* “kireç” (T53/188)
9. *kum* “kum” (T52/186)
10. *mil* “küçük taş” (T76/275)
11. *ova* “ova” (T10/28) (T28/96) (T48/170) (T71/255)
12. *taş*, *daş* “taş” (T21/70) (T25/83) (29/97,98) (T81/298)
13. *tepe* “tepe” (T49/172)
14. *toz* “toz” (T11/32) (T43/153) (T63/230)
15. *yayla* “yayla” (T19/57) (T45/158,159,160) (T60/215,127) (T73/261,263) (T79/285,286,287,288,289,290)

Bu sınıflandırmada on beş ad tespit edilmiştir. Denizli’nin yaylaları çoktur ve sıcak yerlerden Denizli’ye yaylamak için gelmektedirler. Dağlık bir yapısının olması *dağ*, *yayla*, *kaya*, *tepe* ve *taş* adlarının türkülerde kullanımını açıklamaktadır. Bu sözcüklerden *çiğil*, *düz*, *evlek* ve *geriz* halk ağzına özgüdür diğer sözcükler temel anlamıyla kullanılmıştır.

çiğil: Denizli yöresinde çakıl taşı olarak kullanılan bir addır (DS II, 2019: 1207).

Eğil kavağım eğil

*Dibinden aldım **çiğil***

Zamanenin oğluna

Meyil bağlanacak değil (T34/110)

Bir kez kullanılan sözcük *çakıl taşı* anlamında kullanılmıştır.

düz: Halk ağzında ova, kır, düzlük yer anlamında kullanılan bir sözcüktür (DS II, 2019: 1643). DS’de bu anlamda kullanımı Denizli’ de tespit edilmemiştir.

*Evleri var bir kayanın **düzünde***

Böyle gözyaşm'olur gomşu gızında

Gavur annen duramadı sözünde

Çok yalvardım sözlerime gelmedi

Küçük gızım senin olsun demedi (T3/7)

Bu türküde kayanın düzlük olan yeri anlamında kullanıldığı görülmektedir.

evlek: Halk ağzında tarlaya tohum ekmek için saban iziyle bölünen kısımlardan herbirine verilen addır (DS III, 2019:1810).

Sabah olur çarığını keyemez

*Çifte gider **bir evlek** yer süremez*

Eve gelir niçalinden bilemez (T65/ 236)

Sözcüğün sözlük karşılığı dönümün dörtte biridir fakat burada çift sözcüğüyle beraber kullanılan sıfat grubu tohum için ayrılan yer anlamında kullanılmıştır

geriz: Denizli yöresinde hem su yolu hem de çeşme olarak kullanılmaktadır (DS III, 2019: 2003).

*Köprüünün altı **geriz***

Amanın üstünden geçiveriz

Zalım baban vermezse

Haydi dağlara geçiveriz (T6/17)

Türküdeki kullanımına göre bunun üstünden geçilmesi gereken ve köprü altında olması gereken bir ad olması gerekmektedir. Türkünün anlam dünyasına

uygun olarak bu türküde *su yolu* anlamında kullanılmıştır. Baba unsuru evlilikte nasıl bir engel ise köprünün altındaki su yolu da bir engeldir. Nasıl su yolu engeli üstünden geçivermekle çözümlenebiliyorsa baba engelinden de kaçarak çözüm bulunacaktır. Türkünün anlam dünyasında su yolu aslında babanın ta kendisidir köprü ise kaçmanın, engelden kurtulmanın diğer adıdır.

1.1.6. Duygularla İlgili Adlar

İnsanların his dünyasına ait soyut olan adlar duygu alanına giren adlardır.

Türküde duygularla ilgili tespit edilen adlar şunlardır:

1. *acı* “acı” (T8/24)
2. *ahdım* “üzüntü, kırgınlık” (T36/101)
3. *ar* “ar, utanma duygusu” (T19/58)
4. *ayrılık* “ayrılık” (T8/23,24) (T11/32) (T33/109) (T78/283)
5. *cavırlık* “kötülük” (T54/190)
6. *cefa* “zulüm” (T66/240)
7. *cevir* “eziyet” (T66/240)
8. *cilve* “cilve” (T76/276)
9. *dost* “dost” (T50/178)
10. *gam* “gam” (T74/265)
11. *gönül* “gönül” (T33/108) (T50/178) (T78/281)
12. *gözyaşı* “gözyaşı” (T2/3) (T3/7)
13. *hal* “hâl, durum” (T7/19,21) (T32/106) (T78/281)
14. *hasretlik* “hasretlik” (T21/70)
15. *hile* “aldatma, oyun” (T66/241)
16. *kasıt* “amaç” (T31/104)
17. *merem* “meram, istek” (T28/95)
18. *naz* “naz” (T76/276)
19. *sabır* “sabır” (T8/23)
20. *sevda* “sevda” (T51/181,183)
21. *şan* “tanınmışlık, ün” (T48/168)
22. *tamahd* “tamah, arzu, istek” (T2/4)

23. *yâr* “yâr” (T4/10) (T4/10) (T11/30,32) (T12/34, 35, 36, 37) (T18/55) (T19/57, 58, 59) (T25/83) (T33/108) (T40/140) (T48/170) (T49/172) (T52/184) (T54/193) (T56/197, 200) (T61/223) (T63/229, 230) (T68/246) (T77/278, 279, 280) (T82/306)

24. *yaş* “gözyaşı” (T52/185)

Duygularla ilgili yirmi dört ad tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin kullanım sıklığı türkülerin doğasına uygun olarak en fazla olan *yâr* sözcüğüdür. Bunlardan *tamah* sözcüğü hariç diğerleri temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu adlardan *acı*, *ayrılık*, *cevir*, *cefa*, *hasretlik*, *hile*, *gözyaşı* gibi sözcükler mutsuzluk ifade etmektedir. Diğerleri *naz*, *sabır*, *sevda* gibi sevme ve sevilme üzerine olan adlardır.

tamah: Açgözlülük anlamına gelen addır (TDK, 2011: 2256).

Merdimenden endim endim yıkıldım

Mevla'm izin verdi gine dikildim

Her çiçekten aldım aldım takındım

*Gırmızı gül sende galdı **tamahdım** (T2/4)*

Sözcüğün, sözlük karşılığı açgözlülüktür fakat burada *arzu*, *istek* anlamında kullanılmıştır. Kars yöresinde de *tenezzül* ve *istek* anlamlarında kullanılmaktadır (Aslan, Ercilasun, Olcay, 1988: 398). Her ikisi de duyguyu karşılar fakat burada sözcük bir anlam iyileşmesine uğramıştır. Sözcüğün eski anlamına göre daha iyi bir anlam taşımaya anlam iyileşmesi denmektedir. Anlam değişimleri toplumun dünya görüşünde yaşanan farklılıklar ve kolay söyleyişe yönelmesiyle olmaktadır. Ortak yazı dilinde bazı değişimler olsa da bu sözcükler ağızlarda yaşamaya devam etmektedir (Aksan, 2009: 215-217).

1.1.7. Evle İlgili Adlar

Türküde, evin iç ve dış görünümünü oluşturan unsurlar tespit edilmiştir.

Bunlar:

1. *cam* “pencere” (T37/123)
2. *duvar* “duvar” (T33/107)
3. *hanay* “hanay, sofa, avlu, iki katlı ev” (T69/247) (T81/299)
4. *hayat* “bahçe, avlu” (T23/75) (T70/252)

5. *ıraf* “raf” (T55/195)
6. *kapı, gapı* “kapı” (T6/15) (T13/38) (T58/211) (T62/228)
7. *makat* “soğuşu engellemek için tavan arasına döşenen çamurlu sıva” (T81/299)
8. *merdiven, merdimen* “merdiven” (T2/4) (T61/219)
9. *pencere* “pencere” (T64/231)
10. *şamdan* “üzerine bir ışık kaynağı konulan yüksek tabla” (T37/123)
11. *şavk* “ışık” (T17/51)
12. *yük* “yükçük, evlerde döşekleri koymak için yapılan girintili yer” (T72/260) (T81/297)

Bu sınıflandırmada on üç iki ad tespit edilmiştir. Denizli yöresindeki günlük hayatı yansıtan sözcükler kullanılmıştır. Bu adların tümü temel anlamıyla kullanılmıştır. Bazı sözcükler halk ağzında varlığını sürdürmektedir ve bu sözcükler incelenmiştir.

hayat: Halk ağzında avlu, sofa, oda anlamlarına gelmektedir. DS’de Denizli’de sadece salon, hol olarak kullanımı belirtilmiştir (DS III, 2019: 2314).

Cemile gız ne gezersin bu hayatta imanım
Haydi basma fistan parlakta babuç ayakta
Haydi de hopbak cemilem nasıl nasıl edelim bu işe
Nikamızı gıysın ünne gelin hoca memişe (T23/75)

Bu türküde sözcük, *avlu* ve *bahçe* anlamında kullanılmıştır. Cemile’nin süslenip neden bahçede gezdiğini sorgulayan sevgili, Cemile nasıl olsa süslenmiş o zaman nikâhımızı kıyalım, demektedir.

hanay: Halk ağzında sofa veya avlu anlamlarına gelen bir sözcüktür. DS’de Denizli’de tespit edilen anlamı iki katlı evdir (DS III, 2019: 2277).

Seyirttim çıktım hanaya
Yem döktüm allı danaya
Yengeler gelsin kınaya
Yengesiz kız gelin olmaz
Dayısız hiç ata binmez (T69/ 247)

Hanay evin makatı

Dörtlük tütün beketi

Bin liraya maloldu

Sevdiğimin ceketi (T81/ 299)

Denizli yöresi türkülerinde iki kez kullanılan sözcük hem *avlu* hem de iki katlı ev anlamlarında kullanılmıştır. İlk türküde *avlu* anlamındadır ki yem dökmek için ahıra gidebilecek bir yerden bahsedilmektedir. İkinci türküde ise iki katlı ev anlamında kullanılmıştır. Bu sözcükten sonra kullanılan *makat* sözcüğünün tavan arasına döşenen çamurlu sıva anlamına gelmesi *hanay*'ın iki katlı ev anlamını taşıdığını desteklemektedir.

Denizli yöresi türkülerinde, halk ağzında aynı anlamlara gelebilen *hanay* ev *hayat* sözcüğünün ikisinin de kullanıldığını görmekteyiz.

makat: Türkçe Sözlük'te minderli alçak sedir olarak açıklanmıştır (TDK, 2011: 1611) Türküdeki kullanımının karşılığı olan soğuğu engellemek için tavan arasına döşenen çamurlu sıva olarak kullanımı DS' de sadece Nevşehir' de kullanıldığı belirtilmiştir (DS IV, 2019: 3108). Oysaki Denizli türküsünde bu anlamda kullanıldığı görmekteyiz:

Hanay evin makatı

Dörtlük tütün beketi

Bin liraya maloldu

Sevdiğimin ceketi (T81/ 299)

şavk: Kökeni Arapça olan sözcük halk ağzında ışık ve aydınlık anlamlarına gelmektedir (DS V, 2019: 3755).

Beyler bahçesinde de gandiller yanar

Gandilin şavkına da bülbüller gonar

Alem de sevdiğine böyle mi yanar (T17/ 51)

Türküde bülbülün ışığa duyduğu aşk ve kandilin ışığı olduğu için bülbülün yanma olasılığı üzerinden seven kişinin, yanmayı göze alıp sevdiği kişiye yaklaşma çabasından bahsedilmektedir.

1.1.8. Evlilikle İlgili Adlar

Evlenme işi ile ilgili olan kelimeler tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *başlık parası* “başlık parası” (T75/271)
2. *bekarlık* “evli olma durumu” (T38,129) (T39/135)
3. *gelin* “gelin” (T14/41) (T15/45,46,47) (T26/87) (T67/242,243,244) (T83/308)
4. *güvey* “güvey, damat” (T67/244)
5. *karı, gari* “eş” (T23/76) (T71/255)
6. *kına, gına* “kına” (T67/243)
7. *nişanlı* “nişanlı” (T16/48)
8. *saz* “saz” (T30/100,102)
9. *yavuklu* “yavuklu, sevgili” (T19/58)

Bu sınıflandırmada evlilikle ilgili olmak üzere dokuz ad tespit edilmiştir. Bu adların tümü temel anlamıyla kullanılmıştır. Bunlardan *yavuklu* sözcüğü halk ağzında kullanılmaktadır. Tören türkülerinin doğasına uygun olarak *gelin*, *kına* sözcükleri Denizli yöresi türkülerinde oldukça fazla bulunmaktadır.

kına, gına: Kelimenin kökeni Arapça olup “*ḥinnā*” şeklindedir. Kına, kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toza verilen addır (TDK, 2011: 1410).

*Altun tas içinde gelinim **kınam** ezerler*

Gümüş tarağ ile gelinim zülfün çözerler

Ak gerdana altun inci boncuk dizerler

Ağlama gelinim sızlama gelinim

Ben gine gelirim (T67/ 239)

Denizli’de hem gelin hem damat için özel kına geceleri düzenlenir. Gelinin bileklerine ve ayaklarına kına yakılır ve gelin bir hafta boyunca o kınalı elle ve ayakla misafirlğe gider. Geline kına yakılmasındaki amaçlar etrafın onun yeni gelin olduğunu anlaması ve kötü ruhların aileye yaklaşmamasıdır. Gelin için anlamı ise artık baba evinden çıkmış olmasıdır.

yavuklu: Sözcüğün halk ağzında karşılığı sevgilidir. Bir kez kullanılan sözcük temel anlamıyla kullanılmıştır.

Amanın nazlı yârim ar demedin mi

Önümde yavuklum var demedin mi (T19/ 58, 61)

Türkünün tamamına bakıldığı zaman kızın gönlünün olduğu ama kararının net olmadığı görülmektedir. Burada *yavuklu* sözcüğü önceden söz verilmiş kişi anlamında *sevgili* olarak kullanılmıştır.

1.1.9. Giyim- Kuşam Bildiren Adlar

Türkülerdeki kıyafet ve takılarla ilgili adlar tespit edilmiştir. Bunlar:

1.1.9.1. Kıyafet- Elbise ile İlgili Adlar

1. *aba* “aba, yünle yapılan kaba giysi” (T61/221)
2. *ceket* “ceket” (T81/299)
3. *çorap* “çorap” (T70/251,252)
4. *elek* “örtü” (T56/200)
5. *entari, enteri* “entari, boydan elbise” (T3/6)
6. *fistan, fisdan* “fistan, tek parça elbise” (T23/76) (T40/138) (T54/193) (T55/196) (T82/302)
7. *gömlek* “gömlek” (T68/246)
8. *kebe* “kısa kepenek” (T61/221)
9. *şalvar* “şalvar” (T11/32) (T33/107,108) (T42/149) (T43/153)
10. *yelek* “yelek” (T19/60)

Bu sınıflandırmada on ad tespit edilmiştir. Tespit edilen bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu adlardan *kebe* halk ağzına özgü olduğu için incelenmiştir.

kebe: Kaba kumaştan yapılmış ceket, paltoya verilen addır (DS IV, 2019: 2714).

Yar yar

Aba da bir kebe de bir giyene vah vah vah

Güzel de bir çirkin de bir sevene yar deli deli deli (T61/221)

Bu türküde *aba da bir kebe giyen de bir derken abanın da kebenin* de bir tür giysi olduğu anlaşılmaktadır. Bu giysinin ise *abadan* daha kalitesiz olması gerekir ki ikisinden herhangi birini giyenin birbirine üstlüğünün olamayacağına dair bir söylem

oluşsun. TDK'ye bakıldığı zaman Denizli yöresinde *kebe* adı yerine *kepenek* sözcüğünün kullanıldığı ve *aba* ile *kebenin* aynı anlamda olduğu görülmektedir (TDK, 2011:1392). Derleme Sözlüğünde bu sözcük, Denizli yöresine en yakın olarak Aydın' da kullanılmaktadır. Bu durum söz konusu olamaz bu türküde de görüldüğü gibi *aba* ve *kebe* aynı türde aynı değerde giysiler değildir ve Denizli yöresinde de bu sözcük tek başına kullanıldığı gibi *aba* ile de kullanılmaktadır.

1.1.9.2. Giysilerin Parçalarıyla İlgili Adlar

1. *cep* “cep” (T33/107)
2. *düğme* “düğme” (T9/25,26)
3. *yaka* “yaka” (T3/6)
4. *yen* “giysi kolu” (T68/246)

Giysileri oluşturan parçalarla ilgili *cep*, *düğme*, *yaka*, *yen* olmak üzere dört ad tespit edilmiştir ve tümü temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu adlardan *yen* sözcüğü halk ağzında da kullanılan bir sözcüktür.

1.1.9.3. Aksesuar ve Takı Adları

1. *altın*, *altun* “altın” (T27/93) (T67/243)
2. *beşibirlik* “beş tam altından oluşan takı” (T71/256)
3. *boncuk* “boncuk” (T13/38) (T67/243)
4. *börgü* “bürgü, başörtüsü” (T24/77)
5. *çevre* “başörtüsü” (T8/22)
6. *inci* “inci” (T24/78)(T26/89) (T67/243)
7. *mendil* “mendil” (T62/225)
8. *şal kuşak*, *şal guşak* “şaldan yapılmış kuşak” (T38,127) (T71/257)
9. *yağlık* “mendil” (T25/83)
10. *yazma* “desenli bez, başörtüsü” (T6/15,16)
11. *yüzük* “yüzük” (T82/300)

Bu sınıflandırmada on bir ad tespit edilmiştir. Bu adlar Denizli yöresinin kültürel yaşamını ortaya koymaktadır ve temel anlamıyla kullanılmıştır. Anlam alanı daraldığı için *yazma*, anlamı TDK'den farklı olduğu için *çevre* ve halk ağzına özgü olduğu için *börgü* sözcüğü incelenmiştir.

börgü: Bürgü, başörtüsüne halk ağzında verilen addır (DSI, 2019: 825). Bu örtü yatak çarşafı gibi dikdörtgen ve düz bir örtü olduğu için başa enlemesine atılmaktadır. Örtü baş ile gövdeyi içine almaktadır; kollar ve eller bürgü içinde kalacağı için bürgülü bir kadının yüzünde yalnız gözleri görünmektedir (Özbek, 2009: 111).

Çıktım çamin dorusuna

Balta vurdum gurusuna

Aşşa köyün hörüsüne

*Ben vurgunum **börgüsüne** (T24/77)*

Bir türküde kullanılan ad, halk ağzındaki anlamıyla kullanılmıştır. Sevgilinin sevilesi bir özelliği olarak sevgili başörtüsüyle birlikte bütünleştirilmiştir. Türkülerde mahrem duygular sözcüklerle örtülür. Küçük yerlerde bir kadının yüzüne bakıp sevildiği açıkça söylenemeyeceği için türkülerde sevilen kişiyi börgüsü, saç, kıyafeti köydeki diğer kişilerden ayıran unsurlardır.

çevre: TDK’ de yağlık olarak karşılanmıştır (TDK, 2011: 527). Türküde ise başörtüsü olarak kullanılmıştır. Başörtüsü olarak kullanımı Erzurum ağızlarında bulunmaktadır (Olca, 1995: 130).

Arabalar tıkr mıkır geliyor

*Allı **çevrem** suya düşmüş soluyor*

Anam beni gurbet ele veriyor

Nasil giydin anam canıma (of of of) (T8/22)

Çevrenin yazma ve sırmalı olmak üzere iki türüsü bulunmaktadır. Sırmalı çevrelere yağlık adı verilmektedir. Çevreler dost eliyle yavukluya iletilmiş ve sevgilinin hatırası olarak koyunlarda saklanmıştır (Özbek, 2009: 133). Çevrenin burada suya düşmesi yavuklunun hayallerinin suya düşmesi ile aynıdır. Çünkü çevreler kız tarafından erkeğe verilmiş bir söz gibidir fakat burada kız uzağa gelin verilmiş ve sevenlerin kavuşması imkânsızlaşmıştır. Bu imkânsızlaşma çevrenin suya düşmesiyle sembolize edilmiştir.

yazma: Bohça, yemeni vb. yapmakta kullanılan desenli beze verilen addır (TDK, 2011: 2562). Türküde anlam alanının daraldığını görmekteyiz.

Al yazmam dalda kaldı

Aman gözlerim yolda kaldı

Yıkılası meyhane

Aman serhoşum nerde kaldı (T6/16)

Bu türküde de görüldüğü üzere *yazma* doğrudan başörtüsüne verilen ad olarak kullanılmıştır. Sözlük karşılığı ise desenli kumaşa verilen addır. Başörtüsü *Ben vurgunum börgüsüne* (T24/77) dizesinde de olduğu gibi türküde kadının bir simgesidir. Başörtüsünün dalda kalıp başının açılması hususunda düşündüğü kendini kötü hissetme duygusu, beddua ederek *yıkılsın meyhane* ifadesiyle vurgulanmıştır. Türkünün kadın karakterine göre eşinin sarhoş olmasıyla kendi başının açılması arasında hiçbir fark yoktur.

Denizli yöresi türkülerinde börgü, çevre ve yazmanın aynı anlamı karşıladığını ve üçünün de kullanıldığını görmekteyiz.

1.1.9.4. Kumaş Türü Adları

1. *basma* “desenli pamuklu kumaş” (T79/287)

2. *yün* “yün” (T55/196)

Bu sınıflandırmada iki ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.9.5. Ayakkabı ve Ayakkabı Unsurları ile İlgili Adları

1. *babuç* “pabuç” (T23/75)

2. *çarığ* “çarık” (T65/236)

3. *çizme* “çizme” (T35/116)

4. *kudura, gundura* “kundura” (T34/111,113)

5. *babıç dabanı* “taban, ayakkabının altı” (T44/156)

Bu sınıflandırmada *pabuç, çarık, çizme, kundura* ve *pabuç tabanı* olmak üzere beş ad tespit edilmiştir. Bu adların tümü temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.9.6. Kıyafet Yapımında Kullanılan Araç Gereç Adları

1. *iplik* “iplik” (T39/133)(T71/253) (T72/260) (T81/297)

2. *makara* “iplik sarılan araç” (T39/133) (T71/253)

Bu sınıflandırmada *iplik* ve *makara* olmak üzere iki ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır

1.1.9.7. Kumaş Kullanım Alanlarıyla İlgili Adlar

1. *bohça* “bohça” (T67/242)
2. *dokuma* “dokunularak üretilen kumaş” (T20/64)
3. *kese* “para konulan torba” (T67/242)
4. *oya* “başörtüsünün kenarlarına işlenmiş olan dantel” (T10/28)
5. *örtü* “örtü” (T14/44)

Bu sınıflandırmada beş ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *oya* hariç diğerleri temel anlamına uygun ve türkülerde doldurma dizelerde kullanılmıştır.

oya: İğne veya tığ yardımıyla yapılan ince dantele verilen addır.

Acıpayam'ın ovası

Fatmana alın oyası

Fatmana ablene sorarsen

Eli mavzerli bubası (T10/28)

Denizli yöresinde *oya* sözcüğü sadece başörtüsüne yapılan dantel olarak kullanılmaktadır. Sözcüğün anlamı daralmıştır. Türküde de görüldüğü üzere alına düşürülen başörtüsünün oyasından bahsedilmektedir.

1.1.9.8. Süslenme Tarzı ve Süslenmede Kullanılan Araçlar

1. *Avrupa* “avrupa, saçın öne bırakılan kısmı, kâkül” (T77/279)
2. *sürme* “sürme” (T11/32)

Bu sınıflandırmada *Avrupa* ve *sürme* olmak üzere iki ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *sürme*, göze sürülen boya olarak temel anlamıyla kullanılmıştır.

Avrupa: Belli bir dönem kullanılan saç kesim şekli, kâküle verilen addır (DS I, 2019: 391).

Yağar yağmur kirsesine aman efem

Avrupa dökmüş ensesine

Ben bilirim yar sesine (T77/279)

Türküye bakıldığı zaman sanki bir koku gibi algılanmaktadır fakat türkünün hikâyesi de göz önüne alındığı zaman bunun saç şekli olduğu anlaşılmaktadır.

Türkünün yakıldığı kişi bir Rum kızdır. Rum kızını kaçıran oğlan zeybek olarak anılmaktadır.

1826'dan sonra Tanzimat döneminde Türklerin Avrupalı kılık kıyafetlerine rağbet ettikleri sırada kadın ve erkeklerin saç kesimlerinde ve giyisilerinde değişiklikler olmuştur. Kadınlar iki kaşın arasına top kâkül bırakmışlar, delikanlılar ve ergenlik çağındaki erkekler de saçlarını uzatıp Avrupalılar gibi yandan ve ortadan taramışlardır. Bu saç şekline *Avrupa* adı verilmiştir (Özbek, 2009: 75-76).

1.1.10. Gündelik Hayatla İlgili Adlar

Türküde tespit edilen gündelik hayattaki işleyişi ve ilişkileri yansıtan adlar şunlardır:

1. *arkıdeş* “arkadaş” (T7/18)
2. *armağan* “hediye” (T1/1)
3. *akça* “akçe, gümüş para” (T67/242)
4. *dünya malı* “servet, mal varlığı” (T62/227)
5. *gomşu* “komşu” (T3/7)
6. *iş* “iş” (T23/74,75,76)
7. *mal maşat* “mal mülk, gelir, para, pul” (T65/238)
8. *misafir* “misafir” (T5/13)
9. *oyun* “oyun” (T65/234)
10. *para* “para” (T82/302)
11. *pazar* “bir şeyin satıldığı yer” (T11/31)
12. *uyku* “uyku” (T17/53)
13. *söz* “konuşma sonu ortaya çıkan cümle, kelime ” (T3/6)

Bu sınıflandırmada ilişkileri yansıtan *armağan*, *arkadaş*, *komşu*, *misafir*, *söz*; gündelik yaşamı yansıtan *akçe*, *para*, *iş*, *uyku*, *mal maşat*, *oyun*, *pazar* ve *dünya malı* olmak üzere üç ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu sözcüklerden *maşat* Denizli yöresine özgüdür.

mal maşat: Mal mülk (Aydemir, 2007: 348). Maşat sözcüğü ise geçinmek için lazım olan şey, para vb. anlamına gelmektedir (Özbek, 2009: 339).

Ben de bıktım bu çocuğun elinden

Heder ettim elalemin dilinden

Dilinden geçtim senin maşadından malından (T65/238)

Sözcük grubu mal mülk ikilemesinin yerine kullanılmıştır. Türküde tamamen bir usanmışlık işlenmiştir. Türkü kadın figürü üzerine kurulmuştur. Kadın evlenmeyi ve çocuğunun ölmesini istemektedir. O kadar usanmıştır ki malı mülkü umurunda değildir. Denizli yöresine özgü bir ikilemedir. DS’ de *maşat* sözcüğünün bulunan anlamları türküdeki anlamını karşılamamakta ve DS’de belirtilen Denizli’ ye ait bir kullanımı bulunmamaktadır.

1.1.11. Hayvan ve Hayvan Ürünleri ile İlgili Adlar

Türkülerde hayvan adları, hayvanlardan elde edilen ürünlerin adları ve hayvanların organları tespit edilmiştir. Bunlar:

1.1.11.1. Hayvan Adları

1. *at* “at” (T11/30) (T69/247)
2. *balık* “balık” (T38,129) (T39/135)
3. *bülbül* “bülbül” (T17/51) (T21/66,67,68,69,70,71) (T28/96) (T66/240)
4. *dana* “dana” (T7/19, 21) (T69/247)
5. *davar* “davar” (T10/27)
6. *deve* “deve” (T26/87) (T31/103) (T63/229)
7. *doru* “bir at cinsi” (T8/23)
8. *guş* “kuş” (T76/273)
9. *horoz* “horoz” (T74/265, 266, 267, 268)
10. *inek* “inek” (T7/19,21)
11. *keklik* “keklik” (T39/133) (T57/203,205) (T58/207, 209, 2011) (T72/260) (T73/263) (T81/297)
12. *koyun, goyun* “koyun” (T4/9) (T13/39) (T44/156) (T46/162)
13. *kuzgun* “kuzgun, kara tüylü karga” (T18/55) (T50/178)
14. *kuzu* “kuzu” (T13/39)
15. *maya* “tüylü dişi deve” (T31/103)
16. *öküz* “öküz” (T60/216, 218)

17. *şahin* “şahin” (T18/55)

18. *tay* “üç yaşına kadarki at yavrusu” (T35/116)

19. *turna* “turna, bir kuş türü” (T53/189)

Bu sınıflandırmada on dokuz ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *koyun* ve *kuzu* hem temel anlamıyla hem de benzetme unsuru, *turna* sözcüğü sadece benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Deve, doru, maya, koyun, kuzu sözcükleri türkülerdeki bağlamı ile incelenmiştir. Diğer sözcükler türkülerde temel anlamıyla kullanılmıştır.

deve, maya: Deve. Türkülerde konargöçer yaşamın etkisiyle deve geniş yer tutar. Deve sözcüğünün bazen sıla, gurbeti bazen de sevgiliyle özdeşleştiği görülmüştür (Deveci, 2018:214).

Devrent deresine duman bürüdü of of

*Yedi **deveyilen** Musam yürüdü*

Musamın ciğeri mosmor oldu çürüdü of of

Ağlasın ağlasın anam ağlasın

*Tülü **mayaları** Dudu bağlasın (T31/103)*

Denizli yöresi türkülerinde deve sözcüğü maya, doru, tülü maya, deve olarak farklı sözcük türleri içinde kullanılmıştır. Burada da Musa'nın deveyle yürümesi, Musa'dan geriye develerin kalması develere bir yadigâr gözüyle bakılmasını gerektirmektedir. Musa'nın ölümüne tanık olan develerin sanki Musa'nın arkasından gidecekmiş gibi ölümden sonra acının kenara bırakılıp develerin bağlanması gerekmektedir. Deveci Musa için yakılan bir ağıt olan bu türküde deveciliğin ne kadar zor olduğunu ve doğa koşullarının deveciliği ne kadar etkilediğini bunun yanı sıra devenin sevgiliyle özdeşleştiğini, acısını paylaştığını görmekteyiz (Deveci, 2018: 213).

doru: Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan anlamında bir sıfattır (TDK, 2011: 706). Türküde ise sıfat olarak değil bir at cinsi olarak kullanılmıştır. DS'de Denizli için böyle bir kullanım belirtilmemiştir. Türküdeki anlamına uygun Kırşehir' de kullanılmaktadır (Günşen, 2000: 24).

Çit hurmuşlar şu garşiki harıma

*Yük hurmuşlar altı aylıkcık **doruma***

Şimdi gitti bu ayrılık zoruma

Gadir Mevla'm sabır versin guluna (of of of) (T8/23)

koyun: Koyun, geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan anlamındadır (TDK, 2011: 1492). Türkülerde iki kez kullanılmıştır.

Ak koyunun aklığı

Südünün koyaklığı

Bizi öksüz bırakan

Bir ananın yokluğu (T4/9)

Burada temel anlamına uygun kullanılmıştır.

Bahçalarda bir kuzu

Çatal matal boynuzu

Sen koyun ol ben kuzu

Aldatalım şu kızı (T13/39)

Yukarıdaki türküde *koyun* sözcüğü benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

kuzu: Kuzu koyunun yavrusudur. Denizli yöresi türkülerinde bir türküde iki kez geçen sözcük benzetme yapılarak kullanılmıştır:

Bahçalarda bir kuzu

Çatal matal boynuzu

Sen koyun ol ben kuzu

Aldatalım şu kızı (T13/39)

Burada böyle bir benzetme yapılmasının sebebi kuzunun, koyunun sevgisine ihtiyacı olması ve aralarındaki bağlılıktır. Türküde de iki sözcük bir arada kullanılmıştır. Sevgilinin kuzu olmak istemesi masumiyeti simgeleyen bir durumdur.

turna: Uzun boylu bir kuş türüdür. Türküde bir kez kullanılan sözcük benzetme unsuru olarak kullanılmıştır:

İki de turnam turnam gelir, amanın da akli kareli

Birini bildim bildim aman, amanın da bilmem (T53/ 189)

Turnalar toplu olarak yaşayan ve kol kol, diziler hâlinde uçan bir kuş türüdür (Özbek, 2009: 469). “Turna leylek büyüklüğünde, uzun bacaklı, zarif boyunlu, parlak, duru güzel gözlü göçmen bir su kuşudur. Turnanın başının arka tarafında geriye doğru sarkan bir zülfü vardır. Tepesi, kanatlarının ucu, boynunun bir bölümü kara renktedir. Kanatlarında göz alıcı, mâvi, kırmızı ve yeşil tüyler vardır. Nadir Yılmaz'ın söylediğine göre eşi ölen turna yedi yıl eşini bekler ve kolay kolay çiftleşmez. Turnalar, sevgide bağlılık, dostlukta sebat ve sadâkat mânasına târif edebileceğimiz vefanın en güzel örneklerini teşkil ederler. İmam Demîrî'nin Hayâtü'l Hayvân'ında verilen dikkate değer bilgiye göre turnalar, yaşlanan ana ve babalarının geçimlerini temin ederler.” (Elçin, 1997: 63). Turna motifinin klasik ve halk edebiyatında motif olarak kullanılması bir tesadüf değildir. Gerek görünüşü gerek ise tabiatı sevgiliye benzetilmesine sebep olmuştur. Bu türküde turna sözcüğü diğer dizelerle beraber düşünüldüğünde kızların birlikte gezip tozmalarından bahsetmekte ve kızları turnaya benzetmektedir.

1.1.11.2. Hayvan Uzuvarıyla İlgili Adlar

1. *boynuz* “boynuz” (T13/39)
2. *ganat* “kanat” (T74/266)
3. *tüy* “tüy” (T57/203) (T58/211) (T74/266)

Bu sınıflandırmada üç ad tespit edilmiştir. Tüm adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu adlardan *tüy* hem horoz hem de keklik için kullanılmıştır. Denizli, horozları ile meşhurdur ve dağlarında birçok keklik türü de yaşamaktadır. Bu durum da türküye yansımıştır.

1.1.11.3. Hayvan Ürünleriyle İlgili Adlar

1. *bal* “bal” (T68/246)
2. *et* “et” (T38/127) (T39/131) (T71/257)
3. *kaymak* “kaymak” (T68/246)
4. *süd* “süt” (T4/9)
5. *yumurta* “yumurta” (T52/184)

Bu sınıflandırmada *bal*, *et*, *kaymak*, *süt* ve *yumurta* olmak üzere beş ad tespit edilmiştir. Bu adlardan sadece *süt*, *et*, *yumurta* temel anlamıyla kullanılmıştır.

bal: Arıların ürettiği besin maddesine verilen addır.

kaymak: Sütün kaynatılıp yağının alınması ile elde edilen yoğun kıvamlı yiyeceğe verilen addır.

Keten gömlek geyme dedim geymişsin

Yenlerini oyma dedim oymuşsun

Ben gideli bal kaymağa dönmüşsün

Kaymağın üstünde bal eğlenir mi

Çirkinin yanında yar eğlenir mi (T68/246)

Türküde hem *bal* hem de *kaymak* bir arada kullanılmıştır. Burada sütün kaymağın üzerinde mutlu olmadığı gibi güzelin de çirkin yanında mutlu olamayacağı anlatılmıştır.

1.1.11.3. Hayvan Yetiştiriciliğiyle İlgili Adlar

1. *av* “av” (T57/203) (T58/211)
2. *çoban* “çoban” (T36/119) (T44/156)
3. *dizgin* “dizgin” (T18/55)
4. *yavru* “yavru” (T21/66,68)
5. *yuva* “yuva” (T21/66,68)

Bu sınıflandırmada beş ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.12. İnançla İlgili Adlar

Türkülerde dinî inançla ilgili kelimeler tespit edilmiş olup bunlardan “*kisre*” haricinde diğer kelimeler İslamiyet ile ilgili adlardır. Bunlar:

1. Allah “Allah” (T8/24)
2. *Beytullah* “Kâbe” (T14/44)
3. *felek* “felek” (T19/60) (T31/104)
4. *gader, geder* “kader” (T2/3)
5. *gul* “kul” (T8/23)
6. *gurban* “kurban” (T20/64) (T42/148,150)
7. *Hakk* “Tanrı” (T8/24)
8. *iş* “Yaradan’ın işleri, kader” (T7/20) (T66/240)

9. *kabir* “kabir” (T21/70)
10. *kısmet* “kısmet” (T4/12)
11. *Kurban Bayramı* “Kurban Bayramı” (T79/289)
12. *Mevla* “Mevla” (T2/4) (T8/23) (T14/42) (T42/149)
13. *melek* “melek” (T19/60)
14. *Müslüman* “Müslüman” (T30/101)
15. *Yaradan* “Yaradan” (T7/20)
16. *yazı* “yazgı, kader” (T8/24)
17. *yemin* “yemin” (T38/127,129)

Bu sınıflandırmada on yedi ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *kader* gerçek anlamı dışında ve *melek* benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Diğer adların kullanımı temel anlamına uygundur.

kader: Değiştirilemeyen yazgıya verilen addır. Türküde belirtilen *kader* ise bir nasiptir fakat kullanıldığı yerlerde olumsuz duyguları anlatmak için kullanılmıştır.

Ağ elime mor kınalar yakdılar

Gaderim yok gurbet ele saddılar

On iki yaşında gelin ettiler

Ağlar ağlar göz yaşımı silerim (T2/3)

Burada kişi evlenip ailesinden uzaklaşmayı talihsizlikle bağdaştırmaktadır. Sözcüğün türküde karşıladığı anlam gurbete gelin verilmek ve sevdiğine kavuşamamaktır.

melek: Allah’ın nurdan yarattığına inanılan ruhani varlığa verilen addır.

Sirtına geçirmiş gadife yelek

Geyinmiş guşanmış olmuş bir melek

Ayrılmam dediğim ayırdı felek (T19/60)

Burada *giyinip kuşanınca bir melek gibi* olduğu anlatılmaktadır. Meleğe benzemek o kişiyi günahsız ve masum görmekle ilişkilidir. Bu benzetmeyle meleklerle nasıl ulaşamıyorsa sevdiğine ulaşamadığı ve ona kutsiyet verdiği anlaşılmaktadır.

1.1.13. Yer Adları

Türkülerde ve il, ilçe, köy adları ve yer anlamı veren adlar tespit edilmiştir. İnsanların gündelik hayatlarını sürdürdükleri alanlar ve özel yer adı olan yer adları olmak üzere iki ayrı sınıflandırma yapılmıştır.

1.1.13.1. Gündelik Hayatla İlgili Yer Adları

1. *avlu* “avlu” (T25/81)
2. *bel* “tepe, yamaç” (T15/45)
3. *dam* “ahır, hapisane” (T25/83) (T26/85,89) (T27/91) (T28,95) (T30/101) (T35/116) (T54/192) (T73/261)
4. *dükkan* “dükkân” (T68/245)
5. *dünya* “dünya” (T37/121)
6. *el* “yurt, il” (T9/26)
7. *ev* “ev” (T3/7) (T10/27) (T27/94) (T40/137,138,139,140) (T41/141,145) (T62/227) (T63/229) (T70/251)
8. *gubbe* “kubbe, binanın üzerini örten yapı” (T53/188)
9. *hamam* “hamam” (T33/107) (T53/188)
10. *kale* “kale” (T55/194,196)
11. *konak, gonak* “konak” (T45/158) (T58/208, 210, 212) (T70/252)
12. *köşk* “bahçeye yapılan oturma alanı” (T59/213,214)
13. *köy* “köy” (T44/156) (T56/198, 199, 201, 202)
14. *mahalle* “mahalle” (T60/215)
15. *memleket* “memleket” (T49/172)
16. *meyhane* “meyhane” (T6/16)
17. *sokak* “sokak” (T33/108)
18. *yer* “yer, toprak” (T18/56) (T41/142, 144, 146) (T68/236) (T73/262, 264) (T77/277) (T80/293)

Bu sınıflandırmada on sekiz ad tespit edilmiştir. Bunlardan *dam* ve *bel* hariç diğerleri temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu iki ad halk ağzına özgü sözcüklerdir.

bel: Denizli’de tepeye, yüksek, yamaç yere verilen addır. DS’de bu anlamda kullanımı Denizli için tespit edilmemiştir. DS’ye göre Çanakkale ve İçel’ de bu

anlamı karşılayacak şekilde kullanılmıştır. DS ‘ de Denizli için yamaç, yüksek yerlere verilen ad *belen*’ dir. (DS, 2019: 611).

Belin başı daşlı maşlı, güzelleri galem gaşlı

Gız seni seven oğlan yaşlı

Gelin gelin allı ay gelin, yanakları ballı ay gelin (T15/ 46)

Bu türküde tepenin başına varılmış ve taşlı olduğu ifade edilmiştir.

dam: Halk ağzında ahıra verilen addır. Bunun yanı sıra hapisane için de kullanılmaktadır (Uygur, 2007: 99).

Sarı çizme giyelim

*Bizim **dama** girelim*

Annen buben sorarsa

Tay boşanmış diyelim (T35/116)

Yukarıdaki türküde *ahır* anlamında kullanılmıştır. Tayın boşanması bunu destekler niteliktedir.

Şu yaylanın çamları

Galdıralım Ayşem kolları

Bir benle mi dolacak

*Yıkılası Çavdır’ın **damları*** (T73/261)

Burada da *hapisane* anlamında kullanılmıştır.

1.1.13.2. Özel Yer Adları

1. *Alettin* “Alaattin, Denizli’nin Acıpayam ilçesine bağlı bir mahallenin adı” (T7/18)
2. *Acıpayam* “Acıpayam, Denizli’nin bir ilçesi” (T10/28) (T48/168) (T75/271)
3. *Aydın* “Ege Bölgesi’nde bir il” (T48/168)
4. *Buldan* “Buldan, Denizli’nin bir ilçesi” (T20/63)
5. *Burla* “Urla, İzmir’in bir ilçesi” (T78/281)
6. *Çal* “Çal, Denizli’nin bir ilçesi” (T58/208, 210, 212)
7. *Çavdır* “Çavdır, Denizli ‘nin bir ilçesi” (T73/261)

8. *Denizli* “Denizli” (T11/30) (T41/143)
9. *Devrent Deresi* “Devrent, Denizli’nin Buldan ilçesinde bir dere” (T31/103,104)
10. *Gireniz* “Gireniz, Denizli’nin Kelekçi ilçesine bağlı bir yer adı” (T49/173)
11. *Hisar* “Hisar Köy, Denizli’nin bir köyü” (T9/26)
12. *Kesire* “Kesire, Tavas civarı bir yer adı” (T63/230)
13. *Milas* “Milas, Muğla’nın ilçesi” (T48/170)
14. *Sar’ova* “Sarı Ova, Burdur’un bir köyü” (T11/32)
15. *Şam* “Şam, Suriye’nin başkenti” (T71/254)
16. *Palanga* “Palanga” (T63/229, 230)
17. *Yarengöme* “Yarangüme, Tavas’ın ilk adı” (T83/309)

Bu sınıflandırmada *Acıpayam*, *Buldan*, *Çal*, *Çavdır*, *Yarengüme* olarak Denizli’nin ilçe adları, *Alaettin*, *Devrent Deresi*, *Gireniz*, *Hisar* olmak üzere Denizli’de bazı semt adları ve Aydın, *Burla*, *Denizli*, *Kesire*, *Milas*, *Sarıova*, *Şam*, *Palanga* diğer yer adları olmak üzere on yedi özel yer adı tespit edilmiştir. Denizli’nin kendi yerleşim birimleri dışında komşu yerlerle de türkülerdeki kişilerin ilişki halinde bulunduğunu görmekteyiz. Örneğin Burdur’un Sarıova’sı, İzmir’in Burla’sı gibi. Bu adlar içinde Yarengüme, Denizli’nin zaman içinde değişime uğramış bir yerinin adıdır.

Yarengöme: Denizli’nin Tavas ilçesinin ilk adı Yarengüme’dir. Selçuklular döneminde yöreye gelen ilk Türk boyları bu yerin ormanlık ve avlanmaya elverişli olmasından birbirlerini seven ve sayan arkadaşların avlandıkları yer anlamına gelen Yarengüme adını vermişlerdir. *Yaren* sözcüğü Türkçemizde arkadaş, dost ve can yoldaşı, *güme* sözcüğü de avcılar tarafından keklik, ördek gibi kuşların avlanması için tertiplenen tuzak yeri anlamındadır. İlçe kurulmadan evvel yerinin çok ağaçlık sulak olduğu ve bol miktarda av hayvanının bulunduğu rivayet edilmektedir ².

Gar mı yağıpba Yarengöme'nin dağına efem
Memed ağam da oturu da vermiş efelerin de sağına

²http://tavashem.meb.k12.tr/icerikler/tavas-tarihi_275191.html(erişim tarihi:01.11.2020).

*Çıkam haden de şu dağların başına da başına
Aslanım da efeler vay vay* (T83/309)

Türküde temel anlamıyla yer adı olarak kullanılmıştır.

1.1.14. Nitelik Bildiren Adlar

Bu sınıflandırma herhangi bir özelliğin adı hâline gelmiş adlar tespit edilmiştir. Genellikle nitelik bildiren sözcükler sıfat görevindedir fakat bu kelimeler sıfat görevi üstlenmemiş ve ad olarak kullanılmıştır. Bunlar:

1. *cavır* “Müslüman olmayan” (T30/101) (T40/138)
2. *dilber* “alımlı güzel” (T14/41)
3. *düşman* “kötülük yapmak isteyen kişi” (T7/18)
4. *uşgun* “uçkun, sürüsünü kaybedip başıboş kalmış hayvan” (T26/87)
5. *yiğit* “yiğit” (T1/2)
6. *yörük* “yörük” (T79/286)
7. *zamane* “zamanına uygun” (T34/110)

Bu sınıflandırmada yedi ad tespit edilmiştir. Sözcükler temel anlamıyla kullanılmıştır. Bu adlardan *uşgun* özgündür.

uşgun: Uçkun, başıboş kalmış hayvana verilen addır (DS IV, 2019: 4023).

Ak devenin uşgunu

Gelinlerin coşgunu

Gelinlerin coşgunu

Yalnız gezer gış günü (T26/87)

Bu türküde kullanıldığı gibi *uçkun* sözcüğünün *başıboş*, *yalnız* anlamlarına geldiği diğer dizelerdeki kullanımlar incelediği zaman daha net anlaşılmaktadır çünkü diğer dizelerde gelinlerin *coşkulu*, *ele avuca sığmama* ve *yalnız olma* durumlarından bahsetmiştir. Burada da başıboş yalnız olma (*uşgun*) kavramını karşılayan devedir fakat devenin yalnızlığının özdeşleştiği bir de gelin bulunmaktadır.

1.1.15. Organ ve Vücudu Tamamlayan Diğer Unsurların Adları

Türkülerde insan vücudunun iç- dış unsurlarıyla ve duyularıyla algılayabildiği duyularla ilgili adlar tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *alın* “alın” (T10/28)
2. *ayak* “ayak” (T23/75) (T70/252)
3. *baş* “baş” (T66/241)
4. *bel* “bel” (T78/283)
5. *beniz* “yüz” (T73/262, 264)
6. *boyun* “boyun” (T26/86, 88, 90) (T37/122, 124, 126) (T58/209)
7. *ciğer* “ciğer” (T5/13) (T31/103)
8. *dil* “dil” (T41/143)
9. *diş* “diş” (T7/20)
10. *diz* “diz” (T44/154)
11. *dudak* “dudak” (T43/152)
12. *el* “el” (T13/40) (T25/81) (T31/104) (35/114)
13. *ense* “ense” (T77/279)
14. *gan* “kan” (T45/159)
15. *gerdan* “gerdan” (T34/112) (T67/243) (T71/256)
16. *göyüs* “göğüs” (T9/25,26) (T12/35,36)
17. *göz* “göz” (T9/25, 26) (T11/32) (T17/53) (T52/185) (T68/245)
(T69/248, 250) (T70/251) (T82/300)
18. *kaş, gaş* “kaş” (T14/41) (T68/245)
19. *kirse* “omuz” (T77/279)
20. *koku* “koku” (T60/216, 218)
21. *kol, gol* “kol” (T31/104) (T37/122, 124,126) (T42/149) (T73/261)
22. *koyun* “koyun” (T65/234)
23. *saç* “saç” (T65/234)
24. *ses* “ses” (T77/279)
25. *tad* “tat, besinin dilde bıraktığı duyum” (T26/85)
26. *yanak* “yanak” (T74/269)
27. *yüz* “yüz” (T56/197, 200)

28. *zülfi* “zülfi, saç” (T61/223)

Bu sınıflandırmada yirmi sekiz ad tespit edilmiştir. Bu adların tümü temel anlamıyla kullanılmıştır. Denizli yöresine özgü *kirse* sözcüğü tespit edilmiştir. Diğerleri temel anlamıyla kullanılmıştır. Kullanılan adların çoğu da türküde sevgiliyi betimlemek için kullanılan organ adlarıdır.

kirse: Kiliseye Denizli Acıpayam’da verilen addır (DS IV, 2019: 2282).

Türküde ise *omuz* anlamında kullanılmıştır (Aydemir, 2007: 348).

Yağar yağmur kirsesine aman efem

Avrupa dökmüş ensesine

Ben bilirim yar sesine (T77/289)

Bu sözcük Derleme Sözlüğünde *kilise* olarak ifade edilmiş fakat *yağmur yağar kirsesine* denilince *kirse* sözcüğünün bir giysi olduğu anlaşılmaktadır. DS’ de *kirse* sözcüğünün giysi olarak kullanımına uygun bir tek Afyon’da *çorap* olarak kullanımı bulunmaktadır.

1.1.16. Özel Adlar

Özel adlar eşi benzeri olmayan, tek bir varlığı karşılayan adlardır. Bu sınıflandırmada kişi adı olan özel adlar tespit edilmiştir. Türküde bulunan özel adlar şunlardır:

1.1.16.1. Erkek Adları

1. *Avşar* “Afşar, Oğuz boylarından biri olan Afşarların beyi” (T1/1)
2. *Buhurcular* “Yörük aşiretlerinden biri” (T18/56)
3. *Celal* “Celal” (T48/168)
4. *Karac’oğlan* “halk şairi” (T14/44)
5. *Mehmet, Mehmed* “Mehmet” (T18/56) (T83/308, 309)
6. *Memiş* “Memiş, Mehmet” (T23/74, 75, 76)
7. *Musa* “Musa” (T31/103)
8. *Nesib* “Nesip” (T72/259)
9. *Nuri* “Nuri” (T7/19)
10. *Omar* “Ömer” (T19/59,62)
11. *Osman* “Osman” (T62/225, 226, 227, 228)

12. *Ümmet* “Ümmet” (T45/158, 159, 160, 161)

13. *Veli* “Veli” (T75/270, 271, 272)

Bu sınıflandırmada on üç özel ad tespit edilmiştir. Bu adlardan Avşarlar, Oğuz Türklerinin boylarından biridir burada tarihi bir kişilik olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Denizli yöresinde *Ömer* ‘e *Omar*, *Mehmet* yerine *Memiş* adları da kullanılmaktadır.

1.1.16.2. Kadın Adları

1. *Adile* “Adile” (T51/180,182)

2. *Ash* “Aslı” (T9/25,26)

3. *Ayşe* “Ayşe” (T60/215) (T75/270)

4. *Azime* “Azime” (T56/197, 198, 200, 201, 202)

5. *Cemile* “Cemile” (T23/75,76) (T27/93,94)

6. *Dudu* “Dudu” (T26/85) (T31/103)

7. *Fadik* “Fadik, Fatma” (T19/59,62)

8. *Fatma* “Fatma” (T42/147, 148, 149, 150) (T72/259, 260)

9. *Fatmana* “Fatma” (T10/27, 28, 29)

10. *Hörü* “Huri” (T24/77)

11. *Kezban* “Kezban” (T35/115)

12. *Satı* “Satı” (T27/92)

Bu sınıflandırmada on iki ad tespit edilmiştir. Denizli’de *Fatma* adının bazen *Fatmana*, *Fatmena* veya *Fadik* olarak karşılandığı türkülerde tespit edilmiştir.

Fadik, Fatmana: Fatma adı olarak Denizli yöresinde kullanılmaktadır.

Bağa gittim erkenden de

Fatmana geldi arkamdan

Fatmana üzüm toplayı vede

Davşanı ürkütmeden (T10/29)

Türkülerde *Fatma* adının sıklıkla; *Fadik* adının ise bir kez kullanıldığı tespit edilmiştir. *Fatma* adı kullanılırken *able*, *gız hanım* sözcükleriyle kullanılmıştır.

1.1.17. Renk Adları

Türkülerde kullanılan renkler tespit edilmiştir. Bu sözcükler bir rengin adı olarak kullanılmıştır. Bunlar:

1. *kara, gare* “kara” (T5/13) (T14/41,42,43)
2. *sarı* “sarı” (T48/ 170)
3. *yeşil* “yeşil” (T80/291) (T82/304)

Bu sınıflandırmada renk adı olarak kullanılan *kara, sarı* ve *yeşil* olmak üzere üç ad tespit edilmiştir. Bu adlar gerçek anlamına uygun olarak kullanılmıştır ve Denizli yöresine özgü bir renk adı tespit edilmemiştir.

1.1.18. Sağlıkla İlgili Adlar

İnsanın dünyadaki varlığı, varlığını sağlayan unsurlar ve sağlıkla ilgili sözcükler bu sınıflandırmada tespit edilmiştir, bunlar:

1. *can* “can” (T1/1) (T8/22) (T20/64) (T42/148,150)
2. *hasda* “hasta” (T54/193)
3. *ilaç* “ilaç” (T50/174,175,177,179)
4. *ölüm* “ölüm” (T8/24) (T21/66) (T31/104) (T33/109)
5. *ömür* “ömür” (T44/154)
6. *yare* “yara” (T5/13)
7. *yaş* “yaş” (T25/79)

Bu sınıflandırmada yedi ad tespit edilmiştir. Bunlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Denizli yöresine özgü bir ad veya kullanım tespit edilememiştir.

1.1.19. Sayı-Miktar-Ölçüm Bildiren Adlar

Türkülerde bulunan sayı ve ölçü bildiren adlar şunlardır:

1. *endaze* “65 santimetrelik uzunluk ölçüsü” (T42/149)
2. *dönüm* “1000 m² 'lik bir alan ölçüsü (T48/170)
3. *pay* “kişi başı düşen bölüm” (T18/55)
4. *yarı* “yarı” (T71/255) (T80/293)

Bu sınıflandırmada dört ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Denizli yöresine bir kullanım bulunmamaktadır.

1.1.20. Ulaşım Yolları ve Araçları Adları

Türkülerde bulunan ulaşımı sağlayan yapıtlar ve araçlar tespit edilmiştir, bunlar:

1. *araba* “araba” (T8/22) (T50/174)
2. *köprü* “köprü” (T6/17)
3. *yol* “bir yere varmak için aşılması gereken uzaklık” (T3/8) (T5/14) (T11/33) (T14/43) (T22/72) (T37/122,124,126) (T39/133) (T51/180) (T71/253) (T72/260) (T81/297)

Bu sınıflandırmada üç ad tespit edilmiştir. Araba sözcüğü hem at arabası hem de modern anlamda otomobil yerine kullanılmıştır. Adlar temel anlamıyla kullanılmış, türküde yeni bir anlam kazanmamıştır. Bu sınıflandırmada Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilmemiştir.

1.1.21. Unvan Adları

Unvanlar kişilerin statülerini veya lakaplarını bildiren sözcüklerdir. Türkülerde tespit edilen unvan adları şunlardır:

1. *able* “abla” (T10/27, 28)
2. *ağa, aga* “ağa, ağabey, sevgili” (T14/43) (T33/107) (T75/270, 271, 272)
3. *bey* “bey” (T1/1) (T14/43) (T17/51,53) (T57/205)
4. *çavuş, çavış* “çavuş, bir grubun yönetiminden sorumlu kişi” (T19/59, 62) (T45/158, 159, 160, 161)
5. *efe* “efe” (T7/19) (T77/279) (T83/308, 309)
6. *gız* “kız” (T4/12) (T23/75) (T26/85) (T42/147,149) (T56/198, 199, 201, 202)
7. *hanım* “hanım” (T19/59, 62)
8. *hoca* “hoca” (T23/74, 75,76)
9. *ince* “ince” (T18/56)
10. *oğlan* “oğlan” (T72/259)
11. *zeybek* “Ege’de efeye verilen ad” (T62/226)

Bu sınıflandırmada *abla*, *ağa*, *bey*, *çavuş*, *efe*, *kız*, *hanım*, *ince*, *oğlan* ve *zeybek* olmak üzere on ad tespit edilmiştir.

ağa: Türkülerde *ağa* sözcüğü saygı ifadesi olarak eş, koca, sevgili yerine kullanılmaktadır (Özbek, 2009: 55). Örneğin;

Duvarlar duvarlar kuru duvarlar
Duvarın ardına hamam yaparlar
Ağam *sen gidersen beni de kıyarlar*
Al atın terkine vur da git beni
Şalvarın cebine koy da git beni (T33/107)

Bu türküde *ağa* kelimesi sevgili anlamında kullanılmıştır. Kıtanın geneline bakıldığında türküde sevgilisi giderse yalnız kalacağından ve kendisine kötü davranılacağından bahsedilmiştir. O sebepten kendisini de götürmesini hatta hiç yapamazsa şalvarın cebine koyup götürmesini istemektedir.

Zobalarında guru da meşe yanıyor efem
Yanıyor ya Memed ağam da üşümüş de donuyor
Boncuklu da gelin ortalıkda dönüyor da dönüyor
Aslanım da efeler vay vay (T82/308)

Burada saygı ifadesini içerecek bir şekilde kullanılmıştır.

bey: Küçük bir toplumun başkanı ve seslenme anlamlarında kullanılmıştır (TDK, 2011: 320). Denizli’de *bey* sözcüğünün kullanımın fazla olduğunu bilmek gerekir. Denizli’de *Beyaçağ*, *Beylerbeyi*, *Beylerli*, *Beyçam*, *Beycesultan*, *Bedirbey*, *Beyler*, *Hasanbeyler*, *Beydilli*, *Beyköy*, *Sarıbeyli* kullanılan yer adlarıdır. Örneğin;

Beyler *bahçesinde de gandiller yanar*
Gandilin şavkına da bülbüller gonar
Alem de sevdiğine böyle mi yanar (T17/51)

Bu türküde diğerlerinden farklı olarak “*bey*” kelimesi yer adı olarak kullanılmıştır.

Kekliğim var gümeli
Gavurup da yimeli

Yar kapıdan girince

*Buyrun **beyler** demeli* (T56/ 205)

Yukarıdaki anlamları dışında “*bey*” kelimesi burada bir erkek adının yerine ve seslenme amacıyla kullanılmıştır.

efe: Sözcüğün, sözlük karşılığı yiğit, özellikle Batı Anadolu köy yiğidi, zeybektir (TDK, 2011: 756). Örneğin;

Gel gardeşim hallerime sor benim aman aman of of

*Nuri **Efe**’den intikamım al benim*

Haydülen de haydin ineğinen danası aman aman of of

Gızı bana yangın ne karıştır anası (T7/19)

Burada *Nuri* adlı kişinin unvanı olarak kullanılmıştır.

zeybek: Batı Anadolu efesine verilen addır. Ege Bölgesi’ne özgü bir addır.

*Osman ’ım Osman ’ım **zeybek** Osman ’ım*

Osman ’ıma gıyanlar olsun düşmanım (T62/226)

Efelik ve zeybeklik Batı Anadolu’yu simgeleyen kavramlardır. Batı Anadolu’da önemli bir yer tutar bunun için yakılmış birçok türkü mevcuttur ve harmandalı zeybek efelik üzerine kurulu ezgilerdir. Zeybekliğin kendi içinde bir teşkilatı vardır. Efeler bu yiğitlerin başıdır. Efe ve zeybek birbirinden ayrı düşünülemez.

1.1.22. Uzaklık – Yakınlık Bildiren Adlar

Bu sınıflandırmada somut veya soyut anlamda uzaklık ve yakınlık bildiren sözcükler tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *el* “yabancı” (T3/6) (T12/34) (T51/180) (T52/186) (T55/194) (T61/220, 222, 224) (T74/267)
2. *göç* “bulunulan yerden taşınmak” (T21/68)
3. *gurbet* “doğup yaşanılan yerden başka yere verilen ad” (T78/281)
4. *gurbet eli* “doğulup yaşanılan yerden başka yere verilen ad” (T2/3) (T8/22)
5. *gurbetlik* “gurbetlik, gurbet” (T21/70)
6. *sıla* “gurbette olan kişi için doğduğu yer” (T18/55)

Bu sınıflandırmada altı ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *göç* ve *sıla* diğerleri temel anlamıyla kullanılmıştır. Tespit edilen adlara bakıldığı zaman *el*, *gurbet*, *gurbetlik*, *gurbet eli* birbirlerinin yerine kullanılabilir nitelikte sözcüklerdir. Türkülerde *gurbet* önemli bir yer tutar, aileden ve doğulan yerden uzakta olmak, özlem duygusu türkü yaktıran duyguların başında yer alır. Denizli yöresi türkülerinde de *gurbet* geniş yer tutmuştur.

göç: Bir yerden uzak başka bir yere gitmektir.

Bülbül yuvan yaş mı oldu

Yavruların bir hoş mu oldu

Ölüm sana göç mü oldu (T21/68)

Burada ölüm, göçe benzetilmiştir.

sıla: Gurbette olan kişi için doğduğu büyüdüğü yere verilen addır.

Binip de kır atıma hayladım dizgin

Şahinin payına iner mi kuzgun

Var mı benim gibi siladan bezgin

Sılanın dikenini gül oldu bana yar oldu bana (T18/55)

Burada hasretliğin insanı huzursuz eden tarafının kavuşmak ihtimaliyle insana güzel gelmesi silanın dikenini güle benzetilmesiyle anlatılmıştır. Bu durumda *sıla*, kokusu için dayanılması gereken dikenli bir güldür.

1.1.23. Yer- Yön Bildiren Adlar

Türkülerde yönün veya yerin adı olabilen sözcükler bu sınıflandırmada tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *alt* “yere bakan kısım” (T6/17)
2. *ara* “iki şey arasındaki boşluk, mesafe” (T34/112)
3. *arka* “arka” (T10/29)
4. *art* “art” (T45/158) (T54/192) (T55/194)
5. *baş* “uç kısmı” (T2/5) (T15/45) (T25/79,83) (T26/85,89) (T27/91) (T30/101) (T53/193) (T83/309)
6. *dip* “dip” (T34/110) (T46/162) (T72/260) (T81/297)

7. *dört taraf* “dört taraf” (T59/214)
8. *iç* “iç” (T58/207) (T67/243, 244)
9. *karşı* “karşı” (T1/1)
10. *köşe* “köşe” (T78/283)
11. *orta* “orta” (T60/215)
12. *ortalık* “ortalık” (T83/308)
13. *ön* “ön” (T13/38) (T19/58) (T41/141)
14. *peş* “peş, arka” (T25/79)
15. *sağ* “sağ” (T83/309)
16. *uç* “bir şeyin baş veya son noktası” (T27/93)
17. *üst* “üst” (T6/17) (T50/178) (T59/214)
18. *yan* “yan” (T25/81) (T55/194) (T56/198, 199, 201, 202) (T67/244) (T68/246)

Bu sınıflandırmada on sekiz ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Denizli yöresine özgü bir yer yön adı ve kullanımı tespit edilmemiştir.

1.1.24. Yiyecek- İçecek ile İlgili Adlar

Bu sınıflandırmada türkülerde bulunan yiyecek, içecek adları ve bunları hazırlamada, sunmada kullanılan araçlar tespit edilmiştir. Bunlar:

1.1.24.1. İçecek Adları

1. *ayran* “ayran” (T79/289)
2. *su* “su” (T20/65) (T45/160) (T50/176)
3. *tütün* “tütün” (T81/299)
4. *kahve* “kahve” (T14/43)

Bu sınıflandırmada dört ad tespit edilmiştir. Adlar temel anlamıyla kullanılmıştır. Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilmemiştir.

1.1.24.2. Yiyecek Adları

1. *bulgur* “bulgur” (T41/141)
2. *lokum şekeri* “lokum şekeri” (T64/231)
3. *sakız* “sakız, çamdan alınan reçine” (T60/216, 218)
4. *şeker* “şeker” (T26/85)

5. *yağ* “yağ” (T58/207)

Bu sınıflandırmada beş ad tespit edilmiştir. Bu adların tümü temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.24.3. Yiyecek- İçecek Hazırlamada ve Yeme İçmede Kullanılan Araç Adları

1. *bakır* “kova” (T46/162)
2. *bardak* “bardak” (T74/269)
3. *billur* “billur, cam bardak” (T51/180)
4. *desdi* “testi, toprak sürahi” (T30/99)
5. *kazan* “kazan” (T41/141)
6. *tas* “içine sıvı konulan kap” (T67/43)
7. *sepet* “sepet” (T49/172)
8. *sini* “büyük tepsi” (T55/195)

Bu sınıflandırmada sekiz ad tespit edilmiştir. Bu adlardan *billur* hariç diğerleri temel anlamıyla kullanılmıştır.

bardak: Türkiye Türkçesinde su vb. içmek için kullanılan cam kap anlamındadır Bu sözcüğün Eski Türkçedeki karşılığı Türkiye Türkçesinde unutulmuştur fakat Denizli yöresi ağızlarında asli anlamını kaybetmemiş “toprak testi, küçük testi olarak kullanılmıştır (Atay, 2007: 289).

Asmam çardakdan

Suyu bardakdan

Biyo öpüveremde gocuman gız

İlimon yanakdan amanin ilimon yanakdan (T74/269)

billur: Halk ağzında cam bardak olarak kullanılan addır. (DS VI, 2019: 4462).

Gül islattım billura

Haydah güzel Adilem

Çıka da goymuş yollara

Üç beş yıldır seviyodum

Haydah güzel Adilem

Bildirmediim ellere (T51/180)

Türküdeki kullanımı göz önüne alındığı zaman bunun *bardak* yerine kullanıldığı görülmektedir. Sözlükteki karşılığı olarak *cam* anlamında kullanılsa bile bir nesne adı olarak kullanılmıştır.

1.1.25. Zaman Bildiren ve Zaman Anlamı Veren Adlar

Bu sınıflandırmada zaman anlamı veren, zamanı belirten ve bir zamanın adı olan sözcükler tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *aşam, akşam* “akşam” (T5/13)
2. *gençlik çağları* “gençlik çağları” (T20/63) (T49/173)
3. *gün* “gün” (T78/283)
4. *kış* “kış” (T52/185)
5. *saat* “saat” (T55/194)
6. *sabah* “sabah” (T65/234, 236)
7. *yaz* “yaz” (T30/100)
8. *zaman* “zaman” (T74/265)

Bu sınıflandırmada sekiz ad tespit edilmiştir. Bu adlar temel anlamıyla kullanılmıştır.

1.1.26. Sıfattan Oluşan Adlar

Ad soylu sözcükler arasında geçiş esnekliği bulunmaktadır. Nasıl bir ad yerine göre sıfat, zarf gibi kullanılabilirse aynı şekilde sıfat, zarf veya zamir ad yerine de kullanılabilir. Ad yerine kullanıldığı zaman bu sözcükler, ada gelen herhangi bir eki alabilmektedir. (Korkmaz, 2017a: 269). Türkçede her sıfat ad gibi kullanılabilir. Sıfat ad olduğu zaman sözcüğün sıfat veya biçimde sıfattan bir değişiklik olmaz yani sözcüğün ad ve sıfat biçimi aynıdır (Zengin, 2003: 89) Bu sınıflandırmada ad gibi kullanılan sıfatlar tespit edilmiştir.

1. *ağ eller boğum boğum kınalı* “elleri kınalı ve beyaz olan kişi” (T47/165, 167)
2. *arsız* “utanmayan kişi” (T66/241)
3. *aslan* “yiğit, güçlü kuvvetli kişi” (T62/228)

4. *aygın baygın fidanım* “fidana benzeyen zayıf, ayakta duramayan kişi” (T77/278,280)
5. *benim gibi sıladan bezgin* “benim gibi sıladan bezgin olan kişi” (T18/55)
6. *beri yakalım* “yakasının yönü beri olan kişi” (T38/128,130)
7. *birdane, biridanem* “eşi benzeri olmayan bir tane olan kişi” (T55/194, 195,196) (T77/277)
8. *cahil* “eğitim almamış kişi” (T13/40)
9. *can, canım* “can kadar sevilen kişi” (T17/52,54) (T26/86, 88, 90) (T59/213) (T66/240)
10. *coşgunu* “coşkun neşeli, şen olan” (T26/87)
11. *çirkin* “güzel olmayan kişi” (T5/14)T16/50) (T25/81) (T46/163) (T61/221) (T68/246) (T80/295)
12. *dalgınım* “dalgin olan kişi” (T72/259, 260)
13. *deli* “akli yetileri yerinde olmayan kişi” (T61/219, 221, 223)
14. *dengimi* “kendisiyle eş düzeyde olan kişi” (T65/235, 237, 239)
15. *edepsiz* “terbiyesi olmayan kişi” (T66/241)
16. *feslim* “fes takan kişi” (T51/182)
17. *gahbe* “dönek, sözünde durmayan kişi” (T62/225)
18. *garabaş goyunum* “karabaş koyuna benzeyen kişi” (T46/162)
19. *goç yiğit* “yakışıklı genç yiğit olan kişi” (T43/151)
20. *gurusu* “ağaçlardan kuru olan” (T24/77)
21. *gül ibiğim* “kırmızı ibikli horoz” (T74/265)
22. *güzel* “çirkin olmayan kişi” (T5/14) (T15/45, 46) (T16,50) (T25/79,80, 82, 84) (T46/163) (T58/207) (T61/221) (T80/295)
23. *kara, gara gözlüm* “kara gözlü olan kişi” (T35/114) (T78/281)
24. *kekliğim* “kekliğe benzeyen kişi” (T70/253)
25. *kötüye* “kötü olan kişi” (T3/8) (T42/147)
26. *kürek sakalı* “sakalı küreğe benzeyen kişi” (T38,128)
27. *nursuz* “nursuz olan kişi” (T66/241)
28. *on yedi benlim* “on yedi beni olan kişi” (T57/204, 206)
29. *öte yakalı* “yakası dağınık olan kişi” (T38/128,130)
30. *palazım* “kuş yavrusuna benzeyen kişi” (T17/52,54)

31. *pirsiz* “kendini yönetemeyen kişi” (T66/241)
32. *sarhoş, serhoş* “alkol alarak kendini kaybeden kişi” (T6/16) (T20/65)
33. *senin gibi güzel* “senin gibi güzel olan kişi” (T26/89)
34. *suna boylum* “uzun boylu olan kişi” (T72/259, 260)
35. *sürmelim* “gözleri sürmeli olan kişi” (T17/52,54) (T37/122, 124, 126)
36. *tenhalar da* “tenha yerlere verilen ad” (T41/145)
37. *tövbeliyim* “yapmayacağına söz verme hali” (T16/50) (T80/295)
38. *vurgun* “sevdalı olan kişi” (T24/77)
39. *yabanı* “insanlarla iletişim kurmayan kişi” (T44/156)
40. *yangın* “âşık, sevdalı olan kişi” (T7/19,21)
41. *yeşil ördek sımalım* “yüzü ördeğe benzeyen kişi” (T47/165, 167)
42. *yolcu* “yolculuk yapan kişi” (T11/33)
43. *yosmanın* “şen, güzel olan kişi” (T33/108) (T49/173)
44. *zalım, zalim* “zulmeden kişi” (T61/220, 222, 224) (T78/282, 284)
45. *zengine* “mal varlığı, parası olan kişi” (T82/302)

Bu sınıflandırmada sıfatlardan oluşan geçici adlardan kırk beş sıfat tespit edilmiştir.

ağ eller boğum boğum kınalım: Elleri kınalı ve beyaz olan kişiye verilen addır.

Ağ eller, boğum boğum kınalım

Geliyor da yeşil ördek sımalım (T47/ 165,167)

Kızlar gelin olacaklarında ellerine ve ayaklarına kına yakılır. Burada da gelin olmuş ve kına yakılmış parmaklarının boğumları kınasız kalmış ve kına boğum boğum olmuştur. Türküde bu sıfat grubu gelinin adı olarak kullanılmıştır.

ak elleri on parmağı kınalı: Elleri ve parmakları kınalı olan kişiye verilen addır.

Senin dükkân benim dükkân demirden

Kaşlar değil gözler beni delirden

Sen değilmin pencereden el eden

Ak elleri on parmağı kınalı

Benim sevdiceğim keklik simalı (T68/ 245)

Gelinler için kınanın önemli yeri olduğu bu türküde de görülmektedir. Bu sıfat grubu gelinin adı olarak kullanılmıştır.

aygın baygın fidanım: Fidana benzeyen ve ayakta duramayan kişiye verilen addır.

Ah gidi baygın aygın fidanım yar olaydın

Kokulancak güzelim yar olaydın (T77/ 278, 280)

Burada sevilen kişi hem fidana benzetilmiştir. Türkünün geneline bakıldığında bir koku ve süslenme söz konusudur. Burada fidan gibi süzülme ve zayıf olma durumu anlatılmıştır.

öte yakalı beri yakalı: Yakası öteye beriye kaymış kişi içine kullanılan bir addır.

Öte yakalı yandım amanin beri yakalı

Nasil geçivedin beğendinde kürek sakalı (T38/ 128)

Türküde sevilip kaçılan kişi genel olarak diğer kişiler tarafından beğenilmemektedir. Yakası başı dağınık ve kürek sakallı biri olarak adlandırılmaktadır.

gül ibiğim: Kırmızı ibiği olan anlamından kullanılan sıfattır.

Tellidir yavrum aman tellidir tellidir aman

Denizli'nin horozları bellidir

Ötüver de gül ibiğim biyo ötüver

Geniş olam gam zamanı değildir (T74/265)

Denizli horozları ile meşhur olan bir ildir. Bu türküde de horozun ibiği renginden dolayı güle benzetilmiştir horozun adı olarak *gül ibik* kullanılmıştır.

yeşil ördek sımalım: Yüzüğü ördeğe benzeyen kişinin yerine kullanılmıştır.

Ağ eller, boğum boğum kınalım

Geliyor da yeşil ördek sımalım (T47/ 165,167)

Türk Halk şiirinde “yeşil ördek” gibi söylemeler fazlaca kullanılır: Karac’oğlan’ın “*Yeşil başlı gövel ördek/Uçar gider yele karşı*”, Kırşehir türküsü olan “*Yeşil baş ördek olsam su içmem gölünüzden*” Urfa türküsü olan “*Yeşil başlı telli durnam/ (Yine) Şimdi bizim gölden (elden) uçtu*” dizelerinde olduğu gibi³. Eski Türklerde yeşil renk önemlidir. Şaman, gökyüzüne yükselirken sarı, kırmızı yeşil elbiselerini kullanır. Türklerde yeşil renk, İslâmiyetle birlikte kutsallık kazanmıştır. Safevî Türkmen Devleti’nin bayrakları yeşildir. Osmanlılarda da yeşil renkli sancaklar uzun süre kullanılmıştır (Rayman, 2014: 12). Ördek ise dini tasavvufi edebiyatta bir tarikata girerek kendini o tarikatın törelerine bağlanmış, canını Hak yoluna adanmış kimsenin, dervişin sembolüdür (Özbek, 2009: 504).

Türküde sevgiliye kutsallık yüklendiği görülmektedir. Nasıl kutsal varlıkları kötü çağrışımı olan sözcüklerle bir arada kullanamıyorsak burada da sevgilinin hep olumlu yönlerinden ve diğer insanlardan üstünlüğünden bahsedilmiştir. Ellerin ak olması, simasının ördeğe benzemesi, türkünün diğer dizelerinde sevgiliye canın adanması örnek gösterilebilir.

1.2. Sıfatlar

Sıfatlar varlık adlarından önce gelerek onların özelliklerini sayı, şekil, renk, boyut vb. yönlerden niteleyen veya varlıkları işaret ederek, sorarak belirten sözcük türüdür.

1.2.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları adların önüne gelerek onların renk, şekil boyut gibi herhangi bir niteliğini ortaya koyan sözcüklerdir. Türküler şiir türü olarak genellikle devrik cümle yapısında bulunan dizelerden oluşmaktadır. Bu sebepten kimi sıfatların addan sonra geldiği görülmektedir.

Denizli yöresi türküleri genellikle seven ve sevilen üzerine kuruludur. Bu sebepten bu sınıflandırmada özellikle sevilen kişiyi niteleyen sıfatlar geniş yer tutmuştur.

³ <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=1042> (erişim tarihi: 08.04.2020).

1.2.1.1. Sevgiliyi Niteleyen Sıfatlar

1. *ak topuklu (Fatmanım)* “topukları kınalı” (T72/260)
2. *al gınalı (yar)* “kırmızı kınalı” (T48/170)
3. *allı (gelin)* “allı” (T15/45, 46, 47)
4. *badem gözlü (güzel)* “badem gözlü” (T15/45)
5. *boncuklu (gelin)* “boncuklu” (T83/308)
6. *başında on yedi güllü (gocuman kız)* “on yedi güllü” (T76/275)
7. *büyük (gız)* “yaşça büyük” (T32/105)
8. *çikin (adam)* “çirkin, güzel olmayan” (T38/130)
9. *dorum gözlü (yar)* “gözleri deveye benzeyen” (T11/33)
10. *dudu dudu dilli (gocuman kız)* “güzel konuşan” (T76/275)
11. *damalı (Fatma gelin)* “kareli” (T42/148, 150)
12. *galem gaşlı (güzelleri)* “kaşları kalemle çizilmiş gibi düzgün ve ince olan” (T15/46)
13. *garafilli (gelin)* “karanfilli” (T60/216, 218)
14. *gınalı (yâr)* “kınalı” (T48/170)
15. *gocuman (gız)* “kocaman” (T74/269) (T76/276)
16. *güccük* “küçük” (T32/105)
17. *güççücük (oğlumuz)* “küçücük” (T40/137)
18. *güzel (Adilem)* “güzel” (T11/30, 31) (T43/151) (T51/180, 182)
19. *hopbak (Cemile)* “süse düşkün, kırıtan” (T23/74, 75, 76)
20. *hopur hopur (Azimem)* “canlı, neşeli” (T56/197,200)
21. *keklik simalı (benim sevdiceğim)* “keklik simalı” (T68/245)
22. *küççük (gız)* “küçük” (T3/7)
23. *küçücük (yar)* “küçücük” (T4/10)
24. *nazlı (yar)* “nazlı” (T19/58)
25. *on beşinde (yar)* “on beş yaşında” (T63/229, 230)
26. *sözlü (oğlan)* “evlenmek için söz vermiş olan kişi” (T15/45)
27. *telli (gelin)* “telli, tel ile süslenmiş gelin” (T74/266)
28. *tüllü* “tüllü, başına tüy takan veya tül takılan gelinlere söylenir” (T74/266)
29. *yanakları ballı (gelin)* “bal gibi yanağı olan” (T15/45, 46, 47)

30. *yaşlı (oğlan)* “genç olmayan” (T15/46)
 31. *yedi benli (Ayşe)* “yedi benli” (T60/215)
 32. *yengesiz (kız)* “yengesi olmayan” (T69/247)
 33. *yummalcık (Azimem)* “tombul, utangaç” (T56/197, 200)

Bu sınıflandırmada otuz üç sıfat tespit edilmiştir. Bu sıfatlardan Denizli yöresine özgü olan ve cümle içinde yeni bir anlam kazanan sıfatların türküdeki bağlamı ortaya konulmuştur.

ak topuklu: Ak, renk olarak karanın karşıtıdır. Burada toplukla beraber temiz, taze anlamlarını karşılamıştır.

- Göle taşı daldırdım*
Doldu diye galdırdım
Ak topuklu sevdiğimi
Ben elimden aldirdim (T81/ 297, 298)

Denizli türkülerinde bu sıfat grubu sevilen kişilerin ortak özelliğini ortaya koymaktadır. Saflığın ve temizliğin rengi olarak *ak* kullanılmıştır. Buna göre sevgilinin topukları temiz ve çatlamamıştır. Topukları kınalı olmadığı için sevilen kişinin evlenmemiş olduğunu anlamaktayız.

al gınalı: Türküde kınası yeni yakılmış anlamında kullanılan sözcük grubudur.

- Milas ovasında bir dönüm darı*
Darının yaprakları ayvadan sarı
Bize de çok mu gördünüz al gınalı yârı (T48/ 170)

Türküye bakıldığı zaman *al kınalı yar* sözcük grubu çiftin daha yeni evlendiğini ve geline yakılan kınanın bile daha renginin değişmediğini ifade etmektedir.

allı: Denizli yöresinde gelinler ailesinin evinden ayrılırken gelinin başına kırmızı bir örtü atılır buna *al* denilir. DS’de duvak, kırmızı örtü anlamında kullanıldığı yerler arasında Isparta, Burdur ve Zonguldak verilmiştir. DS’ de Denizli için böyle bir kullanımına yer verilmemiştir (DS I, 2019: 166).

Menevşesi boyun eğmiş, yapracığı suya değmiş

Gız seni seven oğlan ölmüş

*Gelin gelin **allı** ay gelin, yanakları ballı ay gelin (T15/45, 47)*

Bu türküde kullanılan sıfata göre gelinin yeni gelin olduğunu anlamaktayız. Denizli yöresinde *al* başa atıldıktan sonra bir hafta gelinler bu *al* ile misafirliğe giderler. Burada da gelinin başındaki *al* hâlâ durmaktadır.

on yedi güllü: Başında on yedi gülü olan anlamında kullanılan bir sıfat grubudur.

Mili mili millidir

Gocuman gız dudu dudu dillidir

*Başında **on yedi güllüdür***

Yörüşünden bellidir (T76/ 275)

Denizli yöresi türkülerinde *on yedi* sayı grubunun sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Burada kızın başında on yedi gül olduğunu görmekteyiz.

çikin: Çirkin, güzel olmayan anlamında kullanılan bir sıfattır.

Öte yakalı yandım amanin beri yakalı

*Nasil kaçivedin beğendin de **çikin** adamı (T38/130)*

Burada kız kaçmıştır fakat kızın yavuklusu kaçamaya degecek güzellikte değildir.

dorum gözlü: Dorum sözcüğü Denizli yöresinde deve yavrusu anlamında kullanılmaktadır (DS II, 2019: 1566).

Yolcular yollara enmediniz mi

***Dorum gözlü** yari görmediniz mi (T11/33)*

Burada sevgilinin gözü şeklen ve renk olarak deveye benzetilmiştir

damalı: Endamlı anlamında kullanılan bir sıfattır (Özbek, 2009: 142). DS'de ve Türkçe Sözlükte kullanımı bulunmamaktadır.

Damalısın Fatma gelin damalı

Bu canımı yoluna da gurban gomalı (T42/ 149,150)

Türkünün hikâyesinde Fatma, nişanlısının başlık parasını toplayıp gelmesini beklemektedir. Nişanlısı ise İstanbul hayatına alışmıştır ki dönmez. Bu durum Fatma'yı yıkar ve başka birisi onu kandırır. Köylüleri de ona sırt çevirince Fatma aklını yitirir ve kaybolur gider (Güven, 2005: 376-377). Türküde de Fatma'nın delirmesi bulunduğu yerde dikkat çekmektedir. Fatma gelinin kaderi de endamı ve güzelliği ile çizilmiştir. Bu sözcük, Fatma'nın deliliğinin, mutsuzluğunun ve hayal kırıklığının sembolü olarak kullanılmıştır.

garafilli: Karanfilli, kökeni Arapça *karanfıl* olan karanfil Mersingillerden Hindistan'da, Filipinler ve Molür Adalarında yetişen ağaca ve ağacın ağzı kokusunu gideren, yağı çıkarılan çiviye benzer koku renkli tomurcuğuna verilen addır (TDK, 2011: 1320).

*Çamdan aldım sakızı, ormanda sürdüm öküzü, **garafilli** gelinin kokusu
Haydi gel çöz dalda çöz, haydi gel gel çöz dalda çöz (T60/216,218)*

Gelinler baba evinden çıkarken başlarına karanfille oyalanmış kırmızı başörtüsü atılır. Bunun yanı sıra takı gibi boynuna karanfil dizilip takılır. “*Garafilli*” sözcüğü gelinin bir özelliğidir, onun yeni gelin olduğunu gösterir. Bu türküde de bu gelenek anlatılmıştır.

hopbak: Hoppak, ağırbaşlı olmayan, süse düşkün, kırılan kadınlar için kullanılan bir sıfattır (Özbek, 2009: 250) Türkçe Sözlük'te karşılığı bulunmamaktadır. DS' de *hopbak* sözcüğüne en yakın anlamda Ordu' da *gürültücü* olarak kullanılmıştır (DS III, 2019: 2405) . Sözcüğün Ordu'daki kullanımının da sıfat olmaktan ziyade bir ortaklığı yoktur.

hopur hopur: Oynayan, canlı ve neşeli (DS III, 2019: 2406).

*Kara üzüm salkımı (yummalıcık Azimem)
Benim yârim saklı mı
Biyo görem yüzünü (**hopur hopur** Azimem)
Gaybedivercem aklımı (T56/197)*

Bu ikilemenin DS' de Denizli yöresinde bir kullanımı bulunmamaktadır. Artvin'de bu sözcük canlı ve neşeli anlamlarına gelmektedir. Türküdeki kullanımı da bunu destekler niteliktedir.

telli ve tüllü: Denizli’de horozların tüylerinden taç şeklinde yapılan bir aksesuar ve tel dedikleri bir süs gelinlerin başına eskiden takılmaktadır.

Telli gelin tüllü gelin geliyor geliyor aman

Ganat açmış tüyelerini beleyor

Ötüver de çil horozum biyo ötüver

Telli gelin tasasından çürüyor

Tüllü gelin gahırından ölüyor (T74/276)

Yukarıdaki türküde bu sıfatlar birlikte kullanılmıştır. Eskiden gelinleri süsleyecek herhangi bir aksesuar bulunmadığı için gelinin alı örtüldükten sonra renkli boyanmış tüyler takılmaktadır. Denizli’de *tüylü* sözcüğü *tülü* olarak kullanılmaktadır.

yummalık: Sözcük *yum-* filinden türemiştir ve kapalı hâle getirme, sıkarak kapatma anlamlarına gelmektedir. Bu kökten türeyen ET’de kullanılan *yumgak* “yumak, yuvarlak olan her şey” sözcüğü, bu sözcüğün yuvarlamak, toplamak ya da toplu anlamlarına daha yakın olduğunu düşündürmektedir (Gülensoy, 2018: 963-964). Bu açıklamaya en yakın “tombul, dolgun” anlamlarına gelen ağızlarda kullanılan *yumalacık* sözcüğü bulunmaktadır (DS VI, 2019:43117).

Bağa girdim üzüme (yummalık Azimem)

Çıbık deydi gözüme

Benden utanan yârim (hopur hopur Azimem)

Elek gersin yüzüne (T56/200)

Türkünün diğer dizelerine göre Azime’nin çok utangaç olduğu ve erkek tarafından da ısrarcı olduğu görülmektedir Bu bağlamda Azime’ nin içine kapanık, utangaç veya tombul olması erkek tarafı için sevimlilik bildirmektedir.

1.2.1.2. Sevgilinin Organlarını Niteleyen Sıfatlar

1. *çakır ela (göz)* “çakır ela”(T52/185)
2. *galeminden ince (bel)* “kaleminden ince, çok zayıf” (T78/283)
3. *gül (beniz)* “gül gibi kırmızı ve canlı görünen” (T73/262, 264)
4. *ilimon (yanak)* “limon, sarı ve dolgun” (T74/269)
5. *sürmeli (gaş, göz)* “sürme çekilmiş” (T43/151, 152, 153)

Bu sınıflandırmada dört sıfat tespit edilmiştir. Bu sıfatlardan *çakır (göz)*, *kalemde ince (bel)*, *tatlı (dil)* alışılmış sıfat gruplarıdır. Denizli'ye özgü olarak *limon* sözcüğünün sıfat olarak kullanıldığını görmekteyiz.

ilimon: Limon, limona benzeyen anlamında kullanılmıştır.

Asmam çardaktan

Suyu bardaktan

Biyo öpüveremde gocuman gız

İlimon yanaktan amanin ilimon yanaktan (T74/269)

Türküdeki kullanımına göre sarı ve dolgun bir yanağa sahip bir sevgiliden bahsedilmektedir.

1.2.1.3. Renk Yönünden Niteleyen Sıfatlar

1. *ak, ağ (enteri, el, dere, deve, gerdan)* “ak” (T2/3) (T3/6) (T4/9) T28/96
(T34/112) (T67/243) (T79/285)
2. *al (yazma)* “kırmızı” (T6/15,16)
3. *al kırmızı (gül)* “kırmızı” (T67/242)
4. *beyaz (kol)* “beyaz” (T37/122,124,126)
5. *ela, ala (göz)* “ela renkli” (T9/25, 26) (T14/42) (T17/53)
6. *gar beyazı (Fatma gızın kolları)* “kar kadar beyaz” (T42/149)
7. *kara, gara (üzüm salkımı, kabak kökeni, yayla)* “kara” (T44/154)
(T45/158, 159, 160) (T56/197)
8. *kır (at)* “gri” (T50/178)
9. *kırmızı, gırmızı (gül)* “kırmızı” (T2/4) (T34/112)
10. *mor (kına)* “mor renkli” (T2/3)
11. *saman sarısı (mendil)* “sarının samana benzer tonu” (T23/76) (T62/225)
12. *sarı (buğday, çizme)* “sarı” (T32/106) (T35/116)
13. *siyah (sürme, saç, çorap)* “siyah” (T14/42) (T50/178) (T61/223)
(T70/251, 252) (T71/253)
14. *yeşil (fener, çimen)* “yeşil” (T16/48) T80/291)

Bu sınıflandırmada on dört sıfat tespit edilmiştir. Türkülerde *kara-siyah*, *ak-beyaz*, *al-kırmızı* renklerin her ikisi de kullanılmaktadır.

al kırmızı: Kırmızı renkte olan anlamında sıfattır.

Salına salına girimiş gelinim bahçaya (uy gelinim bahçaya)

Al kırmızı gül toplamış gelinim bohçaya

Anası da satı satıvermiş bir kese akçaya

Ağlama gelinim sızlama gelinim

Ben gine gelirim (T67/ 247)

Türküde al ve kırmızı sözcükleri farklı tonlardaki kırmızıyı kastederek birlikte kullanılmıştır. Türklerde kırmızı yerine kızıl sözcüğü kullanılmaktadır. Al-kızıl grubu birbirine göre açık ve koyu tonları ifade etmenin yanı sıra tek bir renk adıdır. Genellikle çiçek renkleri söylenirken KB’de bu şekilde birlikte kullanılmıştır (Ögel, 1991: 414).

mor: Mor, kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk, menekşe renginin kırmızıya çalanı anlamında kullanılmıştır (TDK, 2011: 1696).

Ağ elime mor kınalar yakdılar

Gaderim yok gurbet ele saddılar

On iki yaşında gelin ettiler

Ağlar ağlar göz yaşımı silerim (T2/3)

İlk dizede türkünün geneline bakılırsa kına ele yakılınca rengi kırmızı olur kınanın mor olması için hemen yıkanmış olması gerekmektedir. Bu türküde gelin olan kızın büyük ihtimal kınası kurumadan evden çıkarıldığı için bu ifade kullanılmıştır.

1.2.1.4. Nesnelerin Neyden Yapıldığını Bildiren Niteleme Sıfatları

Bu sınıflandırmada nesnelerin hangi madenden veya kumaştan yapıldığını belirten sıfatlar tespit edilmiştir.

1.2.1.4.1. Maden Adı Olan Niteleme Sıfatları

1. *altın (sini)* “altından yapılmış olan” (T55/195)
2. *demirden (dükkan)* “demirden yapılmış olan ” (T68/245)

1.2.1.4.2. Kumaş Adı Olan Niteleme Sıfatları

1. *basma (fistan)* “basmadan yapılmış olan” (t23/75)
2. *gadifeden (fistan)* “kadife kumaştan yapılmış olan” (T19/60)

3. *keten (gömlek)* “ketenden yapılmış olan” (T68/246)

Maden ve kumaş adları temel anlamıyla kullanılmıştır. Denizli yöresine özgü bir kullanım olmadığı için incelenmemiştir.

1.2.1.5. Diğer Niteleyici Sıfatlar

1. *açcıcık (akıl)* “azıcık” (T17/52,54)
2. *adım adım (yol)* “adım adım” (T41/143)
3. *aklı kareli (turnam)* “aklı karalı” (T53/189)
4. *al değil mavi taşlı (yüzük)* “al değil mavi taşlı yüzük” (T82/300)
5. *al gadifeden (fisdan)* “kırmızı kadifeden” (T54/193)
6. *al gınalı (Alettin’in daşları)* “al kınalı” (T7/20)
7. *al taşlı (yüzük)* “al taşlı” (T82/300)
8. *allı (çevrem)* “alı olan başörtüsü” (T8/22)
9. *allı (dana)* “kına yakılmış dana” (T69/247)
10. *altı aylık (doru)* “altı aylık” (T8/23)
11. *ardıçlık (evleri)* “ardıçlık” (T10/27)
12. *askere bağlı (başım)* “askere bağlı” (T38,127) (T39/131)
13. *asmalı (pınar)* “etrafında asma olan su kaynağı” (T2/5)
14. *aşşa (köy)* “aşağı” (T56/198, 201)
15. *at gılı (babıç dabanı)* “at kılı” (T44/156)
16. *ayvadan sarı (darının yaprakları)* “ayvandan daha sarı renkli” (T48/170)
17. *bağrım delik* “delik bağrım” (T21/67,69,71)
18. *belde bağlı (şal kuşak)* “belde bağlı” (T38/127) (T71/257)
19. *boyum gibi (meşesi)* “boyum gibi” (T76/274)
20. *böyle (gözyaşı, cavırlık)* “böyle” (T3/7) (T54/190)
21. *burgulu (çeşme)* “burgulu, musluklu” (T50/176)
22. *ciğerim yanık* “çok üzüntülü olan” (T21/67,69,71)
23. *çatal matal (boynuz)* “çatal matal” (T13/39)
24. *çil (horoz)* “parlak tüylü” (T74/267,268)
25. *çiy (yumurta)* “çiğ” (T52/184)
26. *daracık (sokak)* “daracık” (T33/108)
27. *daşlı maşlı (belin başı)* “taşlı maşlı” (T15/46)

28. *dertli* (*Fatmana Ablem*) “dertli” (T10/27)
29. *divane* (*gönül*) “deli” (T78/281)
30. *domuz* (*huy*) “inatçı veya sağlıklı olma durumu” (T35/115)
31. *dörtlük* (*tütün beketi*) “dörtlük” (T81/299)
32. *dumanlı* (*dağ*) “dumanlı” (T52/185)
33. *eli mavzerli* (*baba*) “elinde tüfek olan” (T10/28)
34. *elim yağlı* “eli yağlı olan” (T38,127) (T39/131) (T71/257)
35. *gaba* (*ardıç*) “kaba, kalın, büyük” (T43/151) (T46/162)
36. *gadin* (*anam*) “sevimli, cana yakın” (T38,129)
37. *garabaş* (*goyun*) “karabaş koyun” (T46/162)
14. *gavur, cavır* (*annen, gönül*) “sözünde durmayan, söz dinlemeyen” (T3/7)
(T35/114)
38. *gınalı* (*koyun*) “kınalı” (T76/274)
39. *gınalı koyun gibi* (*bizim köyün kızları*) “kınalı koyun gibi” (T76/274)
40. *govuk govuk* (*ceviz*) “kovuk, içi boş” (T82/306)
41. *gözel* (*horoz*) “güzel” (T74/267)
42. *guru* (*sevda, meşe*) “kuru, mutlu olunmayan, neşesiz” (T51/181,183)
(T83/308)
43. *gül* (*yastık*) “gül” (T29/97)
44. *gümeli* (*kekliğim*) “evcilleştirmek için kümese konulmuş olan” (T57/205)
45. *her* (*çiçek*) “her” (T2/4) (T14/43)
46. *iplik iplik* (*dokuma*) “iplik iplik” (T20/64)
47. *kadir* (*Mevla*) “yüce” (T8/23)
48. *kağnı kağnı* (*kum*) “kağnı kağnı” (T52/186)
49. *kanlı* (*yaş*) “kanlı” (T33/109)
50. *kar ile buzdan soğuk* (*selam*) (T82/306)
51. *kara donlu* (*Beytullah*) “kara örtülü” (T14/44)
52. *karlı* (*dağ*) “karlı” (T5/14) (T46/163)
53. *kötü kötü* (*düş*) “kötü kötü” (T54/193)
54. *kuru* (*duvar*) “kuru, nemsiz” (T33/107)
55. *mercan* (*köşk*) “mercan” (T59/213,214)
56. *meşeli* (*yol, dağ*) “meşeli” (T22/72) (T23/74)

57. *mili mili (millidir)* “taşlı” (T76/275)
58. *mor sümbüllü (bağ, dağ)* “mor sümbüllü” (T49/173)
59. *o günkü (söz)* “o günkü” (T35/114)
60. *okkalık (balık)* “1,5 kg yakın olan ölçüde olan” (T38/129) (T39/135)
61. *Osmansız (evler)* “Osmansız” (T62/227)
62. *oyum gibi (dağlar)* “küme gibi” (T76/274)
63. *öyle (yar)* “öyle” (T49/172)
64. *parlak (babuç)* “parlak” (T23/75)
65. *senin gibi (cahil, candan)* “senin gibi” (T13/40) (59/213)
66. *sırmalı (yağlık)* “sırma ile süslenmiş” (T25/83)
67. *soğuk (su)* “soğuk” (T20/65) (T45/160)
68. *susuz (dere)* “suyu olmayan, kuru” (T62/227)
69. *tenha (dere)* “tenha, sessiz” ” (T5/13)
70. *tepsi de tepsi (findıklar, pırasa)* “tepsi de tepsi” (T75/270, 272)
71. *tozlu (yol)* “tozlu” (T5/14)
72. *tozlu mozlu (belin başı)* “tozlu mozlu” (T15/45)
73. *tülü (maya)* “uzun tüylü güreşçi erkek deve” (T31/103)
74. *ufak tefek (dağların mazısı)* “büyük küçüklü” (T8/24)
75. *ufecicik (yaprak)* “aşırı ufacık” (T75/272)
76. *üzümlü (bağları)* “üzümlü” (T10/27)
77. *vadesiz (ölüm)* “vakitsiz gelen” (T31/104)
78. *yandım (basma)* “desenli, renkli kumaş” (T4/11)
79. *yanık (Fatmana Ablem)* “sevdalı” (T4/11)
80. *yuvasız (guş)* “yuvasız” (T76/273)
81. *yüce (dağ)* “yüce” (T2/5)
82. *zalım (baba, anne)* “zalim eziyet eden” (T6/17) (T55/195)

Bu sınıflandırmada seksen iki sıfat tespit edilmiştir. Bunlardan Denizli ve halk ağzına özgü olanların türkü içindeki anlam alanı incelenmiştir.

burgulu: *Burgu* sözcüğü *musluk* anlamındadır, *burgulu çeşme* ise *musluklu çeşme* anlamını karşılamaktadır.

Endim(i) burgulu çeşmeye

Gandım sular içemeye

Yeminler mi ettiler

Çaydan beri geçmeye (T50/176)

DS' ye göre Denizli yöresinde *burma* sözcüğü musluk olarak kullanılmaktadır (DS I, 2019: 799). DS'de Denizli' de *burgu* sözcüğünün musluğu karşıladığı belirtilmemiş Balıkesir ve Muğla' da böyle bir kullanıma yer verilmiştir (DS I, 2019: 799). Denizli yöresinde *musluk* anlamında kullanıldığı türküde görülmektedir.

gadin: Sevimli, cana yakın, güzel anlamlarına gelen sıfattır (DS III, 2019:1890).

Deniz içinde balık

Okkalıktır okkalık

Gadin anam vaktım geldi evlencem

Yetti gari yemin olsun bekarlık (T38/129)

gaba: Büyük, kalın anlamlarına gelmektedir (Gemalmaz, 1973: 146).

Gabardıcın salınması da aman

Goç yiğidin eğlenmesi yarilen aman

Gaşları sürmeli gözleri sürmeli güzel (T43/151)

DS' de Denizli için böyle sözcük belirtilmemiştir fakat Denizli yöresi türkülünde kullanılmıştır. Bu anlamı karşılayacak Denizli' de kullanılan diğer bir sözcük *gubat'* tır (DS III, 2019: 2185).

gümeli: DS' ye göre Denizli yöresinin halk ağzında *güme* sözcüğünün *avcı kulübesi* olarak kullanılmaktadır (DS III, 2019: 2222).

Kekliğim var gümeli

Gavurup da yimeli

Yar kapıdan girince

Buyrun beyler demeli (T57/ 205)

Denizli'de keklik avcılığı çok fazla yapılmaktadır. Bu türküde sözcük, kekliğin evcileştirilmek için kulübede bekletilmiş olanını nitelemektedir.

kar ile buzdan soğuk: Kullanıldığı adın ne kadar soğuk ve samimiyetsiz olduğunu anlatmak için kullanılan bir sıfattır.

Cevizim govuk govuk

Ağlarım goyuk goyuk

Yardan selamlar gelmiş

Kar ile buzdan soğuk (T82/306)

Bu sıfat grubu selam için kullanılmıştır. O kadar soğuk ve o kadar mesafeli bir selam gelmiştir ki sevgiliden bu sıfat kullanılmıştır.

oyum gibi: Oyum sözcüğü ağaç veya fidan ocağı; oyum oyum ikilmesi de küme küme anlamına gelmektedir (Özbek, 2009: 383). DS’ de Denizli için bu sözcüğün kullanımı belirtilmemiştir.

*Şu dağlar **oyum gibi** haydi haydi*

Meşesi boyum gibi

Bizim köyün kızları

Gınalı goyun gibi amanin (T76/ 274)

Burada bu sıfatın dağlar için kullanıldığı göz önüne alınarak dağların küme küme olduğunu anlatmak için kullanıldığı muhtemeldir. DS’ de bu sözcük Isparta ve Diyarbakır’da küme ve öbek anlamında ağaç, sebze için kullanılmıştır (DS V, 2019: 3307). Türküde diğer dizelerde meşe ağacından bahsedilmesi Denizli yöresinde de bu sözcüğün dağ için *küme* anlamında kullanıldığını desteklemektedir.

yandım: Denizli’de desenli, çok renkli kumaşa verilen addır (DS VI, 2019: 4165). Türküde sıfat olarak kullanılmıştır.

Tenekede katıran

Yan gelip de oturan

Yandım basma deyil mi

Hovardayı batıran (T4/111)

Köylerde herkes basma giydikleri için kişilerin birbirlerine üstünlüğü giydikleri basmanın rengine ve kumaşına göre değişmektedir. Bu türkü de sevilen kadın giydiği basmanın rengine göre karşı tarafı etkilemiştir.

1.2.2. Belirtme Sıfatları

Adları işaret eden, soran, sayı olarak belirten sözcük türüdür. Bu gruba dâhil olan belirsizlik sıfatlarından herhangi biri türkülerde bulunmamaktadır.

1.2.2.1. Sayı Sıfatları

1. *beş (endeza şalvar)* “endaze, 65 cm’lik uzunluk ölçüsü” (T42/149)
2. *bir (ana, vezirlik, kaya, dönüm, evlek, kese)* “bir” (T4/9) (T42/149) (T67/242) (T48/170)
3. *on iki (yaş)* “on iki” (T25/79)
4. *on yedi (yer)* “on yedi” (T7/8)

Bu sınıflandırmada dört sıfat tespit edilmiştir. Bunlar arasında Denizli yöresine özgü kullanım bulunmamaktadır.

1.2.2.2. İşaret Sıfatları

Bu sınıflandırmada herhangi bir varlığı işaret eden veya gösteren sıfatlar tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *bu (ayrılık, güzellik)* “bu” (T8/24) (T18/56) (T30/99) (T55/196)
2. *o (beyaz kol, yollar)* “o” (T39/133) (T64/232) (T71/253, 254)
3. *şu (felek, yayla)* “şu” (T8/23, 24) (T13/39) (T20/63,65) (T66/240) (T73/261, 263) (T79/286, 288, 290) (T83/309)

Bu sınıflandırmada üç sıfat tespit edilmiştir. Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilmemiştir.

1.2.2.3. Soru Sıfatları

1. *hangi (yoldan)* “hangi” (T39/133) (T71/253) (T72/260) (T81/297)
2. *nasıl (yiğit)* “nasıl” (T1/2)
3. *nereli (turna)* “nereli” (T53/189)
4. *ne (yöndesin)* “ne” (T69/249)

Bu sınıflandırmada dört sıfat tespit edilmiştir. Bu sıfatlarda Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilmemiştir.

1.3. Zamirler

Zamirler adların yerini tutan sözcüklerdir. Zamirler nesnenin, yerin, insanların, eşyaların yerine kullanılabilir.

1.3.1. Kişi Zamirleri

1. *ben* “ben”(T1/1), (T4/10) (T7/19) (T8/22) (T12/34, 36) (T14/41) (T18/55) (T20/6, 64, 65) (T22/72,73) (T24/77,78) (T27/91,93) (T31/104) (T33/107) (T34/111,113) (T35/115) (T40/137, 138, 139, 140) (T47/166) (T48/169,171) (T51/182) (T52/184) (T55/194,195) (T56/197) (T64/231, 232) (T65/235, 237, 239) (T67/242, 243, 244) (T68/245) (T70/251) (T71/257, 258) (T76/276) (T78/282,284)
2. *biz* “biz”(T8/24) (T18/56) (T25/83) (T27/94) (T30/99) (T33/109) (T47/164) (T48/168,170) (T50/174, 175, 177, 179) (T56/199, 202) (T70/251)
3. *o* “o” (T1/2)
4. *sen* “sen” (T2/4) (T9/26) (T13/39) (T19/59,62) (T21/66) (T30/101) (T33/107,109) (T47/166) (T52/186) (T55/194,195) (T64/232) (T68/245) (T76/276) (T78/282,284)
5. *siz* “siz” (T1/1) (T35/116) (T65/235, 237, 239) (T71/257, 258)

1.3.2. İşaret Zamirleri

1. *bura* “bura” (T47/165)

1.3.3. Belirsizlik Zamirleri

1. *alem (sevdiğine böyle mi yanar)* “âlem, herkes” (T17/51, 53) (T74/267)
2. *başka (başkasını arama)* “başka” (T61/223)
3. *biri (yandım birisine)* “biri” (T36/119)
4. *cümle alem (göz kaktı)* “herkes” (T63/230)
5. *elalem (elalemin dilinden)* “herkes” (T65/238)
6. *hepsi (gahbeyidi)* “hepsi” (T62/225)
7. *herkes (almış)* “herkes” (T17/53)(T41/141)
8. *kimse (sevmez)* “kimse” (T41/141)

1.3.4. Dönüşlülük Zamirleri

1. *kendini (tanı)* “kendi” (T46/162)

1.3.5. Soru Zamirleri

1. *kime (dökeyim)* “kime” (T16/49)

Bu sınıflandırmada tespit edilen kişi, işaret, belirsizlik, dönüşlülük ve soru zamirlerinden Denizli yöresine özgü bir zamir tespit edilememiştir.

1.4. Zarflar

Zarflar fiillerden, sıfatlardan ve sıfat fiillerden önce gelerek onları yer- yön, durum, miktar, zaman yönünden belirten sözcüklerdir. Zarflar yine zarf niteliğindeki sözcükleri de niteleyip belirtebilir. Türkülerde tüm zarf türleri tespit edilmiştir.

1.4.1. Durum Zarfları

1. *ağlar ağlar (silerim)* “ağlar ağlar” (T2/3)
2. *aldım aldım (takındım)* “aldım aldım” (T2/4)
3. *atar atar (vuramazlar)* “atar atar, kurşun atıp” (T18/56)
4. *bahça bahça (gezersin)* “bahçe bahçe” (T13/38)(T24/78)
5. *beraber (kaçalım)* “birlikte”(T80/292,294,296)
6. *bir kerecik öpmeye (soldu mu)* “bir kere öpmeye” (T73/262,264)
7. *bülbül gibi (şakır)* “bülbül gibi”(T41/143)
8. *boş (gelmek, goydum)* “dolmuş olmaması” (T25/83)
9. *boy boy (olmuş)* “farklı boylarda” (T58/207)
10. *böyle (değildin, yanar)* “böyle” (T17/51) (T51/182)
11. *çift (gider)* “iki iki” (T50/174)
12. *davşandan (varamadım)* “tavşandan” (T40/137)
13. *davulsuz (gelin gitmez)* “davulsuz” (T30/99)
14. *dayısız (ata binmez)* “dayısız” (T69/247)
15. *doğrusu (zor oluyor)* “açıkçası” (T51/181,183)
16. *dönmez (oldum)* “dönmez” (T64/233)
17. *dumanından (duramaz)* “dumandan, merminin çıkardığı duman” (T18/56)
18. *duymaz (oldum)* “duymaz” (T64/223)
19. *eğil eğil (öpeyim)* “eğil eğil” (T26/85) (T50/178)
20. *gahırından (ölüyor)* “kahırdan, üzüntüden” (T74/266)
21. *gamış (oldum)* “buğdaya benzeyen uzun bitki” (T76/273)

22. *gel gel (çöz)* “gel gel” (T60/216, 218)
23. *git (vermek)* “olması gerekenden az vermek” (T32/105)
24. *gitmez (oldum)* “gitmez” (T64/233)
25. *gizliden (sevdim)* “gizlice, saklı” (T55/195)
26. *gocasız (kalsa)* “kocasız” (T75/272)
27. *goyuk goyuk (ağlarım)* “koyuk, acımalı, içli” (T82/306)
28. *gurazdan (uyumuş)* “zayıflıktan” (T40/139)
29. *güç (olur)* “zor, güç” (T46/163)
30. *harımdan (varamadım)* “tarla sınırından” (T40/140)
31. *hemen hemen (soldu mu)* “hemen” (T73/262, 264)
32. *hiç (görmedim, binmez, aklımdan çıkmıyor)* “hiç” (T64/232)
33. *horozdan (varamadım)* “horozdan” (T40/139)
34. *iki (duru)bi (duru)* “iki bir”(T4/12)
35. *ille* “illa” (T82/302)
36. *keklik gibi (sekersin)* “kekliğe benzer şekilde” (T79/285)
37. *köpekten (varamadım)* “köpekten”(T40/138)
38. *melilmelil (bakarım)* “melulmelul, üzgün bakmak” (T78/283)
39. *nokta nokta (vurursun)* “nokta nokta”(T27/91)
40. *safide (mercandan yaptılar)* “sadece” (59/213)
41. *sağlığan (git)* “sağlıkla” (T69/248,250)
42. *sarılmakla (baş olmaz)* “sarılarak” (T80/292, 294, 296)
43. *sevilmedik yarılan (ömür tükenir)* “sevilmeyen yar ile” (T44/154)
44. *tamahtınan (büyüttüğüm)* “hevesle” (T3/8)
45. *gümüüş tarağ ile* “tarak ile” (T67/243, 244)
46. *tasasından (çürüyor)* “derdinden” (T74/266)
47. *tek (gider)* “yalnız, sadece” (T50/174)
48. *tek tek (bas)* “tek tek”(T34/111,113) (T71/258)
49. *tel tel (kalsın)* “tel tel” (T61/223)
50. *tıkır mıkır (geliyor)* “tıkır mıkır”(T8/22)
51. *yağlığan (sil)* “yağlıkla, mendille” (T69/248, 250)
52. *yalnız (varamadım)* “tek başına” (T41/145)
53. *yalnız (gezer)* “yalnız, tek” (T26/87)

54. *yanık yanık (ötersin)* “yanık yanık”(T79/285)
 55. *yaş (olur)* “ıslak” (T21/68)b(T77/277)
 56. *yaveş yaveş (esen)* “yavaş yavaş”(T78/281)
 57. *yeşil (olsun)* “yeşil” (T82/302, 304)
 58. *yine, gine (bastı, yeşillendi, gelirim)* “yine” (T2/4) (T5/13)
 (T48/168,169,171) (T67/242,243,244)
 59. *yürüyüşten, yürüyüşden (olur, bellidir)* “yürüyüşten” (T53/188) (T76/275)
 60. *ondan (yaşlı)* “o yüzden” (T82/300)
 61. *yarilen (eğlenmesi)* “yar ile” (T43/151)
 62. *yoluna (gurban koymalı)* “uğruna” (T42/148,150) (T47/166)
 63. *zor (olur)* “güç, zor” (T51/181, 183)

Bu sınıflandırmada Denizli türkülerinde kullanılan altmış üç durum zarfı tespit edilmiştir. Bu zarflardan *goyuk*, *guraz* ve *harım* sözcükleri Denizli yöresine özgü halk ağzında kullanılan sözcüklerdir.

goyuk goyuk: Koyuk, dokunaklı, içli anlamlarına gelmektedir (DS IV, 2019: 2943). DS’ de Denizli için kullanımı belirtilmemiştir.

Cevizim govuk govuk
Ağlarım goyuk goyuk
Yardan selamlar gelmiş
Kar ile buzdan soğuk (T82/306)

guraz: Zayıflık anlamına gelen Denizli yöresine özgü bir sözcüktür⁴.

Evlerine de ben varamadım da horozdan
Cavırın gızı uyumuş da galmış da gurazdan (T40/139)

Bu türküde kullanılan sözcüğe göre kız zayıflıktan çelimsizlikten uyumuş kalmıştır.

harım: Denizli yöresinde meyve sebze bahçesi veya bu bahçeyi çeviren çit olarak kullanılan sözcüktür (DS III, 2019: 2289).

Evlerine de ben varamadım da harımdan

⁴ <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/1895.html> (erişim tarihi: 01.12.2020).

Güçücüğüdüm ayırdılar da yarımından (T40/140)

Bu türküdeki kullanımına göre evlerine harımdan varamayan bir sevgili söz konusudur. Türküye göre sebze bahçesi veya çit olarak da kullanılması türkünün genel işleyişine göre uygundur.

1.4.2. Miktar Zarfları

1. *beş (ardıma bakarım)* “beş” (T33/109)
2. *bir (giderim)* “bir” (T33/109)
3. *bin liraya (malolmuş)* “bin lira” (T81/299)
4. *bir kerecik (koklamadan, öpmeyle, öpmeynen)* “bir kere” (T3/8)
5. *bi yo (görem, öpen, öpüverem)* “bir yol, bir kez” (T56/197) (T74/265, 269)
6. *çok (yalvardım)* “çok” (T3/7)
7. *pek (sevdim)* “çok” (T27/94)
8. *üç beş yıldır (seviyodum)* “üç beş yıldır” (T51/180)
9. *üç gün (oldu)* “üç gün” (T22/72,73) (T23/74)
10. *o kadar (ötme)* “o kadar” (T74/267)

Bu sınıflandırmadaki on miktar zarfından Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilememiştir.

1.4.3. Yer- Yön Zarfları

1. *aşağı* “aşağı” (T42/147)
2. *beri* “beri” (T50/176)
3. *yokarı* “yukarı” (T42/147)

Bu sınıflandırmadaki üç zarftan Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilememiştir.

1.4.4. Zaman Zarfları

1. *akıbet (getirir)* “akıbet, sonunda sonucunda” (T66/241)
2. *akşamdan (uyumuş kalmış)* “akşamdan” (T40/137)
3. *akşamlar olunca (dünersin)* “akşam olduğu zaman” (T79/287)
4. *bir gün (görünür)* “bir gün” (T33/109)
5. *bir zaman (çekerim)* “bir zaman” (T33/109)

6. *birezden (gel)* “birazdan” (T36/118)
7. *bugün (gelmiş, duymadım)* “bugün” (T25/83) (T78/283) (T79/289)
8. *dün gece (gördüm)* “dün gece” (T37/125)
9. *erkenden (gittim)* “erkenden” (T10/29)
10. *evvel (değildin)* “çok önce” (T51/182)
11. *gece gündüz (yalvarsa)* “gece gündüz, sürekli” (T75/272)
12. *gece yarısı (kıydılar)* “gece yarısı” (T62/225)
13. *gış günü (gezer)* “kış günü” (T26/87)
14. *her gün (davar çobanı)* “her gün” (T10/27)
15. *her zaman* “her zaman” (T33/109)
16. *on iki yaşında (gelin ettiler)* “on iki yaşındayken” (T2/3)
17. *on iki yaşından beri (peşindeyim)* “on iki yaşından beri” (T25/79)
18. *sabah olur akşam olur (ötersin)* “sabah akşam, sürekli” (T74/267)
19. *sabahın seher vaktında (öter)* “sabahın seher vaktinde” (T66/240)
20. *şimdi (basar, selamı kestin)* “şimdi” (T8/23) (T18/56) (T51/182)

Bu sınıflandırmadaki yirmi zaman zarfından Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilememiştir.

1.4.6. Soru Zarfları

1. *acep (hasdamı, gönlü olma mı)* “acaba” (T54/193) (T79/289) (T82/304)
2. *nasıl (kıydın, varcen, çıkıcen, gönül vereyim)* “nasıl” (T8/22) (T13/40) (T38,128,130) (59/213) (T75/270,271,272)
3. *nasıl nasıl (edelim)* (T23/74,75,76)
4. *ne (gezersin)* “ne” (T70/252)
5. *necap (girem)* “nasıl” (T79/286, 288, 290)
6. *nece (olur)* “nice” (T32/106)
7. *neden (andın)* “neden” (T52/186)

Bu sınıflandırmada yedi soru zarfı tespit edilmiştir. Bunlardan Denizli’ye özgü olan *necap* ve *nece* incelenmiştir.

necap: *Ne + acaba* sözcüklerinin birleşmesi ile oluşmuş anlam olarak *nasıl, ne biçim sorusunu* karşılamaktadır. Halk ağzına özgü bir sözcüktür (DS IV, 2019:3244)

Çıktım yayla yoluna

Varem gidem yanına

Şu yörüğün gızının

Necap girem koluna (T79/286)

Burada seven kişi “Ben nasıl cesaret edip onun koluna girebilirim?” diye kendini sorgulamaktadır.

necce: Denizli yöresinde nasıl, nice anlamında kullanılan bir zarftır. DS’ de Denizli’ de kullanımı belirtilmemiştir (DS VI, 2019: 4604).

Sarı da buğday geç olur amman

Gızın da gönlü güç olur

Gızın da gönlü güç olursa amman

*Benim de halim **nec’olur*** (T32/106)

Bu türküde /e/ sesi düşürülerek *nec’olur* şeklinde kullanılmıştır. Sevdiğinin gönlü olmaz ise halim nasıl olur, diye sormaktadır. *Nice* sözcüğü söylenişte abartıyı çağrıştıran bir sözcüktür. Türkün en başından buğdayın geç olması, kızın gönlünün güç olması aslında türküyü söyleyenin halim nice olur durumunun abartılmasının temel noktasıdır. Bu sebepten ilk dizeler, *nice* sözcüğünün söylenişindeki abartısını haklı kılan dizelerdir.

1.5. Ünlemler

Duyguları ifade eden seslenme, kızgınlık, uyarı ve sevinç gibi anlamlar veren sözcüklere ünlem denir. Türkülerde tespit edilen ünlemler daha çok üzüntüyü ve seslenmeyi ifade eden ünlemlerdir. Bunlar:

1. *a (yârim)* “a, seslenme bildiren ünlem” (T11/30, 32) (T12/35, 36, 37) (T52/187)
2. *ah (bağa giresim geldi, kızlar)* “ah, sevgi, istek özlem duygularını anlatan ünlem ” (T12/34, 36) (T30/100, 102)

3. *aman, amman (göreyim, ipeyim)* “aman” (T1/1,2) (T7/18, 19, 20) (T11/30,32 (T16/49) (T22/72,73) (T23/76) (T39/132, 133,136) (T43/151) (T61/220, 222, 224) (T74/265) (T75/270, 271, 272) (T77/279) (T78/281, 283)
4. *amanın, amanin (kurşun attım)* “amanın” (T6/17) (T38/128,130) (T53/188,189) (T56/198, 199, 201, 202) (T19/58,61) (T74/268, 269) (T76/273,274)
5. *aslanım (kalenin ardındayım aslanım)* “gençler için kullanılan seslenme sözü” (T55/194,195,196) (T83/308,309)
6. *ay (gız)* “ay, seslenme bildiren ünlem” (T30/101)
7. *dayı (haydendi deyzem dayım)* “yaşlı erkekler için kullanılan seslenme sözü” (T35/115)
8. *deyze (haydendi deyzem dayım)* “yaşlı kadınlar için kullanılan seslenme sözü” (T35/115)
9. *gardeşim* “adı bilinmeyen kişiler için kullanılan seslenme sözü” (T7/19)
10. *gidi (ah gidi yâr olaydın, seni gidi zalımın gızı)* “azarlama, kırgınlık bildiren ünlem” (T77/278, 280) (T78/282, 284)
11. *güzelim (yâr olaydın)* “değer verilen sevilen” (T34/111,113) (T37/122, 124, 126) (T48/169, 171) (T71/254, 256, 258) (T77/278, 280)
12. *hani ya (benim feslim)* “hani ya, nerde” (T51/182)
13. *hay* “ey” (T25/80, 82, 84)
14. *haydah (çıka da goymuş yollara)* “hayda, şaşırma bildiren ünlem” (T51/180,182)
15. *haydendi (deyzem dayım)* “haydah, gelin ” (T35/115)
16. *haydi (güzelim, uzadım gamuş oldum)* “haydi, çabuk” (T6/17) (T19/59, 62) (T22/73) (T23/74, 75, 76) (T34/111, 113) (T60/216,218) (T71/254,256,258) (T76/273,274)
17. *haydin (ineğinen danası)* “haydin” (T7/19,21)
18. *haydindik (haydan olur)* “haydindi, çabuk acele” (T25/80, 82, 84)
19. *haydülen (ineğinen danası)* “haydi ulan” (T7/19,21)
20. *hele hele (gızlar)* “söylemeye teşvik etmek için kullanılan bir ünlem” (T30/100,102)

21. *hey (bosdancı, nasıl çıkıcen)* “hey, seslenme bildiren ünlem” (T54/190,191, 192) (T75/272)
22. *iki gözüm (a benim iki gözüm)* “iki gözüm” (T12/36)
23. *inşallah (bir gün görünür)* “Tanrı isterse” (T14/44)
24. *imanım (Cemile’min gezdiği dağlar meşeli)* “argo arkadaş anlamında seslenme sözü” (T23/74,75,76)
25. *kız, gız (aldatalım şu kızı, kız seni alırdım, sana ne dedim)* “genç birine karşı kullanılan seslenme sözü” (T9/26) (T13/39) (T39/131) (T47/166) (T61/220, 222, 224) (T82/301,303,305,307)
26. *Maşallah (Karac’oğlan der)* “Allah nazarlardan saklasın anlamına gelen söz” (T14/44)
27. *naha (gebereydin)* “tüh yazık” (T65/235, 237, 239)
28. *of (Avşar beyleri, gel hâllerimi sor, intikamım al, canlar vereyim)* “of, üzüntü, acı bildiren ünlem” (T1/1) (T5/13,14) (T7/18,19,20) (T8/22, 23, 24) (T31/103,104)
29. *oy (canım gel bana)* “oy, sevgi, acıma bildiren ünlem” (T26/86, 88, 90)
30. *uy (gelinim sözün tutulsun)* “yakınma, yazık anlamı bildiren ünlem” (T67/242, 244)
31. *vallahi (görmedim)* “vallahi, Tanrı’yi şahit tutma, yemin sözü” (T64/232, 233)
32. *vah vah (nerde isen arayp bulayım)* “vah, tüh yazık” (T61/219, 221, 223)
33. *vay vay (zalımın kızı)* “vay, şaşma bildiren ünlem” (T61/220, 222, 224) (T83/308, 309)
34. *yavrum (tellidir aman)* “sevecenlik bildiren seslenme sözü” (T74/265)

Bu sınıflandırmada otuz dört ünlem tespit edilmiştir. Genellikle üzüntü ağırlıklı olarak *vah, naha, of, oy, ah, a* gibi ünlemler kullanılmıştır. Bunun yanı sıra *aslanım, teyze, dayı, güzelim, iki gözüm, yavrum, imanım* gibi daha çok seslenme bildiren ünlemler kullanılmıştır. Bunlardan *haydendi, haydin, haydindik, haydülen* Denizli yöresine özgü *haydi* anlamlarına gelen ünlemlerdir.

haydendi, haydindik, haydin, haydülen: Bu ünlemler Denizli’nin halk ağzında *haydi* anlamında seslenme olarak kullanılan ünlemlerdir.

Gel gardeşim hallerime sor benim aman aman of of

Nuri Efe'den intikamım al benim

Haydülede haydin *ineğinen danası aman aman of of*

Gızı bana yangın ne karışır anası (T7/ 21)

Denizli yöresinde *ülēn* ünlemi sevgi ve beğenme bildiren bir ünlemdir (DS VI, 2019: 4795). Bu türküde *haydi ulan, haydi* olarak peş peşe ünlem kullanılmıştır. İntikam alma üzerine kurgulanan bu türküde ısrarla *haydi* denilmesi gayet doğaldır.

Haydindik *haydan olur da*

Güzeller soydan olur (T25/80)

Burada *haydindik* sözcüğünün *hay* “ey” anlamında seslenmeden geldiği türkü içinde belirtilmiştir. Denizli yöresi türkülerinde *hay* tabanlı birçok ünlem kullanılmıştır. “*Haydi* ünleminin kökeni hakkında araştırmacılar arasında bir fikir birliği yoktur. Bu görüşlerden birisi, kelimenin yabancı kaynaklı olduğudur. Bu görüşe göre *haydi* kelimesi, Arapça *heyte* kelimesinden ortaya çıkmıştır. Bazı araştırmacılar kelimenin *hay* ve *di/-de-* yapısından, bazıları *hay* kelimesi ve *di* ünleminden, bazıları ise *ha/hay* kelimeleriyle deiktik (göstermeye dayanan) ve kuvvetlendirici işlevi olan *-di* ekinin birleşiminden oluştuğunu iddia etmektedirler.” (Toker, 2011: 66).

1.6. Fiiller

Fiiller iş, oluş, kılış, durum ve hareket bildiren sözcüklerdir. Bu sınıflandırmada fiiller kullanım alanlarına ve anlamlarına göre çeşitli başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Bunlar:

1.6.1. Konularına Göre Fiiller

Fiiller kullanıldıkları alanlara göre sınıflandırılmıştır. Bitkiye yönelik yapılan veya bitkinin yaptığı bir hareketi, işi, oluşu, kılışı veya durumu bildiriyorsa bitkilerle ilgili fiiller; organlarla ilgili bildiriyorsa organlarla ilgili fiiller sınıflandırılmasına dâhil edilmiştir. Bu sınıflandırma ad sözcük türünün sınıflandırılmasıyla uyumludur.

1.6.1.1. Bitkilerle İlgili Fiiller

3. *al-* (*dalları*) “bitkinin kişiyi taşıyabilmesi” (T4/10)

4. *al-* (*elma, kirez, sakızı*) “toplamak, sakızın hammaddesini çamdan ayırmak” (T36/117,118,120) (T60/216,218)
5. *ballan-* (*armut*) “tatlanmak” (T41/142,144,146)
6. *bat-* (*diken*) “dikenin batması” (T25/81) (T44/154)
7. *bit-* (*göl*) “bitki yetiştirmek” (T9/26) (T62/227)
8. *bitir-* (*lale, sümböl*) “yetiştirmek” (T59/214)
9. *buda-* (*karanfil*) “bitkinin dallarını kesmek”(T47/164,166))
10. *çekil-* (*kahve*) “toz hâline getirmek” (T14/42)
11. *çık-* (*ceviz dalına*) “ağaca tırmanmak” (T4/10)
12. *değ-* (*yapracığı suya*) “suya dokunmak” (T15/47)
13. *eğ-* (*menekşe boynunu*) “eğmek” (T15/47)
14. *eğil-* (*kavak*) “bitkinin bükülmesi” (T34/110)
15. *islat-* (*göl*) “bitkinin suya konulması” (T51/180)
16. *kes-* (*karpuz*) “meyveyi kesici bir aletle kesmek” (T37/125)
17. *ol-* (*gamiş*) “kamiş benzemek” (T76/273)
18. *sallan-* (*armut*) “meyvenin dalda sallanması” (T41/142,144,146)
19. *sıkıl-* (*asma*) “suyunu çıkarmak” (T74/267)
20. *sulan-* (*bostan*) “sulanmak, tatlanmak” (T54/192)
21. *soldur-* (*göl*) “başkası tarafından renginin soldurulması”
22. *şekerlen-* (*armut*) “meyvenin tatlanması” (T41/142,144,146)
23. *topla-* (*üzüm, göl*) “bitki veya meyveyi hasat etmek” (T67/242)
24. *uza-* (*kamiş*) “bitkinin uzaması” (T76/273)
25. *ver-* (*dut*) “ağacın meyvesinin oluşması” (T32/105)
26. *yan-* (*odun*) “ateşle odunun yanması” (T83/309)
27. *yeşillen-* (*yollar*) “filiz vermek, yaprakların bitkinin dallarından çıkması” (T48/168)
28. *yıkıl-* (*asması*) “bitkinin kökünden ayrılması” (T2/5)
29. *yol-* (*ot*) “bitkiyi topraktan ayırmak” (T28/95)
30. *yoldur-* (*göl*) “topraktan ayırma işinin başkasına yaptırılması” (T3/8)

Bu sınıflandırmada otuz fiil tespit edilmiştir. Bu fiillerin bildirdiği iş, oluş, kılış herhangi bir bitkiye yöneliktir. Bunlardan *şekerlen-* fiili farklı bir anlamda kullanılmıştır.

şekerlen-: Şekerlenmek, bal pekmez gibi ürünlerin içindeki şekerin katılaşması durumu için kullanılan bir fiildir (TDK, 2011: 2213).

Armut dalda kız bahçede sallanır (oğlan sallanır)

Yere düşer şekerlenir ballanır (oğlan ballanır) (T41/142)

Burada bir meyvenin olgunlaşması, tatlı hâle gelmesi anlamında kullanılmıştır.

1.6.1.2. Doğayla İlgili Fiiller

1. *aş-* (*dağ*) “dağın ardına geçmek” (T5/14) (T46/163)
2. *bürü-* (*duman*) “dumanın etrafı sarması” (T31/103) (T45/161)
3. *eksil-* (*kış*) “kışın gitmemesi” (T52/185)
4. *es-* (*şıvgın*) “esmek, rüzgârın esmesi” (T31/104)
5. *goy-* (*taş*) “koymak, taşın yerleştirilmesi” (T29/97)
6. *harla-*, *harle-* (*pınar*) “çoşarak akması” (T2/5) (T56/198, 199, 201 202)
7. *in-* (*yayla*) “yerleşim alanına geri dönmek” (T79/287)
8. *kalk-* (*toz*) “doğadaki tozun, toprağın havalanması, tozması” (T63/230)
9. *yağ-* (*kar*, *yağmur*) “yağmak” (T77/ 277, 279) (T83/309)

Bu sınıflandırmada dokuz fiil tespit edilmiştir. Bu fiiller doğadaki unsurlarla ilgili iş, oluş, kılış bildiren fiillerdir. Bunlardan *harla-* fiili türküde farklı bir anlam kazanmıştır.

harla-, **harle-**: Ateşin kuvvetli bir şekilde yanar hale getirilmesi için kullanılan bir fiildir (TDK, 2011: 1050).

Aşşa köyün pınarları da yandan harleyo amanın

Azime gızın saçları da parleyo (T56/198, 199, 201, 202)

Burada suyun akışının sesi taklit edilerek suyun çok kuvvetli olduğunu anlatan yansımadan türetilen bir fiil olarak kullanılmıştır. DS’de Denizli için böyle bir kullanım belirtilmemiştir.

1.6.1.3. Duygularla İlgili Fiiller

1. *ada-* (*canını*) “uğruna bir şeyleri feda etmek” (T47/16)
2. *ağla-*, *ağle-* “üzülmek” (T31/103) (T35/114) (T48/169,171) (T67/242, 243, 244) (T82/306)
3. *aldat-* (*kızı*) “kandırma işi” (T13/40)
4. *aldır-* (*sevdiğini*) “sevdiğini başkasına kaptırmak” (T81/298)
5. *aşır-* (*elin oğlu*) “kandırıp kaçırmak” (T3/6)
6. *at-* (*beni*) “hayatından çıkarmak” (T64/231)
7. *ayır-* (*yardan*) “ilişkinin başkası tarafından bitirilmesi”(T19/60) (T40/140)
8. *ayrıl-* “ayrılmak, ilişkiyi bitirmek” (T19/60)
9. *bas-* (*karalar*) “fenalık veya sıkıntının gelmesi” (T5/13)
10. *beğen-*, *beyen-* (*kürek sakalı*) “hoşuna gitmek, beğenmek” (T38,128,130) (T69/249)
11. *bık-* (*candan*) “usanmak” (T37/123) (T65/238)
12. *bil-* (*nasıl yiğit, dostunu*) “tanımak, farkında olmak, anlamak” (T1/1) (T6/15) (T7/18) (T50/178) (T53/189) (T64/232) (T77/279)
13. *bildir-* (*sevdiğini*) “herkese durumdan haber vermek” (T51/180)
14. *çek-* (*ayrılık*) “hasretliğe dayanmak” (T33/109)
15. *çık-* (*yanına*) “yüzü olmak” (T75/270, 271, 272)
16. *çürü-* (*tasasından*) “aşırı üzüntü duymak” (T74/266)
17. *darıl-* (*bana*) “darılmak, küsmek” (T58/209)
18. *değiş-* (*kötüye*) “tercih etmek” (T42/147)
19. *dikil-* (*yıkıldım*) “dayanabilmek” (T2/4)
20. *dokun-* (*ölüm*) “zoruna gitmek” (T21/66)
21. *dol-* (*kara yerler*) “yokluğunun hissedilmemesi” (T73/262, 264)
22. *dök-*(*gözyaşı, derdini*) “ağlamak ve derdini anlatmak” (T16/49)
23. *dön-* (*kime olsa*) “vazgeçmek ve tercih etmek” (T16/48)
24. *dut-* (*dünya malı*) “tutmak, yerine başka birinin veya bir şeyin geçmesi” (T62/227)
25. *eğlen-* (*çirkinin yanında*) “eğlenmek, mutlu olmak” (T43/151) (T68/246)

26. *eksil-* (*yaş*) “eksilmek, bir davranışın yapılma miktarının azalması” (T52/185)
27. *garar-* (*kaşları*) “bu duruma sinirlenmek” (T7/20)
28. *gal-* (*tamahtı, ahdım*) “arzu ve istekleri ertelemek” (T2/4) (T57/204,206)
29. *geç-* (*candan*) “vazgeçmek, caymak” (T65/238)
30. *gel-* (*giresim*) “istekli olmak” (T12/34)
31. *getir-* (*cehayı*) “derde koymak” (T66/240,241)
32. *goy-* (*ayrılığın acısı*) “zoruna gitmek, koymak” (T8/24)
33. *guru-* (*domuz huyun*) “kötü davranışın ortadan kalkması” (T35/115)
34. *gücen-* (*ne dedim*) “gücenmek, bir durum karşısında gönül koymak” (T12/36)
35. *inan-* (*ahdım var*) “bilesin anlamında kullanılmıştır” (T30/101)
36. *iste-* (*gönlün*) “istek duymak ya da duymamak” (T27/91) (T27/93) (T34/111,113) (T54/191) (T82/302)
37. *kalk-* (*bu yerler*) “terk etmek” (T18/56)
38. *kavuş-*, *gavuş-* (*halasına*) “kavuşmak, buluşmak” (T34/112) (T42/147)
39. *kıy-* (*beni*) “üzmek” (T33/107)
40. *öp-* (*Dudu kız, saçın üstünü*) “öpmek” (T16/49) (T26/85) (T30/101) (T50/178)
41. *öl-* (*Kezban’a*) “hayranlık duymak” (T35/115)
42. *san-* (*duman sandım şalvarı*) “sanmak, öyle olduğunu düşünmek” (T23/76) (T33/108) (T43/153)
43. *sar-* (*yârini*) “sarılmak, koruyup kollamak” (T12/34)
44. *sayıkla-* (*Veli Agamı*) “özlemek, istemek” (T75/270)
45. *sev-* (*seni, yârimi*) “sevmek” (T35/115) (T41/141) (T49/172) (T51/180) (T55/195) (T63/229,230) (T70/251)
46. *sez-* (*nerde olsan, güzeli*) “hissetmek, anlamak” (T26/89)
47. *sızla-* (*gelinim*) “üzülmek, kahrolmak” (T67/242, 243, 244)
48. *şaşır-* (*gönül*) “yolunu kaybetmek” (T3/6)
49. *tüken-* (*ömürler*) “çekmek, bitmek” (T44/154)
50. *uç-* (*sarılalım*) “her şeyden kaçmak” (T80/292, 294, 296)
51. *unut-* (*beni*) “unutmak” (T78/282, 284)

52. *uy-* (*el sözüne*) “başkasına inanmak” (T3/6)
53. *yara-* (*bu yer yaramaz*) “faydası dokunmak” (T18/56)
54. *yak-* (*beni*) “üzmek, müşkül durumu sokmak” (T37/121)
55. *yalvar-* (*Veli agama*) “yalvarmak” (T45/158) (T75/272)
56. *yan-* (*deyze kızına*) “aşık olmak, karşı tarafa vurulmak” (T76/276)
57. *yan-* (*sevdiğine*) “üzülmek ve sevmek” (T36/119)
58. *yaralan-* (*seni öpen dudaklar*) “sıkıntıya girmek, zarar görmek” (T43/152)
59. *yer-* (*kara diye*) “eleştirmek, kınamak” (T14/42)
60. *yet-* (*bu güzellik*) “tatmin olmak ve canına tak etmek” (T9/26)
61. *yıkıl-* (*merdimenden indim indim*) “üzüntüden ayakta duramamak” (T2/4)
62. *yorul-* (*avdan geldim*) “yorulmak” (T57/203) (T58/211)

Bu sınıflandırmada altmış iki fiil tespit edilmiştir. Duygulara yönelik iş, oluş ve kılışı bildirdiği için daha çok mecaz anlamda kullanılan sözcüklerdir. Bu sözcüklerin türküdeki anlamlarına bakıldığı zaman Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilmemiştir.

1.6.1.4. Evlilikle İlgili Fiiller

1. *al-* (*seni alırdım başım, gurbete bağlı*) “evlenmek” (T17/53) (T27/93) (T28/96) (T33/108) (T37/123) (T38,127) (T39/131) (T71/257)
2. *ara-* (*başkasını*) “ evlenmek için başkasını bulmaya çalışmak” (T61/223)
3. *boşa-* (*karısını*) “boşamak, ayrılmak ” (T71/255)
4. *bul-* (*dengini*) “seveceği birini arayıp bulmak” (T65/235, 237, 239)
5. *evlen-* (*yetti bekarlık evlenecem*) “evlenmek” (T38/129)
6. *evlendir-* (*beni*) “evlendirmek” (T39/135)
7. *gaçır-* (*seni*) “kaçırmak, evlenme amacıyla kızını ailesinin rızası olmadan gizlice çıkarmak” (T35/115) (T76/276)
8. *gal-* (*kocasız*) “kocasız kalmak” (T75/272)
9. *iste-* (*kız*) “evlenmek için kızını ailesinden istemek” (T79/289)
10. *kaç-* (*beraber*) “evlenmek için baba evinden gizlice çıkıp gitmek” (T80/292, 294, 296)
11. *ol-* (*senin*) “evlenmek, kavuşmak” (T3/7)
12. *oyna-* (*çalarım*) “düğünde oynamak” (T33/108)

13. *var-* (*güzele, bana*) “evlenmek” (T24/78)

14. *ver-* (*Cemilemi vermeyo gardeşi*) “evlenmek için kız tarafının erkek tarafına onay vermesi” (T6/17) (T8/22) (T27/93)

Bu sınıflandırmada on dört fiil tespit edilmiştir. Bu fiiller evlilikle ilgili iş, oluş kılış veya durumu bildiren fiillerdir. Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilememiştir

1.6.1.5. Giyim Kuşamla İlgili Fiiller

1. *aç-* (*yanını*) “soyunmak, giyisiyi çıkarmak” (T57/203)

2. *dök-* (*Avrupa dökmüş ensesine*) “saçın örtmesi” (T77/279)

3. *dür-*(*yazmamı*) “katlamak” (T6/15)

4. *geyin-* (*kadife yelek*) “giyinmek” (T19/60)

5. *giy-*, *gey-*, (*ak enteri, çizme, çorap*) *key*(*ak enteri*) “giymek” (T3/6) (T19/60) (T35/116) (T40/138) (T55/196) (T68/246) (T70/251,252) (T79/287) (T80/291)

6. *kuşan-*, *guşan-* (*yeşil*) “kuşanmak, giyinmek” (T19/60) (T80/291) (T82/304)

7. *oy-* (*yakasını*) “giysinin bir tarafını içine doğru kesmek, şekillendirmek” (T68/246)

8. *tak-* (*beşibirlik*) “aksesuarı vücuda iliştiirmek” (T71/256)

9. *takın-* (*çiçek*) “takmak” (T2/4)

10. *yazıl-* (*güzellerin yazması*) “yere sermek” (T11/31)

Bu sınıflandırmada on fiil tespit edilmiştir. Bunlardan *yazıl-*, Türkçe Sözlük’te belirtilen anlamların dışında halk ağzına özgü bir fiildir.

yazıl-: *Yaz-* bir şeyin yazıya geçirilmesi anlamında olan fiildir (TDK, 2011: 2562) .

Şeftali pazarları kuruldu (da) kaldı

Güzellerin yazması yazıldı kaldı (T11/31)

Bu türküde Türkçe Sözlük'teki anlamında kullanılmamıştır. Halk ağzında yaz- bir şeyi ortada serili bırakmak, sermek anlamlarında kullanılmıştır (DS VI, 2019: 4220).

1.6.1.6. Gündelik Hayatla İlgili Fiiller

1. *ara-* (*arar beni bulursun*) “görünmeyen veya kaybedilen bir şeyin bulmaya çalışmak” (T27/91) (T55/194)
2. *bekle-* (*yolda*) “beklemek” (T39/133) (T71/253) (T72/260) (T81/297)
3. *bul-* (*izini*) “bulmak” (T27/91) (T33/108) (T43/153) (T61/219)
4. *buleş-* (*ot yolağa*) “bulaşmak, işe başlamak” (T28/95)
5. *bürü-* (*uyku*) “uykunun bastırması”(T17/53)
6. *çık-* (*hanaya, yayla yoluna*) “bulunan yerden ayrılıp başka bir yerde bulunmak” (T69/247) (T79/286, 288, 290)
7. *çık-* (*köşke*) “yüksekçe bir yere tırmanmak” (T59/214)
8. *dolan-* (*dam ardına*) “dolanmak” (T54/192)
9. *doleş-* (*dam ardına*) “dolaşmak” (T28/95)
10. *dön-* (*ortalıkta*) “etrafta sağa sola gidip gelmek” (T83/308)
11. *döşen-* (*yeşil çimene*) “uzanmak, yayılmak” (T80/291)
12. *dur-* (*Alettin 'de*) “beklemek” (T7/18)
13. *düş-* (*tozlu yollara*) “yola çıkmak”(T5/14)
14. *eğil-, eyil-* (*eğil öpeyim*) “eğilmek” (T30/101)
15. *en-* (*merdivenden, bağ arasına*) “inmek, bir yere varmak, ulaşmak” (T2/4) (T11/33) (T34/112) (T50/176)
16. *gan-* (*su içmeye*) “kanmak, doymak” (T50/176)
17. *gavrul-* (*yağ içinde*) “yağda et veya bitkinin kızartılması” (T58/207)
18. *geç-* (*kapım önünden,*) “bir yerden yürüyüp gitmek” (T13/38) (T46/163)
19. *gel-* (*bize*) “gelmek” (T1/1) (T7/19) (T10/29) (T14/43) (T20/64) (T25/83) (T28/96) (T36/118) (T39/133) (T47/165,167) (T57/203) (T62/228) (T67/242, 243, 244) (T70/251) (T71/256)
20. *gez-* (*bahçe bahçe*) “gezmek” (T13/38) (T24/78) (T26/89) (T36/118) (T70/252) (T79/285)

21. *gir-* (*koluma, dama*) “kolu kola geçirmek, bulunan yerden içeri girmek”
(T6/15) (T12/34) (T20/64) (T35/116)
22. *git-* (*bağa*) “bulunulan yerden başka yere ulaşmak, uzaklaşmak”(T3/8)
(T78/281) (T10/29) (T17/52,54) (T33/107) (T41/143) (T64/232)
(T69/248, 249, 250) (T79/286, 288, 290)
23. *hopla-* (*yanıma*) “hoplamak” (T71/256)
24. *kal-*, *gal-* (*zülfin tel tel*) “herhangi bir şeyin olduğu şekilde durması”
(T7/20) (T11/31) (T61/223)
25. *kalk-*, *galk-* (*kız, gidelim*) “bulunulan yerden ayrılmak ve uyanmak”
(T27/94) (T63/230) (T78/281)
26. *koy-*, *goy-* (*cebine*) “bir şeyi bir yere yerleştirmek” (T33/107) (T49/172)
27. *otur-* (*tepede*) “vücudu bükerek bir yere yerleştirmek ve hiçbir işle uğraşmamak” (T49/172) (59/214)
28. *sallan-* (*bahçede*) “dolaşmak, salına salına yürümek” (T41/142,144,146)
(T49/173)
29. *savuş-* (*yukarı*) “bulunulan yerden sağa sola dağılmak” (T42/147)
30. *seyirt-* (*hanaya*) “koşmak” (T69/247)
31. *sokun-* (*gerdan arasına*) “koyna bir şeyler yerleştirmek” (T34/112)
32. *tüt-* (*duman*) “dumanın çıkması” (T62/227)
33. *uyan-* (*uyu uyan*) “uyanmak” (T6/15)
34. *uyu-* (*uyu uyan*) “uyumak”(T6/15) (T17/52) (T40/137)
35. *var-* (*Alethin'e*) “ulaşmak” (T3/8) (T7/18) (T79/286, 288, 290)
36. *vur-* (*atın terkine*) “bir yere yerleştirmek”(T33/107)
37. *yat-* (*uyumuş*) “uzanmak” (T17/53)
38. *yürü-* (*Musam*) “yürümek, harekete geçmek” (T31/103) (T45/161)
(T61/222)

Bu sınıflandırmada otuz sekiz fiil tespit edilmiştir. Bu fiillerden *bulaş-*, *sokun-*ve *kan-* farklı anlamlarda kullanılmıştır.

bulaş-: Bulaşmak, bir şeyin üzerine veya herhangi bir şeye değmesi, kirlenmesi anlamlarına gelen fiildir (TDK, 2011: 408).

Dam ardına doleşdim

*Ot yolmeye **buleştin***

Meremim ot mot değil

Ben o gıza doleştin (T28/95)

Buradaki anlamı Türkçe Sözlük'te belirtilen anlamının dışındadır. Denizli yöresinde bu sözcük bir işe *başlamak* anlamında da kullanılmaktadır. Burada da görüldüğü üzere ot yolmaya başlamıştır.

sokun-: TDK'de bu fiil çiçeğin başa takılması anlamında kullanıldığı ifade edilmiştir (TDK, 2011: 2133).

Endim bağ arasına

Kavuştum halasına

*Kırmızı güller **sokunmuş***

Ak gerdan arasına (T34/112)

Bu türküde olduğu gibi bu fiil Denizli yöresinde *koymak, takınmak* anlamlarında da kullanılmaktadır. DS' de böyle bir kullanımdan bahsedilmemiştir.

gan-: Kanmak, bir şeye inanmak, aldanmak anlamlarındaki fiildir (TDK, 2011: 1299)

Endim(i) burgulu çeşmeye

***Gandım** sular içemeye*

Yeminler mi ettiler

Çaydan beri geçmeye (T50/176)

Bu türküde Türkçe Sözlük'te belirtilen anlamın dışında kullanılmıştır. Bu fiil burada *su gibi şeyleri içip aşırı derece doymak* anlamında kullanılmıştır. DS' de *ganmak* şeklinde Aydın, Tokat, Kastamonu, Kars, Ankara' da kullanıldığı belirtilmiştir (DS III, 2019: 1914) . Bu türküde karşıladığı anlam gibi Malatya' da su ve vb. şeylere doymak anlamında kullanılmıştır (Gülseren, 2000: 10).

1.6.1.7. Hayvanlarla İlgili Fiiller

1. *aç-* (*ganat*) “kanatlı bir hayvanın kanatlarını açması” (T74/266)
2. *bağla-* (*devleri*) “bir yere ip veya ip benzeri bir şeyle hayvanı takmak” (T31/103)
3. *bele-* (*horoz*) “tüyleri kabartmak” (T74/266)

4. *bin-* (*kır atıma*) “hayvanın üzerine oturmak” (T69/247)
5. *boşan-* (*tay*) “kaçmak, ipini çözmek” (T35/116)
6. *dökül-* (*bülbül yavruların döküldü mü*) “yavruların dağılması veya ölmesi” (T21/66)
7. *getir-* (*karabaş koyunu*) “hayvanı olatıp bir yere toplamak” (T46/162)
8. *gon-* (*bülbüller*) “konmak, kanatlı hayvanların bir yer konması” (T17/51)
9. *hayla-* (*kır atıma*) “at gibi hayvanları sürmek için seslenmek” (T18/55)
10. *in-* (*kuzgun*) “kapmak” (T18/55)
11. *öt-* (*bülbül, horoz*) “ötmek” (T21/67,69,70,71) (T66/240) (T74/267) (T79/285)
12. *ötüş-* (*keklikler*) “ötüşmek” (T73/263)
13. *sağ-* (*koyunu*) “sütün memeden dışarı çıkarılması” (T46/162)
14. *sek-* (*keklik*) “sıçramak” (T79/285)
15. *sür-* (*keklik, öküz*) “hayvanların bir yere toplansın diye kovalamak” (T60/216,218)
16. *şakı-* (*bülbül*) “ötmek” (T41/143)
17. *vur-* (*kekliği*) “avlamak” (T57/203)
18. *yatır-* (*koyunu*) “hayvanın dinlendirilmesi” (T46/162)
19. *yayıl-* (*develeri*) “otlamak” (T63/229)
20. *yıkıl-* (*bülbül*) “yuvanın dağılması” (T21/66)
21. *yol-* (*keklik*) “tüylerini koparmak” (T57/203) (T58/211)

Bu sınıflandırmada yirmi bir tespit edilmiştir. Bu fiiller hayvanların yaptıkları ya da hayvanlara karşı yapılan iş, oluş, kılışı veya durumu bildiren fiillerdir. Bu fiillerden *bele-* halk ağzına özgüdür.

bele-: Halk ağzında çocuğu kundaklamak, bulaştırmak anlamlarında kullanılan bir fiildir (TDK, 2011: 299).

Telli gelin tüllü gelin geliyor geliyor aman

*Ganat açmış tüylerini **beleyor***

Ötüver de çil horozum biyo ötüver

Telli gelin tasasından çürüyor

Tüllü gelin gahırından ölüyor (T74/266)

Bu türküde *belemek*, tavuğun tüylerini kabartması, toprağa sürmesi ve bulaştırması anlamlarında kullanılmıştır.

1.6.1.8. İnançla İlgili Fiiller

1. *goy-* (*kurban*) “koymak, dilek için kurban adamak” (T42/148,150)
2. *ver-* (*ölüm ver Allah’ım ayrılık verme*) “Allah’ın lütufta bulunması” (T8/24)
3. *yalvar-* (*Mevlasına*) “Tanrıdan ısrarla bir şey istemek” (T42/149)
4. *yarat-* (*Mevlam*) “Tanrı tarafından olmayan bir şeyin var edilmesi” (T14/42)

Bu sınıflandırmadaki dört fiilden Denizli yöresine özgü bir kullanım tespit edilememiştir

1.6.1.9. Nesnelere İlgili Fiiller

1. *aç-* (*kapıyı*) “nesneyi kapalı durumdan açık duruma getirmek” (T6/15) (T58/211) (T62/228)
2. *al-* (*çiğil*) “taş toplamak” (T34/110)
3. *at-* (*lokum şekeri*) “saçmak” (T64/231)
4. *çal-* (*çalar oynarım*) “çalgi aleti çalmak” (T33/108)
5. *çalın-* (*sazlar*) “çalmak, müzikle ilgili ses çıkarmak” (T30/100,102) (T41/145)
6. *çöz-* (*düğmelerin*) “ilikli bir şeyi açmak” (T9/25,26)
7. *daldır-* (*tas*) “bir kabın doldurulmak için sıvı bir şeye sokmak” (T72/259) (T81/298)
8. *damla-* (*gümüüş*) “erimek, küçük parçalar hâline gelip akmak” (T76/273)
9. *dey-* (*çibık*) “değmek, dokunmak” (T56/200)
10. *diz-* (*inci boncuk*) “dizmek, ipe geçirmek” (T13/38) (T24/78) (T26/89) (T67/243)
11. *doldur-* (*kum*) “doldurmak” (T65/234)
12. *dön-* (*fener*) “etrafında dönmek” (T16/48)
13. *dök-* (*yem, kum*) “dökmek, serpmek” (T52/186)

14. *düş-* (*allı çevrem*) “düşmek herhangi bir nesnenin düşmesi” (T8/22)
(T41/142, 144, 146) (T80/293)
15. *ezil-* (*kına*) “toz hale gelmek” (T67/244)
16. *gal-* (*evler*) “nesnenin olduğu gibi kalması” (T2/5)
17. *galdır-* (*tas*) “kaldırmak” (T72/259)
18. *gel-* (*araba*) “gelmek, arabanın hareket hâlinde olması” (T8/22)
19. *ger-* (*elek*) “germek, enine boyuna uzatmak, örtmek” (T56/200)
20. *götür-* (*bakır*) “götürmek, bir yerden bir yere taşımak” (T46/162)
21. *hur-* (*yük, çit*) “vurmak, bir şeyi dikmek, bir şeyi sırta yüklemek” (T8/23)
22. *kur-* (*merdiven*) “yerleştirmek” (T61/219)
23. *kurul-* (*pazar*) “serip görülür hale getirmek” (T11/31)
24. *ol-* (*kireçten*) “herhangi bir ürünle üretilmek, yapılmak” (T53/188)
25. *sol-* (*allı çevrem*) “herhangi bir şeyin renginin gitmesi” (T8/22)
26. *topla-* (*dizginleri*) “dizginleri geri çekmek”(T1/1)
27. *vur-* (*buhurcular atar atar vuramaz*) “isabet etmek” (T18/56)
28. *yak-* (*kına*) “kınayı ele, başa veya ayağa sürmek” (T2/3)
29. *yan-* (*fener*) “ışık vermek”(T16/48) (T17/51)
30. *yap-* (*hamam*) “inşa etmek” (T33/107)
31. *yaptır-* (*mercan köşkünü*) “inşa ettirmek” (59/213)
32. *yazdır-* (*ferman*) “yazdırmak” (T58/209)
33. *yet-* (*bekmez*) “yeterli gelmek” (T30/99)

Bu sınıflandırmada otuz üç fiil tespit edilmiştir. Bu fiillerden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır.

1.6.1.10. Organlarla İlgili Fiiller

1. *bak-* (*camdan*) “bakmak” (T37/123) (T64/231)
2. *bas-* (*kundurani*) “yere ayakla basmak” (T34/111,113) (T71/258)
3. *çezil-* (*zülfün*) “çözülme, saçın örgüsünün açılması” (T67/244)
4. *çöz-* (*zülfün*) “saçı açmak” (T67/243)
5. *dola-* (*kollarını*) “kolla başkasının boynuna sarılmak” (T37/122,124,126)
6. *tut-* (*kolumdan*) “tutmak” (T64/231)
7. *duy-* (*ünnemişsin duymadım*) “duymak” (T64/233) (T74/268)

8. *gör-* (*çil horozu, yâri*) “görmek” (T11/33) (T52/184) (T56/197) (T64/232)
9. *iç-* (*su, kahve*) “içmek” (T14/43) (T20/65) (T45/160) (T50/176)
10. *kes-* (*elimi kolumu*) “kesmek, parçalanmak, yaralanmak” (T31/104)
11. *parle-* (*saç*) “parlamak, saçların canlı ve temiz görünmesi” (T56/198, 199, 201, 202)
12. *sar-* (*kolların, beni*) “sarmak” (T4/10) (T6/15) (T26/86, 88, 90) (T41/143)
13. *sil-* (*gözyaşını, gözünü*) “yüzünü gözünü temizlemek” (T2/3) (T69/248, 250)
14. *tara-* (*zülfüm*) “taramak” (T61/223)
15. *uzat-* (*el*) “elle bir şeyi ileriye doğru uzatmak” (T13/40)
16. *ye, yi-* (*üzüm, keklik*) “yemek” (T12/34) (T57/205)
17. *yörü-* (*sevdiğiyle*) “yürümek, hayatını birlikte sürdürmek” (T17/53)

Bu sınıflandırmada tespit edilen on yedi fiilden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır.

1.6.1.11. Sağlıkla İlgili Fiiller

1. *don-* (*üşümüşt donuyor*) “üşümek”
2. *gurut-* (*hıçkırık*) “kurumak, zayıflamak” (T78/282, 284)
3. *üşü-* (*üşümüşt donuyor*) “üşümek” (T83/308)
4. *as-* (*ister öldür ister as*) “asmak, ipe asarak öldürmek” (T34/111, 113) (T71/258)
5. *çürü-* (*ciğerleri*) “organların çürümesi, yok olması”(T31/103)
6. *doğur-* (*kız*) “doğurmak” (T9/25)
7. *geber-* (*çocuk*) “ölmek” (T65/235, 237,239)
8. *git-* (*ilacı kızlardan gider*) “ilacın gitmesi ve iyileştirmesi” (T50/174, 175,177, 179)
9. *kıy-, gıy-* (*Osmanıma*) “kıymak, cana kastetmek” (T62/225)
10. *öl-* (*kurşun yedim, çocuk*) “ölmek” (T7/18) (T65/235, 237, 239) (T74/266)
11. *öldür-* (*ister öldür ister as*) “öldürmek, başka birinin canını almak” (T34/111, 113) (T71/258)

12. *sol-* (*benzin*) “yüzde rengin gitmesi” (T73/262, 264)
13. *ye-* (*kamalar*) “öldürücü darbe almak” (T12/35, 37)
14. *vur-* (*Ümmet Çavışımı*) “öldürmek için canına zarar verecek bir şeyi vücuda hızla çarpmak” (T45/159, 160)

Bu sınıflandırmada tespit edilen on dört fiilden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır

1.6.1.12. Sosyal Hayatla İlgili Filler

1. *an-* (*ellere*) “bahsetmek” (T52/186)
2. *bak-* (*ardıma*) “bakışı bir şeyin üzerine çevirmek” (T33/109) (T66/241)
3. *bas-* (*devriyeler*) “yakalanmak”(T18/56)
4. *buyur-* (*beyler*) “gelmek, girmek” (T57/205)
5. *de-* (*sana*) “demek, konuşmak” (T3/6,7) (T19/58,59,62) (T20/65)(T28/96) (T35/116) (T57/205) (T68/246) (T83/309)
6. *dol-* (*dam, hapis*) “ hapse atılmak” (T73/261)
7. *döğ-* (*beni*) “dövmek” (T55/195)
8. *duy-* (*zalım anan*) “kulağına gitmek, öğrenmek” (T55/195)
9. *düine* (*akşamlar da olunca nerde dünersin*) “tünemek, bir yerde oturmak vakit geçirmek” (T79/287)
10. *gez-* (*yalnız*) “gezmek” (T26/87)
11. *gov-* (*bizi*) “kovmak” (T47/164)
12. *gör-*(*gelsin göreyim*) “nasıl biri olduğunu tanımak, anlamak”(T1/1)
13. *kal-* (*nerde kaldı*) “kalmak, gelmemek” (T6/16)(T39/133)
14. *kariş-*, *gariş-* (*anası*) “karişmak, müdahalede bulunmak” (T7/19, 21) (T34/111, 113)
15. *sor-* (*Fadik Hanım*) “sormak” (T7/19, 21) (T19/59) (T72/259)
16. *söyle-* (*sözlerimi*) “söylemek” (T35/114)
17. *tut-* (*devriyeler*) “yakalamak, hapse atmak” (T18/56)
18. *tut-* (*çoban*) “herhangi bir göreve getirmek” (T36/119)
19. *ünne-* (*ünnemişsin duymadım*) “ünlemek, seslenmek” (T23/74, 75, 76) (T27/92) (T64/233)

Bu sınıflandırmada tespit edilen on dokuz fiilden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır

1.6.1.14. Zamanla İlgili Fiiller

1. *ol-(akşam)* “zamanın girmesi” (T5/13)
2. *geç-* (*zaman, yaz*) “zamanın geçmesi, bitmesi” (T36/100,102) (T49/173)

Bu sınıflandırmada tespit edilen iki fiilden Denizli yöresine özgü bir kullanımı bulunmamaktadır.

1.6.2. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller en az iki kelimenin birleşmesiyle oluşur. Bu kelimelerden biri sözcük türü olarak isim olabileceği gibi ikisi de fiil olabilir. Birleşik fiiller kendi içinde üçe ayrılır:

1.6.2.1. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller “Deyimler”

1. *aklından çıkma-* “sürekli düşünmek” (T73/263)
2. *aklını al-* “korkutmak, etkilemek” (T17/52, 54)
3. *aktan karayı seç-* “akla karayı seçmek, çok sıkıntı yaşamak” (T14/43)
4. *ayrı düş-* “ayrı kalmak” (T23/74)
5. *bal kaymağa dön-* “keyfi yerinde olmak” (T68/246)
6. *balta vur-* “balta ile kesmek, parçalamak” (T24/77)
7. *baş koy-* “baş koymak, bir amaç uğruna canını ortaya koymak” (T29/97)
8. *baş olma-* “çaresini bulamamak” (T80/292,294, 296)
9. *başını alıp git-* “kimseye haber vermeden çekip gitmek” (T2/5)
10. *bir hoş ol-* “şaşırmak, üzülme” (T21/68) (T77/277)
11. *boş koy-* “yoksun bırakmak” (T29/96)
12. *can ver-* “bir şey uğruna ölmek”(T1/1)
13. *canı sıkıl-* “çok üzülme” (T74/268)
14. *ciğeri sızla-* “çok üzülme” (T30/100, 102)
15. *çift sür-* “toprağı ekilebilir hale getirmek”(T12/36)
16. *çok gör-* “başkaları tarafından aşırı yadırganmak” (T48/170)
17. *dar gel-* “bulunulan yerin insanı rahatsız etmesi” (T20/63) (T31/104)
18. *deli ol-* “akli dengeyi kaybetmek” (T64/231)

19. *derde düş-* “sıkıntı sahibi olmak” (T22/72,73)
20. *derdini dök-* “derdini anlatmak”(T16/49)
21. *yüreğine dert ol-* “tasalanmak”(T45/159)
22. *dile düş-* “herkesin o kişi veya kişiler hakkında konuşması” (T52/186)
23. *düş gör-* “rüya görmek” (T54/193)
24. *el aç-* “yardım istemek” (T42/149)
25. *el et-* “el işaretiyle çağırmak” (T68/245)
26. *elinden aldır-* “elinde olan bir şeyi başkasına kaptırmak” (T81/298)
27. *gelin git-* “evlenmek” (T30/99)
28. *gönlü ol-* “sevip istemek” (T79/289)
29. *gönlü güç ol-* “razı olmamak” (T32/106)
30. *gönül ver-* “sevdalanmak”(T13/40)
31. *göz göz ol-* “aşırı dertlenmek”(T5/13)
32. *göz kak-* “göz ile işaret etmek”(T63/230)
33. *gözünü yolda kal-* “özlemle uzun süre beklemek” (T6/16)
34. *gözüm yok* “gözünü olmamak” (T12/36)
35. *gözün aydın* “kutlama sözü” (T37/125)
36. *gün doğ-* “sabahın olması” (T20/63)(T45/159)
37. *hor gör-* “yadırgamak” (T14/42)
38. *hoş gel-* “kişi gelince söylenen söz” (T25/83)
39. *hıkkıdık dut-* “hıçkırık tutmak, sürekli hıçkırık” (T78/282, 284)
40. *iflah olma-* “iyileşmemek, düzelmemek” (T80/291) (T82/304)
41. *iki yakası bir olur mu* “iki yakası bir araya gelmemek” (T29/98)
42. *intikam al-* “öç almak” (T7/19)
43. *kahır, gahır çek-* “başkasının sitemine nazına dayanmak” (T5/14)
(T46/163)
44. *kem göze değ-* “nazara gelmek” (T74/267)
45. *kendinden geç-* “bilincin yerinde olmaması” (T20/65)
46. *koluna gir-* “kolunu başkasının koluna geçirmek” (T79/286, 288, 290)
47. *kollarını aç-* “birini özlemle hazır beklemek” (T71/254)
48. *kurşun at-* “silah atmak”(T11/32)
49. *kurşun ye-* “silahla vurulmak” (T7/18)

50. *mal ol-* “belli bir değer karşılığında sahip olmak”(T81/299)
51. *mapısta çürü-* “hapiste yaşayıp ölmek” (T45/161)
52. *mekân tut-* “yerleşmek” (T11/30)
53. *mendil salla-* “mendil sallayarak uğurlamak” (T63/229)
54. *meyil bağla-* “bağlılık duymak, sevmek” (T34/110)
55. *nikah gıy-* “evlenmek” (T23/74, 75, 76)
56. *obalı boynuna* “vebali boynuna, olan işten sorumlu olmak” (T65/234)
57. *safa gel-* “hoş geldin anlamında karşılama sözü” (T25/83)
58. *selam ver-* “selam vermek” (T66/241)
59. *selamı kes-* “selamlaşmayı bırakmak” (T51/182)
60. *sırtına geçir-* “bir şeyi giymek” (T19/60)
61. *söz at-* “laf atmak” (T41/145)
62. *sözü tutul-* “sözü dikkate almak”(T67/244)
61. *sözünde dur-* “verdiği sözü tutmak, sözün içeriğini yerine getirmek” (T3/7)
62. *sözüne gel-* “birinin söylediğinin doğruluğunu kabul etmek” (T3/7)” (T76/276)
63. *sürme çek-* “göze sürme sürmek”(T9/25,26) (T14/42)
64. *dat ver-* “mutlu etmek, tat vermek” (T32/105)
65. *vakti gel-* “vakti gelmek, süresi dolmak”(T38,129)
66. *yan gelip otur-* “hiçbir şey yapmadan oturmak” (T4/11)
67. *yasını dut-* “aşırı üzölmek” (T45/160)
68. *yem dök-* “hayvanların önüne yem koymak” (T48/168) (T69/247)
69. *yol et-* “şanınin her yerde duyulması”(T48/168)
70. *yük hur-* “yük vurmak, yüklemek” (T8/23)
71. *yüreği ezil-* “üzüntü duymak”(T13/38)
72. *zor gel-* “zor gelmek” (T31/104)
73. *zoruna git-* “gücüne gitmek” (T8/23)

Denizli yöresi türkülerinde yetmiş üç anlamca kaynaşmış birleşik fiil tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları Denizli yöresine özgü olarak kullanılmaktadır. Bazılarında ise deyimnin yapısı bozularak kullanılmıştır.

bal kaymağa dön: Keyfi yerinde olmak anlamında, anlamca kaynaşmış birleşik fiildir.

Keten gömlek geyme dedim geymişsin

Yenlerini oyma dedim oymuşsun

*Ben gideli **bal kaymağa dönmüşsün***

Kaymağın üstünde bal eğlenir mi

Çirkinin yanında yar eğlenir mi (T68/246)

Sevgilinin burada kişinin yokluğunda keyfinin daha iyi olduğu *bal kaymağa dönmek* deyimini ile anlatılmıştır. Diğer dizelerde de sevdiği kadının başkasının yanında olmasını “*Sen balsın, o bir kaymak nasıl kaymağın üzerinde bal eğlenir, nasıl bir çirkinin yanında senin gibi güzel eğlenir*” diyerek açıklamasıyla türkü, bal kaymağa dönmenin keyifli olmak olduğunu desteklemiştir.

baş olma-: Başa çıkamamak, çare olmamak anlamlarında kullanılan bir anlamca kaynaşmış birleşik fiildir.

Alalım kaçalım (yanayda yananayda)

Sarılalım uçalım (yanayda yananay)

*Sarılmakla **baş olmaz** (yanayda yananayda)*

Gel beraber kaçalım (yanayda yananay) (T80/292)

Türküde “*Kaçalım gidelim ya da uçup kaybolalım çünkü sarılarak gizlice buluşarak bu sevda ile baş olmaz yani bu sevdaya çare bulunmaz.*” anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır.

göz kak-: Göz ile işaret etmek anlamında kullanılan anlamca kaynaşmış birleşik fiildir (TS III, 2009:1823).

Palangadan toz kalktı

Kesireden kız kalktı

On beşinde yar sevdim

*Cümle alem **göz kaktı** (T63/230)*

Türküde göz ile işaret etmek anlamı dışında yadırgamak, nazar etmek anlamlarında kullanılmıştır. Kişinin on beşinde yar sevmesi herkes tarafından yadırganmış ve bu sevgiye nazar etmişlerdir.

kem göze değ-: Nazara gelmek, anlamında kullanılan anlamca kaynaşmış birleşik fiildir.

Sabah olur aşam olur ötersin aman

Alemi de kendine hayran edersin

Ötme güzel horozum da o gadar ötme

Alemin de kem gözüne değersin

Ellerin de kem gözüne değersin (T74/ 267)

Türküde horoz o kadar güzel ötmektedir ki böyle ötmeye devam ederse herkesin nazarının değme ihtimali, *kem göze değmek* birleşik fiili ile anlatılmıştır.

mevil bağla-: Bağlılık duymak ve sevmek anlamlarında kullanılan anlamca kaynaşmış birleşik fiildir.

Eğil kavağım eğil

Dibinden aldım çiğil

Zamanenin oğluna

Meyil bağlanacak değil (T34/110)

Türküde bu devrin gençlerinin sevilecek gibi olmadığını anlatmaktadır.

yol et-: Sıklıkla gidip gelmek anlamında olan anlamca kaynaşmış birleşik fiildir (Aksoy, 2018: 1122). Denizli yöresi türküsünde ise anlamı farklı şekilde kullanılmıştır.

Gine de yeşillendi Acıpayam yolları

Her tarafa yol ediyor Celalimin şanları

Bize de meskan olucek Aydın aman dağları (T48/168)

Türküde tanınmak, adının duyulması bile açılmaz kapıları açar durumda olmak anlamlarında kullanılmıştır.

iki yakası bir olur mu: Deyim iki yakası bir araya gelmemek “sürekli sıkıntılarla uğraşmak” şeklindedir. Denizli türküsünde deyim yapıları değiştirilerek kullanılmıştır.

Daş üstünde daş durur mu

Yar üstüne yar olur mu

Yar üstüne yar sevenin

İki yakası bir olur mu (T29/98)

Türküde yar üstüne yar sevecek kişinin oldukça sıkıntı çekeceği *iki yakası bir olur mu* sorusu ile anlatılmıştır. Deyimin orijinal halindeki *gelmemek* olumsuzluk ifadesi, *olur mu* sorusu ile anlamca karşılanmıştır.

obalı boynuna: Vebali boynuna anlamına gelen deyimdir. Obal sözcüğü halk ağızlarında vicdanı inciten davranış olarak kullanılmaktadır (DS V, 2019:3261).

Sabah olur çocuk gider oyuna

Oynar oynar kum doldurur koynuna

*Yalanım varısa **obalınız boynuna*** (T74/234)

sözü tutul-: TDK’de bu deyim söz tutmak şeklindedir (TDK, 2011: 2154). Denizli yöresinde yeni bir anlamda farklı bir şekilde kullanılmıştır.

Altun tas içinde gelinim kınan ezilsin

Gümüş tarağ ile gelinim zülfün çezilsin

*Güveyin yanında da gelinim **sözün tutulsun** (uy sözün tutulsun)*

Ağlama gelinim sızlama gelinim

Ben gine gelirim (T67/244)

Türküde karşı tarafa sözünü geçirebilme, söyleyen kişinin sözünün dikkate alınması anlamlarında kullanılmıştır.

aktan karayı seç-: TDK’de bu deyim *akla karayı seçmek* şeklindedir (TDK, 2011: 58). Denizli yöresinde ak renkten kara rengi seçme işinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

Her yoldan gelir geçerler

Aktan karayı seçerler

Ağalar beyler içerler

Kahve de kara değil mi (T14/43)

Deyimin yapısının türküde bozulduğu görülmektedir. Burada *akla karayı seçmek*” bir şeyi yaparken sıkıntı çekmek” anlamında değil iki şey arasında tercihte bulunmak anlamında kullanılmıştır.

mapıslarda çürü-: Türkçe Sözlük'te hapislerde çürümek şeklinde ve hapiste yaşayıp ölmek anlamındadır (TDK, 2011: 1044).

Zaptiyeler yürüsün

Dağları duman bürüsün

Ümmet Çavışı vuranlar

Mapıslarda çürüsün (T45/161)

Türküde de aynı anlamda kullanılmış fakat yerine aynı kökten başka bir sözcük kullanarak deyim yapıları bozulmuştur.

yem dök-: Türkçe Sözlük'te hayvanı avlamak için yiyecek koymak ve aldatmak için davranışlarda bulunmak anlamındadır (TDK, 2011: 2568-2569).

Seyirttim çıktım hanaya

Yem döktüm allı danaya

Yengeler gelsin kınaya

Yengesiz kız gelin olmaz

Dayısız hiç ata binmez (T69/247)

Türküde hayvanı beslemek için hayvana yem vermek anlamında kullanılmıştır.

1.6.2.2. Tasvir Fiiller

Tasvir fiiller iki ayrı fiilin birleşmesinden oluşur. Tasvir fiilleri –A, –I veya (y)-Ip zarf fiil eklerini alan fiillere başka fiiller getirelerek yapılır. Bunlar birinci, zarf fiil hâlindeki fiilin, oluş ve kılışının oluşmasını tasvir ederler ve burada zarf fiilin anlamı esastır (Banguoğlu, 2011: 488). Tasvir fiiller yeni anlam kazanan ikinci fiile göre yeterlilik, sürerlilik, tezlik, yaklaşma ve uzaklaşma olmak üzere beş alt gruba ayrılmaktadır. Bu beş alt gruptan yaklaşma ve uzaklaşma fiilleri türkülerde tespit edilmemiştir.

1.6.2.2.1. Yeterlilik Fiilleri

Bu yapıda anlamı veren ilk fiil –(y)- A zarf fiil ekini alır ve bu yapının üzerine yardımcı fiil olarak *bil-* fiili eklenir. Türkülerde tespit edilen yeterlilik fiilleri olumsuz olarak kullanılmıştır. Türkçede eskiden yeterlilik, Eski Türkçedeki *u-* yardımcı fiili ile yapılırdı. Sonradan *u-* fiili unutulmuş Batı Türkçesinde onun yerini

bil- fiili almıştır. Olumsuz yeterlilikte eski şeklin kullanımı devam etmiş fakat ekleşmiştir. Bu ekleşme sürecinde *uma-*‘nın *u* sesi kendinden önceki yapı ile kaynaşmış ve Batı Türkçesinin başlarında *-uma-*, *üme-*; *-ima-*, *-ime-*; *-ama-*, *-eme-* birlikleri ortaya çıkmıştır. Osmanlıcada dar sesli şekiller yerini *-ama-*, *-eme-*’ye bırakmıştır. Böylece yeterliliğin olumlusu *bil-* ile olumsuz *-ama-*, *-eme-* ile yapılmaktadır (Ergin, 2013: 388).

1. *alama-* “sevdiği kızı alamamak, sevdiğiyle evlenememek” (T33/108)
2. *bileme-* “bilememek” (T65/236)
3. *keyeme-* “giyememek” (T65/36)
4. *süreme-* “toprağı sürememek” (T65/36)
5. *varama-* “ulaşamamak” (T40/137,138,139,140)

Bu sınıflandırmada tespit edilen beş yeterlilik fiilinden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır.

1.6.2.2.2. Tezlik Fiilleri

Bu yapı ilk fiilin *-(y)-I/(y)-U* zarf fiil eklerinden birini alarak *ver-* yardımcı fiilinin birleşmesiyle oluşur.

1. *çekiver-* “çekivermek” (T11/32)
2. *gaybediver-* “kaybedivermek” (T56/197)
3. *gaçiver-* “kaçivermek” (T6/17)
4. *geçiver-* “hızlıca geçmek” (T6/17)
5. *goyven-* “koyuvermek, bırakivermek” (T54/190)
6. *oturu da ver-* “oturuver”(T83/309)
7. *öpüver-* “öpüvermek” (T74/269)
8. *ötüver-* “ötüvermek” (T72/260) (T74/265,266)
9. *sativer-* “satmak, evlendirmek için birine vermek” (T67/242)
10. *sekiver-* “sekivermek” (T81/297)
11. *toplayıve-* “hemen toplamak, hasat etmek” (T10/29)

Bu sınıflandırmada tespit edilen on bir tezlik fiilinden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır

1.6.2.2.3. Süreklilik Fiilleri

Bu yapı ilk fiilin *-(y)-A*, *-(y)-I veya -(y)-Ip* zarf- fiil eklerinden birini alarak *dur-*, *gel-*, *kal-* *gör-*, *koy-* yardımcı fiillerinden herhangi biri ile birleşmesiyle oluşmaktadır.

1. *alakoy-* “alıkoymak, göndermemek” (T41/145)
2. *bekleyip dur-* “beklemek”(T4/12)
3. *çekilip dur-* “sıkıntıya dayanmak” T78/281)
4. *çıkıka da goy-* “çıkakoymak, yolda beklemek” (T51/180)
5. *yakışıp dur-* “yakışmak” (T1/1)

Bu sınıflandırmada tespit edilen dört süreklilik fiilinden Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır

1.6.2.3. Bir Yanı Ad Bir Yanı Fiil Olan Birleşik Fiiller

Bu yapı herhangi bir ad ile *et-*, *eyle-*, *kıl-*, *yap-*, *ol-* ve *bulun-* yardımcı fiillerin birleşmesiyle oluşur.

1. *gelin et-* “evlendirmek” (T2/3)
2. *geniş ol-* “rahat davranmak” (T74/265)
3. *güzel ol-* “güzel görünmek” (T52/184)
4. *hayran et-* “kendine hayran bırakmak, beğenilmek”(T74/267)
5. *heder et-* “heder etmek, ziyan olmak” (T65/238)
6. *ırak et-* “zora sokmak” (T3/8)
7. *iftira et-* “iftira atmak”(T64/232)
8. *izin ver-* “izin vermek”(T2/4)
9. *meskan ol-* “başka bir yerin ev hâline gelmesi” (T48/168)
10. *mosmor ol-* “çürümek, canlılığını kaybetmek” (T31/103)
11. *nikah ol-* “evlenmek” (T37/121)
12. *pazarlık et-* “bir şeyin fiyatı üzerinde karşılıklı çekişmek” (T11/30)
13. *peşin ol-* “alınacak şeyin karşılığını hemen vermek”(T82/302)
14. *serhoş ol-* “sarhoş olmak” (T77/277)
15. *şan ol-* “şanınin duyulması” (T49/172)
16. *şen ol-* “mutlu, neşeli olmak”(T33/108) (T55/196)
17. *yemin et-* “yemin etmek” (T50/176)

18. *yoldaş ol-* “yolculukta arkadaşlık etmek” (T66/241)

Bu sınıflandırmada on sekiz fiil grubu tespit edilmiştir.

geniş ol-: Türküde rahat olmak üzüntü duymamak anlamlarında kullanılan birleşik fiildir.

Tellidir yavrum aman tellidir tellidir aman

Denizli'nin horozları bellidir

Ötüver de gül ibiğim biyo ötüver

Geniş olam *gam zamanı değildir* (T74/ 265)

Türküde gam zamanının olmadığını mutlu ve rahat olunması gerektiği bu birleşik fiil grubu ile anlatılmıştır.

ırak et-: Türküde zora sokmak, yokuşa sürmek anlamlarında kullanılan birleşik fiildir.

Sabahılan esen seher yelleri

Yakın iken ırak ettin yolları

Tamahtınan büyüttüğüm gülleri

Bir kerecik koklamadan soldurdun

Vardın gittin bir kötüye yoldurdun (T3/8)

Sevgilinin başka birini tercih etmesi işi zora sokmuştur bu da *ırak etmek* birleşik fiili ile anlatılmıştır.

meskan ol-: Türküde bir yerin ev hâline gelmesi anlamında kullanılmıştır.

Gine de yeşillendi Acıpayam yolları

Her tarafa yol ediyor Celalimin şanları

Bize de meskan olucek *Aydın aman dağları* (T48/168)

Türküde dağların artık evleri gibi olacağı, *mesken tutmak* deyimini yerine *mesken olmak* birleşik fiili ile anlatılmıştır.

mosmor ol-: TDK’ de kötü duruma düşmek, mahçup olmak anlamlarında kullanılmıştır (TDK, 2011: 1697). Türküde ise Türkçe Sözlük’teki anlamın dışında çürümek, cansız hâle gelmek anlamlarında kullanılmıştır.

Devrent deresine duman bürüdü of of

Yedi deveyilen Musam yürüdü

*Musamın ciğeri **mosmor oldu** çürüdü of of*

Ağlasın ağlasın anam ağlasın

Tülü mayaları Dudu bağlasın (T31/103)

Burada organın işlevini kaybettiğini, kişinin öldüğü bu yapı ile anlatılmıştır.

nikah ol-: Türküde evlenmek anlamında kullanılmıştır.

Entarisi pembeden

***Nikah oldu** giymeden*

Dünyada yaktın beni

On beşine girmeden (T37/121)

Türküde pembe elbisesini giymeden kızın evlenmesinden bahsedilmektedir.

Evlenme işi, *nikah olmak* birleşik fiili ile anlatılmıştır.

peşin ol-: Türküde, alınacak bir şeyin karşılığını hemen vermek ya da karşılığının hazır olması anlamında kullanılmıştır.

Fistanım yeşil olsun

*Parası **peşin olsun***

İstemiyom zengine

İlle sevdiğim olsun (T82/302)

Alınacak fistanın karşılığının hazır olması isteği *parası peşin olsun* ifadesi ile anlatılmıştır.

şan ol-: Türküde şanın, adının çevre tarafından bilinmesi, duyulması anlamında kullanılmıştır.

Kiraz goydum sepede

Yar oturur tepede

Öyle bir yar sevdim ki

***Şan olsun** memlekete (T49/172)*

Türküye göre kişi o kadar mükemmel birini sevmiştir ki nasıl halk hikâyelerinde aşklar dillere destan oldu ise kendi sevdası da herkes tarafından bilinen bir duruma gelecektir. Bu duygu *şan olmak* birleşik fiili ile anlatılmıştır.

1.6.3. Fiilimsiler (Çekimsiz Fiiller)

Bu tür fiiller bir durum, oluş, kılış bildirdikleri ve olumlu olumsuz biçimleri yapılabildiği için fiil özelliği taşırlar ama bir fiil gibi çekime girmezler. Bu yönüyle de ad sınıfına girerler. Ad gibi kullanılarak ad, sıfat veya zarf görevi üstlenebilirler (Korkmaz, 2017a: 747).

1.6.3.1. İsim- Fiiller

Fiillerin *-mA*, *-mAk*, *-Iş/ -Uş* eklerinden birini alarak kılış, oluş veya durumun adı haline gelmesine isim-fiil denilmektedir. Türkülerde tespit edilen isim-fiillerin bir kısmı kalıplaşmış bir kısmı da zarf görevinde kullanılmıştır.

1. *asma* “desenli pamuklu kumaş”(T4/11)
2. *bağlama şalvar* “bağlama şalvar” (T57/204, 206)
3. *dokuma* “tezgâhta dokunularak elde edilen kumaş”(T20/64)
4. *eğlenmesi* “eğlenmesi”(T43/151)
5. *geçmeye* “geçmeye”(T50/176)
6. *salınması* “salınması”(T43/151)
7. *sarılmakla* “sarılmakla” (T80/292, 294, 296)
8. *sarılması* “sarılması”(T32/105)
9. *sürme* “göze sürülen boya”(T14/42)
10. *öpmeyle* “öpmekle”(T73/262,264)
11. *yolmeye* “yolmaya”(T28/95)
12. *yürüyüşten* “yürüyüş”(T53/188)

Bu sınıflandırmada on iki isim fiil tespit edilmiştir. Bunlardan Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır.

1.6.3.2. Sıfat- Fiiller

Fiillerin sıfat görevinde kullanılması sıfat-fiil kavramını oluşturmaktadır. Sıfatlar adsoylu sözcükler olduğu için aynı şekilde sıfat fiiller de adlar gibi ad çekim eklerini alabilmekte ve edatla birleşebilmektedir. Bu sebepten sıfat-fiiller geçici olarak ad veya sıfat görevi üstlenmektedirler (Korkmaz, 2017a: 784).

1.6.3.2.1. Sıfat- Fiillerden Oluşan Adlar

1. *alan* “alma işini yapan kişi” (T61/220, 222, 224)
2. *Allah’ından bulası* “Allah’ından bulası” (T28/96)
3. *bade içeni* “içki içen kişi” (T77/277)
4. *bağlama şalvar geyende* “bağlama şalvar giyen kişi” (T57/204, 206)
5. *bakmaya kıyamadığım* “bakınca incineceği düşünülen kişi” (T52/187)
6. *sapının bükeniyem* “kabağın sap kısmının kıvrımına benzeyen kişi” (T80/295)
7. *senin peşine düşen* “peşine düşen kişi” (T82/304)
8. *diyen* “diyen, söyleyen” (T37/125)
9. *ucunun dökeniyem* “bitkinin ürün vermeye duran kısmına benzeyen kişi” (T16/50)
10. *Osman’ıma gıyanlar* “kıyanlar, öldüren kişiler” (T62/225, 226)
11. *giyene* “giyen kişi” (T61/221)
12. *meyhanede gezeni* “meyhanede gezen kişi” (T41/141)
13. *okuyanı* “okuma işini yapan kişi” (T41/141)
14. *senin aşkına düşen* “senin aşkına düşen kişi” (T80/291)
15. *sevdiğim, sevdiğine* “sevme işinin yapıldığı kişi” (T17/51,53) (T20/64) (T58/207, 211) (T70/252) (T82/302)
16. *sevene* “sevme işini yapan kişi” (T61/221)
17. *Ümmet Çavış’ı vuranlar* “vurma işini yapan kişiler” (T45/161)
18. *tatlı dillerine doyamadığım* “tatlı diline doyulmayan kişi” (T53/187)
19. *yar üstüne yar sevenin* “yar üstüne yar seven kişi” (T29/98)
20. *yarın dedikleri* “yârin dediği şeyler” (T73/263)
21. *yazanı* “yazma işini yapan kişi” (T41/141)
22. *yiyen* “yeme işini yapan kişi” (T37/125)
23. *yün basmalar geyen* “yün basma giyen kişi” (T58/208,210,212)

Bu sınıflandırmada yirmi üç geçici ad tespit edilmiştir.

Allah’ından bulası: Deyim olarak *Allah’ından bulsun* “belasını Allah versin” şeklinde kullanılan bu yapı Denizli yöresi türküsünde, ise Allah’a havale edilen kişi anlamında ve farklı bir şekilde kullanılmıştır.

Ak derenin ovası

Bülbüllerin yuvası

Gelcem dedi gelmedi

Allah'ından bulası

Alcem dedi almadı

Allah'ından bulası (T28/96)

Türküye göre sevgiliye verilen sözü tutmayan kişi Allah'ında bulacak kişidir. Sevgili sözünü tutmadığı için kişi çok kızgındır ve yapacağı bir şey yoktur. Bu sözcük grubu sitemi, bela okumayı da içinde barındırmaktadır.

sapının bükeniyim: Büken, kabağın sağ kısmının kıvrımıdır. Bu sözcük *bük-* fiilinden türetilmiştir. Denizli yöresine özgü bir sözcüktür.

Kabağın kökeniyim (yanayda yananayda)

Sapının bükeniyim (yanayda yananay)

Ben güzeli alacam (yanayda yananayda)

Çirkine tövbeliyim (yanayda yananay) (T80/195)

Bu türküde kişi kendini kabağın sapının kıvrımına benzetmiş ve *sapının bükeniyim* diyerek kendini adlandırmıştır.

ucunun dökeniyem: Döken, bitkinin ürün vermeye duran kısmıdır. Bu sözcük *dök-* fiilinden türetilmiştir. Denizli yöresine özgü bir kullanımdır.

Kabağın kökeniyem

Ucunun dökeniyem

Ben güzele varacam

Çirkine tövbeliyem (T16/50)

Bu türküde kişi kendini kabağın ürün vermeye hazır kısmına benzetmiş ve *ucunun dökeniyem* diyerek kendini adlandırmıştır.

yar üstüne yar seven: Aynı anda iki kişiyi seven kişi anlamında kullanılmıştır.

Daş üstünde daş durur mu

Yar üstüne yar olur mu

Yar üstüne yar sevenin

İki yakası bir olur mu (T29/98)

Türküye göre nasıl taşın üstünde taş durmaz yıkılırsa, sevip başka birini sevmek de yıkıma sebep olacaktır. Türküde aynı anda iki kişiyi sevme işini yapan kişi, *yar üstüne yar seven* olarak adlandırılmıştır.

1.6.3.2.2. Sıfat Fiillerden Oluşan Niteleme Sıfatları

1. *adını sevdiğim (Avşar Beyleri)* “adını sevdiğim” (T1/1)
2. *ardıç ağacından biten (budaklar)* “ardıç ağacının üzerinde büyüyen” (T43/152)
3. *ardıç arasında biten (naneler)* “ardıç arasında biten” (T9/25)
4. *beni yardan ayıran (dayısı)* “sevenleri ayıran” (T80/293)
5. *benden utanan (yârim)* “benden utanan” (T56/200)
6. *benim sevdiğim (oğlan)* “benim sevdiğim”(T44/156)
7. *boynu eymedik (menevşe)* “boynu eğilmemiş”(T19/57)
8. *büyüttüğüm (güller)* “büyüttüğüm” (T3/8)
9. *Cemilemin geçtiği (yollar)* “Cemile’min gezdiği” (T22/72)
10. *Cemilemin gezdiği (dağlar)* “Cemile’nin gezdiği” (T23/74)
11. *delirden (gözler)* “delirten” (T68/245)
12. *el sözüne uyan (gönül)* “el sözüne inanan” (T3/6)
13. *eller deymedik (yar)* “daha önce ilişki yaşamamış”(T19/57)
14. *esen (seher yeli)* “esen”(T78/281)
15. *galan (bekarlık)* “kalan”(T39/135)
16. *gurbete giden (oğlan)* “gurbete giden” (T71/255)
17. *hovardayı batıran* “çapkın kişiye kaybettiren” (T4/11)
18. *kara diyen (dilber)* “kara diyen” (T14/41)
19. *öksüz bırakan (bir ananın yokluğu)* “öksüz bırakan” (T4/10)
20. *sabahılan/sabahınan esen (seher yeli)* “sabah esen” (T3/8)(T78/283)
21. *sargı da tutmaz (yare)* “sargının sarmayacağı kadar büyük” (T5/13)
22. *seni öpen (dudaklar)* “seni öpen” (T43/152)
23. *seni seven (oğlan)* “seni seven” (T15/45)
24. *süpürgü çaldığım (evler)* “temizlediğim” (T2/5)

25. *feleğin ettiği (iş)* “feleğin ettiği” (T66/240)
26. *uçan (guşlar)* “uçan” (T77/277)
27. *yıkılası (meyhane, Çavdır'ın damları)* “yıkılsın istenen” (T6/16)
(T73/261)
28. *yörük gonmadık bir (yayla)* “yörüklerinkonaklamadığı” (T19/57)
29. *yüzümü güldüren (gelin)* “yüzümü güldüren” (T14/41)

Bu sınıflandırmada yirmi dokuz niteleme sıfatı tespit edilmiştir. Bunlar arasında özgün bir kullanım bulunmamaktadır.

1.6.3.3. Zarf Fiiller

Zarf olarak kullanılabilen fiillere verilen addır. Sıfat-fiillerden farklı olarak geçici de olsa ad görevine girmezler (Korkmaz, 2017a: 841).

1. *ağzıma goymadan (gelmiş)* “ağzıma koymadan” T36/120)
2. *al yanağın dururken (derdimi kime dökeyim)* “al yanağın dururken”
(T16/49)
3. *annen buben görmeden (gaçır cem)* “annen baban görmeden” (T36/117)
4. *arayıp (bulayım)* “arayıp” (T61/219)
5. *aşkına düşeli (yuvasuz guş oldum)* “aşkına düştüğüm den beri” (76/273)
6. *ben gideli (bal kaymağa dönmüşsün)* “ben gittikten sonra” (T68/248)
7. *ben yârime doymadan (gelmiş)* “ben yârime doymadan” (T36/120)
8. *binip kıratıma (hayladım)* “binip de kıratıma” (T18/55)
9. *bir kerecik koklamadan (soldurdun)* “bir kerecik koklamadan” (T3/8)
10. *çayımı geti deye (ünnedim)* “çayımı getir diye” (T27/92)
11. *davşanı ürkütmeden (toplayıve)* “tavşanı ürkütmeden” (T10/29)
12. *filiz sürmesin diye (budarlar)* “filiz sürmesin diye” (T47/64)
13. *kocam evi deyip (gider)* “deyip” (T69/249)
14. *dallarını gırmadan (aldım)* “kırmadan” (T36/117)
15. *doldu diye (kaldırdım)* “doldu diye” (T72/259)
16. *doyunca (görmedim)* “yeterince”(T52/184)
17. *gaderim kötü deye (ağleyo)* “kaderim kötü diye” (T27/92)
18. *gavurup da (yimeli)* “gavurup da” (T57/205)
19. *gelinim olcek deye (sevmiş)* “gelinim olacak diye” (T27/94)

20. *gerneşe gerneşe (geliyor)* “gerine gerine” (T62/228)
21. *gittin gideli (deli oldum)* “gittiğinden beri” (T22/73)
22. *giymeden (nikah oldu)* “giymeden” (T37/121)
23. *güde güde (getirdim)* “güde güde” (T46/162)
24. *güzel sevmesin diye (govarlar)* “güzel sevmesin diye” (T47/164)
25. *kapıdan girince (demeli)* “kapıdan girince” (T57/205)
26. *kara diye (yerme)* “kara diye” (T14/42)
27. *nar diye (varcesin)* “ateş diye” (T75/270, 271, 272)
28. *yârin evlerine varınca (göremedim)* “yârin evlerine varınca” (T52/184)
29. *oğlan hasta olunca (gider)* “oğlan hasta olunca”(T50/174, 175, 177, 179)
30. *on beşine girmeden (yaktın)* “on beşine girmeden”(T37/121)
31. *oynar oynar (doldurur)* “oynar oynar” (T65/234)
32. *öksüz (bırakan)* “annesiz” (T4/9)
33. *doğan aylar gibi parlar (gelirim)* “parlar” (T48/169,171)
34. *sabahınan kalkıp (bakma)* “sabah ile kalkıp” (T66/241)
35. *salına salına (girmiş)* “salınarak” (T67/242)
36. *sarı zıbın geyip (gider)* “sarı zıbın giyip” (T69/249)
37. *Satı deye (ünnedim)* “Satı diye” (T27/92)
38. *niyendesin sayıp (gider)* “sayıp, söylene söylene” (T69/249)
39. *seni gelcesin deye (goydum)* “seni geleceksin diye” (T29/97)
40. *soyunca (güzel olur)* “soyulduğu zaman”(T52/184)
41. *davşanı ürkütmeden (toplayı vede)* “ürkütmeden” (T10/29)
42. *yakın iken (ırak ettin)* “yakın iken” (T3/8)
43. *yar diye (varcen)* “yar diye” (T75/270, 271, 272)

Bu sınıflandırmada kırk üç zarf- fiil grubu tespit edilmiştir. Bunlardan Denizli yöresine özgü bir kullanım bulunmamaktadır

1.7. Yansıma Sözcüklerden Oluşan Ritmi Sağlayan Sözcük Grupları

Türkülerde tespit edilen yansıma sözcüklerden oluşan ritmi sağlayan söz grupları bu sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Bunlar:

1. *hop diri diri dat diri diri dam* (T35/115)
2. *şipilden şipilden şipildenş ipilden* (T44/155,1 57)

3. *şipildam şipildam dam şipildam* (T44/155, 157)

4. *haydiri ninna ninna ninna* (T82/301, 303, 305, 307)

2. DENİZLİ YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞINDA ORTAYA ÇIKAN ÖZGÜN DİL ÖZELLİKLERİ

Leyla Karahan; *Anadolu Ağzları Sınıflandırması* adlı çalışmasında, Anadolu ağzlarını Doğu Grubu, Kuzeydoğu Grubu ve Batı Grubu olarak ayırmıştır. Bu sınıflandırmada Batı Grubunun I. Alt Grubunu Denizli ile Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak ve (Nallıhan) Ankara ağzları oluşturmaktadır (Karahan, 2011: 1-2, 116). Ali Akar, I. Alt Grubu'nda alt ağzları olduğundan Mentеше Beyliğinin sınırlarını esas alarak bu coğrafyanın kesiştiği yerleri Mentеше Bölgesi Ağzları olarak adlandırmıştır (Akar, 2007: 303).

2.1. SES BİLGİSİ

İncelenen türkülerdeki sözcüklerin Standart Türkçeden farklı, özgün olan ve belli başlı ses özellikleri daha sonra da şekil özellikleri incelenmiştir.

2.1.1 Ünlüler

Türküler birebir derlenmediği için ünlü seslerin özelliklerine yer verilmemiştir.

2.1.1.1 Ünlü Uyumları

Denizli yöresi türkülerinin söz varlığı kalınlık-incelik ve düzlük- yuvarlık uyumları açısından incelenmiştir.

2.1.1.1.1 Kalınlık-İncelik Uyumuna Uyanlar

Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerin kalın-incelik uyumuna genel olarak uyduğu görülmektedir.

2.1.1.1.1.1. Ek-Fiilin Zaman Eki Almış Şekillerinde

Denizli yöresi türkülerinde ek fiil almış sözcüklerin genel olarak uyuma girdiği ve birkaç örnekte ise uyuma girmediği görülmektedir.

Kalınlık- İncelik Uyumuna Uyanlar:

varısa “var ise” (T65/234), *alırdım* “alır idim” (T39/131), *olursam* “olur isem” (T64/231)

Kalınlık İncelik -Uyumuna Uymayanlar:

gahbeyidi “kahpe idi” (T62/225), *varcesen* “varacak isen” (T24/78).

2.1.1.1.1.2. “ile” Edatında

Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerde “*ile*” edatı kalınlık-incelik uyumuna uymamıştır. Bu edatın Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerde “- (*y*)ılan, (*y*)ilen, - *inen*, -*ınan*” ekleşmiş şekilleri kalınlık- incelik uyumuna uymuştur.

gümüş tarağ ile “gümüş tarak ile” (67/243,244), *kar ile* “kar ile” (82/306), *sabahılan* “sabahla”, *tamahtılan* “tamaht ile” (T3/8), *ineğinen* “inek ile” (T7/19), *sağlığınan* “sağlık ile” (69/248), *yağlığınan* “yağlık ile” (69/248), *deveyilen* “deve ile” (T31/103).

2.1.1.1.1.3. Alıntı Sözcüklerde

Denizli yöresi türkülerindeki alıntı sözcüklerin birçoğu kalınlık- incelik uyumuna uymaktadır.

Kalınlık İncelik Uyumuna Uyanlar:

zalım “zalim” (T6/17), *sımalım* “simalım” (T47/ 165, 167), *vaktında* “vaktinde” (T66/240), *bahçalarda* “bahçelerde” (T13/39), *akça* “akçe” (T67/242)

Kalınlık İncelik Uyumuna Uymayanlar:

serhoşum “sarhoşum” (T6/16).

2.1.1.1.1.4. Birleşik Sözcüklerde

Denizli yöresi türkülerindeki birleşik kelimeler Standart Türkçedeki kullanımlarından farklı olarak kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır.

birezden “birazdan” (T36/118), *bidenem* “bir tanem” (T77/277).

2.1.1.1.2. Kalınlık- İncelik Uyumunun Bozulması

Standart Türkçede uyumu bozan şimdiki zaman ve aitlik eki Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerde de uyuma girmemiştir. Standart Türkçeden farklı olarak gelecek zaman ekinin uyumu bozduğu tespit edilmiştir.

2.1.1.1.2.1. Gelecek Zaman Ekinde

Gelecek zaman ekininin genellikle ince kullanıldığı ve uyuma girmediği tespit edilmiştir. Bunun sebebi Batı Grubu Ağızlarında I. ve II. grup azğlarında c,ç,ş,y ünsüzleri yoğun olarak ünlü incelmeye sebep olmasıdır (Karahan, 2011: 122-123).

alcem “alacağım” (T27/93), *olcem* “olacağım” (35/115), *gaçır cem* “kaçıracağım” (36/117), *gaybedirvercem* “kaybedivereceğim” (55/197), *alacam* “alacağım” (80/295).

2.1.1.1.3. Düzlük- Yuvarlaklık Uyumuna

Denizli türkülerindeki sözcükler genel olarak düzlük yuvarlaklık uyumuna uymaktadır.

kayanın “kayanın”, *senin* “senin” (T3/7), *koyunun* “koyunun”, *ananın* “ananın” (T4/9), *çirkinlerin* “çirkinlerin” (T5/14), *çoşgun* “çoşkun”, *uşgun* “uşkun” (T26/87), *çarığını* “çarık” (T65/236), *çocuğun* “çocuk” (T65/238), *kaymağa* “kaymak” (T68/246), *sağlığınan* “sağlık”, *yağlığınan* “yağlık” (T69/248), *ipliğim* “iplik”, *kekliğim* “keklik” (T70/ 253), *yaprağınan* “yaprak” (T75/272), *ayrılığın* “ayrılık” (T78/283), *yörüğün* “yörük” (T79/286, 288, 289), *sevdiğim* “sevdiğim” (T81/298), *yüzüğüm* “yüzük” (T82/302), *kabağın* “kabak” (T80/294).

2.1.1.2. Ünlü Değişimleri

Dil canlı bir varlık olduğu için değişir, yenilenir. Ses değişimleri yanındaki sesin etkisiyle gerçekleşir. Bu ses değişimleri daha çok ağızlarda görülür. Bu yolla ağızların oluşması ve farklılaşması sağlanır.

2.1.1.2.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

a>e değişmesi

emme “ama”, *arkideşim* “arkadaşım” (T6,18), *ablem* “ablam” (T9/25), *doleşdim* “dolaştım”, *buleştım* “bulaştım”, *meremim* “meramım” (T28/95), *kirez* “kiraz”, *birezden* “birazdan” (T36/118), *yaveş* “yavaş” (T77/277), *bidenem* “bir tanem” (T77/277).

ı>i değişmesi

meremim “meramım” (T28/95)

2.1.1.2.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

e>a değişmesi

bahçalarda “bahçelerde” (T13/39), *akça* “akçe” (T67/242), *meskan* “mesken” (T48/168).

i>ı değişmesi

zalım “zalim” (T6/17), *sımalım* “simalım” (T47/165, 167)

2.1.1.2.3. Geniş Ünlülerin Daralması

a>ı değişmesi

arkıdeşim “arkadaşım” (T7/18).

2.1.1.2.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

ü>ö değişmesi

Yarengöme “Yarengüme” (T83/309).

2.1.1.2.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

a>u değişmesi

hurlar “harlar” (T2/5), *buben* “baban” (T35/116).

e>ü değişmesi

süpürgü “süpürge” (T2/5).

2.1.1.2.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

u>ı değişmesi

cavır “gavur” (T31/101), *babiç* “pabuç” (T44/156), *çavış* “çavuş” (T45/158), *mapıslarda* “mapuslarda” (T45/161).

ö>e değişmesi

niyendesin “ne yöndesin” (T69/249) *çezilsin* “çözölsün” (T67/ 244).

2.1.1.3. Ünlü Düşmesi

2.1.1.3.1. Kelime İçinde Ünlü Düşmesi

oğlu “oğul” (T3/6), *küçük* “küçücük” (T3/8), *göysün* “göğüs” (T9/25), *boynuzu* “boynuz” (T13/39), *bağrım* “bağır”, *gabardıcın* “gaba ardıcın” (T43/151), *koyuna* “koyun”, *boynuna* “boyun” (T65/ 234), *gönlüm* “gönöl” (T78/ 281).

2.1.1.3.2. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

gözyaşm' olur “gözyaşı mı olur?” (T3/6), *gelmeyve* “gelmeyiver” (T36/114).

2.1.1.4. Ünlü Türemesi

Denizli türkülerindeki sözcüklerde sözcük sonunda türeme görülmemiştir.

2.1.1.4.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi

Denizli türkülerinde “l” ve “r” ünsüzleri ile başlayan alıntı kelimelerde kelime başında ünlü türemesi tespit edilmiştir.

/ı/ türemesi:

ırafta “rafta” (T55/195).

/i/ türemesi:

ileyen “leğen” (T4/12), *ilimon* “limon” (T51/181,183).

2.1.1.4.2. Kelime İçinde Ünlü Türemesi

/i/ türemesi:

biridanem “birtanem” (T55/194,195,196).

2.1.2. Ünsüzler

Türküler birebir derlenmediği için ünsüz seslerle ilgili özelliklere yer verilmemiştir. Türkülerin söz varlığında bulunan ünsüzlere dayalı ses olayları tespit edilmiştir.

2.1.2.1. Ünsüz Benzeşmesi

Türkülerde sadece -nl-> -nn- benzeşmesi tespit edilmiştir.

-nl- > -nn- Benzeşmesi

ünnemişsin “ünlemiştir” (T64/223).

2.1.2.2. Ünsüz Değişimleri

2.1.2.2.1. Tonlulaşma

Denizli türkülerinin sözcüklerinde tonlulaşma oldukça fazladır.

2.1.2.2.1.1. Kelime Başında Tonlulaşma

t- > d-

daş “taş” (T7/20), *davşan* “tavşan” (T9/29), *dadı* “tadı” (T26/85), *deyzem* “teyzem” (T35/115), *dabanı* “tabanı” (T44/156), *dutdu* “tuttu” (T45/60), *dudar mı* “tutar mı?” (T62/ 226).

ķ- > ğ-

gader “kader” (T2/3), *gırmızı* “kırmızı” (T2,4), *gal* “kal”, *galdı* “kaldı” (T2/4), *gomşu* “komşu”, *gız*“kız” (T3/7), *gahrı* “kahrı” (T5/14), *gardeşim* “kardeşim” (T6/19,21), *gınalıdır*“kınalıdır” *garardı* “ karardı ” (T7/20), *gıydın* “kıydın” (T8/22), *garşiki* “karşiki”, *gadir* “kadir”, *guluna* “kuluna”, *goydu* “koydu” (T8/23), *gaşlı*“kaşlı” (T15/46), *gandiller*“kandiller”,*gonar* “konar”(T17/51), *gonmadık* “konmadık” (T19/57), *gadife* “kadife”, *guşanmış* “kuşanmış” (T19/60), *gıysın* “kıysın” (T23/74), *garısı* “karısı” (T23/76), *golların* “kolların” (T26/86), *gış*“kış” (T26/87), *galk* “kalk” (T27/94), *gundurani* “kundurani” , *garışmam* “karışmam” (T34/111), *gırmadan* “kırmadan”, (T36/117) *goymadan*“koymadan” (T36/120), *gaba* “kaba” (T43/151), *gara* (T45/158), *gan* “kan” (T45/159), *goyun* “koyun” (T44/156),

garabaş “karabaş”, *goyun* “koyun” (T46/ 162), *garanfili* “karanfili”, *govarlar* “kovarlar” (T47/ 164), *gandım* “kandım” (T50/ 176), *goymuş* “koymuş” (T51/ 180), *gurusu* “kurusu” (T51/ 181,183), *gubbe* “kubbe” (T53/ 188), *gavın* “kavun” (T54/190), *goyven* “koyuverin” (T54/190), *gavurup* “kavurup” (T57/ 205), *gavruldum* “kavruldum” (T58/ 207), *gonağı* “konağı” (T58/ 208), *gyıldılar* “kıydılar”, *gahbeyidi* “kahbeydi”, *gıyanlar* “kıyanlar” (T62/ 225), *galdırdım* “kaldırdım” (T72/259), *ganat* “kanat” (T74/266), *gahırından* “kahrından” (T74/266), *gadar* “kadar” (T74/267), *gar* “kar”, *gocasız* “kocasız”, *gız* “kız” (T75/272), *gocuman* “kocaman”, *gaçır cem* “kaçıracağı” (T76/276), *gamış* “kamış”, *guş* “kuş” (T76/273), *gurutdu* “kuruttu” (T78/282,284), *galemnden* “kalemnden” (T78/283).

k->g-

güççücük “küçücük” (T40/137).

s- > z-

zobalarında “sobalarında” (T83/308).

p- > b-

babiç “pabuç” (T44/156), *beketi* “paket” (T81/299).

Yazı dilinde tonsuzlaşarak “-p” ye değişen Eski Türkçedeki söz başı “-b” leri Denizli yöresi türkülerin söz varlığında bir örnekte korunduğu görülmüştür:

bekmez “pekmez” (T30/99)

2.1.2.2.1.2. Kelime İçinde Tonlulaşma

-ç -> -c-

gabardıcın “gaba ardıç” (T43/151)

-t- > -d-

enişde “enişte” (T35/116), *bosdan* “bostan” (T54/190), *bosdancı* “bostancı” (T54/190), *fısdan* “fıstan” (T54/193), *hasda* “hasta” (T54/193), *saddılar* “sattılar” (T2/3), *çardakdan* “çardaktan” *savuşdum* “savuştum” (T42/147),

gavuşdum “kavuştum” (T42/147), *bardakdan* “bardaktan” (T74/269), *ortalıkda* “ortalıkta” (T83/308).

ķ- > ğ

çoşgun “coşkun”, *uşgun* “uşkun” (T26/87)

- ķ- - > -ğ-,

çarığını “çarık” (T65/236), *çocuğın* “çocuk” (T65/238), *kaymağa* “kaymak” (T68/246), *sağlığınan* “sağlık”, *yağlığınan* “yağlık” (T69/248), *kabağın* “kabak” (T80/294), *yaprağına* “yaprak” (T75/272), *ayrılığın* “ayrılık” (T78/283).

-k ->-ğ-

ipliğim “iplik”, *kekliğim* “keklik” (T70/ 253), , *yörüğün* “yörük” (T79/286,288,289), *sevdiğim* “sevdik” (T81/298), *yüzüğüm* “yüzük” (T82/302),

-k- > -v-

menevşe “menekşe” (T19/57).

2.1.2.2.1.3. Kelime Sonunda Tonlulaşma

- ķ- > -ğ

yoğ “yok” (T58/ 207), *tarag* “tarak” (T67/ 243).

2.1.2.2.2. Tonsuzlaşma

Kelime içinde ve sonunda tonsuzlaşma tespit edilmemiştir.

Yazı dilinde tonlulaşmış hâli kullanılan *giy-* sözcüğünün Eski Türkçedeki (<*ked-*>) hâlini koruyarak tonsuz biçimini türkülerin söz varlığında bir örnekte koruduğu görülmüştür:

keyemez “giyemez” (T65/236).

2.1.2.2.2.1.Kelime Başında Tonsuzlaşma

v->h

hurmuşlar “vurmuşlar” (T8/23).

z->ç

açcıcık “azıcık” (T17/52)

2.1.2.2.3. Akıcılaşıma

g > y

deyilmi “değil mi” (T4/11), *ileyen* “leğen” (T4/12), *göysün* “göğsün” (T9/25), *ipeyim* “ipeğim” (T16/49), *eymedik* “eğmedik”, *deymedik* “değmedik” (T19/57), *çiy* “çiğ” (T52/184), *beyenmemiş* “beğenmemiş” (T69/249).

2.1.2.3. Ünsüz Düşmesi

2.1.2.3.2. Kelime İçinde Ünsüz Düşmesi

/k/ ünsüzünün düşmesi

aşam “akşam” (T74/267)

/r/ ünsüzünün düşmesi

biyol “bir yol” (T56/197).

2.1.2.3.3. Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi

/l/ ünsüzünün düşmesi

biyo “bir yol” (T56/ 197).

2.1.2.4. Ünsüz Uyumunun Bozulması

Standart Türkiye Türkçesinde sağlam bir şekilde işleyen ünsüz uyumu, Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında iç seste hem tonlu hem tonsuz bazı eklerin kullanımlarında ve bazı sözcüklerdeki tonlulaşmadan kaynaklanan değişmeler sebebiyle bozulmuştur.

Ünsüz Uyumuna Uyanlar:

aktan “aktan” (T14/43), *sokakta* “sokakta” (T33/108), *köpekten* “köpekten” (T40/182), *seyirttim* “seyirttim” (T69/247).

Ünsüz Uyumuna Uymayanlar:

enişden “enişten” (T35/115), *saddılar* “sattılar” (T2/3), *çardaktan* “çardaktan”, *savuşdum* “savuştum” (T42/147), *gavuşdum* “kavuştum”

(T42/147), *bardakdan* “bardaktan” (T74/269), *ortalıkda* “ortalıkta” (T83/308).

2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

Denizli türkülerinde az da olsa ünsüz ikizleşmesine rastlanmıştır.

kerrecik “kercik” (T3/8), *aşşa* “aşağı” (T24/77).

2.1.2.6. Hece Yutulması

aşşa “aşağı” (T24/77), *girem* “gireyim”, *yörüşünden* “yürüyüşünden” (T76/275) (T79/286, 288,290), *çıkam* “çıkayım” (T83/309).

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. İsimler

2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri

2.2.1.1.1. Hâl Ekleri

Hâl ekleri isimlere gelerek onların cümlede işlev kazanmasını sağlayan eklerdir. Hâl eklerinde Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerde Standart Türkçeden farklı bir kullanımı yoktur fakat hâl eklerinin birbirleri yerine kullanıldığı tespit edilmiştir. Denizli ve yöresi ağızlarında yoğun olarak yönelme ve yükleme hâllerinin birbiri yerine kullanımı söz konusudur (Tok, 2007: 299).

2.2.1.1.1.1. Yükleme Hâli

Yükleme hâlinin, yönelme hâli ile ifade edildiği tespit edilmiştir.

hallerime sor “hallerimi sor” (T7/19), *duman mı sandın güzel şalvarının (da) tozuna* “duman mı sandın güzel şalvarının (da) tozunu” (T11/32) *eller sarmış yârine* “eller sarmış yârini” (T12/34).

2.2.1.1.1.2. Yönelme Hâli

Denizli ve yöresi ağızlarında -ı, -î, -u, ü, /-nI/ yükleme hâli ekleri yönelme hâli eki olarak bölge ağızlarının tamamında kullanılmaktadır (Tok, 2007: 299). Denizli türkülerinin sözcüklerinin birinde yönelme hâli yerine yükleme halinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

pencereden bak beni “pencereden bak bana” (64/231).

2.2.1.1.1.3. Bulunma Hâli

Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında bulunma hâlinin “-dA” dışında “-dı” şeklinde darlaşmış kullanımı da görülmüştür:

başındı “başında” (T2/5)

Denizli türkülerindeki sözcüklerin birinde bulunma hâli yerine ayrılma hâlinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

ardıç arasından buldum izini “ardıç arasında buldum izini” (T43/153).

2.2.1.1.1.4. İlgi Hâli

Denizli yöresi türkülerinde ilgi hâli ekli olması gereken yapılarda ilgi hâlinin kullanılmadığı görülmektedir:

kocam evi deyip gider “kocamın evi deyip gider” (T69/249), *geçme kapım önünden* “geçme kapımın önünden” (T13/38).

2.2.1.1.1.5. Vasıta Hâli

Vasıta hâli eki birliktelik veya işin neyle yapıldığını bildirmektedir. Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerin bazılarında vasıta eki olarak “ile” bazılarında ise *ile* edatı ve *-n* vasıta hâli ekinin *-nan*, *-nen* şeklinde ekleşmiş şekilleri de kullanılmıştır (Tok, 2002: 40).

-(X)lAn

sabahılan “sabahla”, *tamahtılan* “tamahtla” (T3/8).

-(X)nAn

ineğinen “inek ile” (T7/19), *sağlığınan* “sağlık ile” (T69/248), *yağlığınan* “yağlık ile” (T69/248).

ile

gümüş tarağ ile “gümüş tarak ile” (T67/243, 244), *kar ile* “kar ile” (T82/306).

2.2.2. Fiiller

2.2.2.1. Şahıs Ekleri

Denizli yöresi türkülerindeki sözcüklerde zamir kökenli şahıs eklerinde Standart Türkçeden farklı olarak geniş zaman I. ; gelecek zaman II. teklik çekimlerinde *-n*'li kullanımlar tespit edilmiştir. Menteşe Bölgesi Ağızlarında birinci tip şahıs eklerinde I. teklik şahıs için yazı dilimizdeki *m* yerine *n* kullanılmaktadır (Akar, 2007: 304).

Zeynep Korkmaz gelecek zaman ekinde gerçekleşen şahıs ekindeki değişikliğin Kıvık boyunun ağız özelliği olduğunu belirtir. *-acak, -ecek* gelecek zaman eki ünlü düşmesi ile *-a, e* sesini kaybeder ve bu ek kalın fiil tabanlarına ince olarak (*-cek*) olarak gelir. I. ve II. şahıs ekleriyle çekimlediğinde hece kaynaşmasına uğrar. (Korkmaz, 2017b:1145).

dizerinde “dizerim de” (T23/78).

çıkıcen “çıkacaksın”(T75/271), *varcen* “varacaksın”(T75/271).

2.2.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri

2.2.2.2.1. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman ekinde I. ve III teklik şahıslarda bazen “*r*” sesinin düştüğü görülmüştür. Bu düşmenin belli bir kurala bağlı olmadığı görülmektedir.

I. Teklik Şahıs:

seviyom “seviyorum” (T35/115), *öliüyom* “ölüyorum” (T35/115), *gidiyom* “gidiyorum” (T64/233).

Olumsuzu

Türküdeki sözcüklerde I. teklik şahıs şimdiki zamanın olumsuzu , “*-mXyom*” şeklinde kullanılmıştır.

istemiyom “istemiyorum” (T82/302).

III. Teklik Şahıs:

Şimdiki zaman eki III. Teklik şahısta türkülerdeki sözcüklerinin bazıları *r*'lidir; bazılarında *r* düşmüştür.

parleyo “parlıyor”(T56/198,201,202), *harleyo* “harlıyor” (T56/199), *ağleyo* “ağlıyor” (T27/92)

geliyor “geliyor” (T8/22), *soluyor* “soluyor” (T8/22), *bakıyor* “bakıyor” (T37/123), *oluyor* “oluyor”(T51/181), *beleyor* “beliyor” (T74/266), *dönüyor* “dönüyor” (T83/308)

Olumsuzu

Türküdeki sözcüklerde şimdiki zaman eki, III. teklik şahısta bazıları *r*'lidir; bazılarında *r* düşmüştür.

vermeyo “vermiyor” (T27/93), *eksilmiyor* “eksilmiyor” (T52/185), *çıkmyor* “çıkmyor” (73/263), *durmeyor* “durmuyor” (T78/281).

“*r*” sesinin kolay düşebilir bir ses oluşu, onun titrek ve akıcı bir ünsüz olmasından kaynaklanmaktadır. Bu ünsüz Batı Grubu ağızlarında genellikle düşmektedir (Karahana, 2011: 128). Batı Grubu ağızlarında şimdiki zaman ekinde meydana gelen ses değişimleri sonucunda bu ekteki eşitlik alt ağız gruplarının tasnifinde önemli rol oynamıştır. Bu ekin yayılışındaki düzensizlik ise ağızların sınırlarının çizilmesini zorlaştırmıştır. Kullanılan şimdiki zamana eklerinden biri de “-yo” dur. Batı Grubu ağızlarının hepsinde “-yo” ekinin şimdiki zaman olarak kullanımı yaygındır (Karahana, 2011: 142).

Son sesteki “*r*” sesi yapısı gereği düşebilir. Türkün söz varlığında şimdiki zaman ekinde hem “-yo” hem de “-yor” ekinin kullanımı bu düşmenin kurallı ve sistemli olmadığını göstermektedir.

Şimdiki zaman kullanımda Denizli yöresinde türküsünde farklı bir yapı görülmüştür.

yağıpba “yağıyor” (T83/309)

Menteşe bölgesi ağızlarının bölge içerisinde gösterdiği en önemli yapı farklılığı şimdiki zaman çekimin tasvir fiillerle çekimlenmesidir. Mentese bölgesi ağızlarındaki başlıca tasvir fiilli şimdiki zaman yapıları *fiil+ zarf fiil eki (iP/-I)+ bat- (<-ip yat-), fiil+ zarf fiil eki (-ip/- I)+ bar- /bā, ve fiil + zarf fiil eki (-ik (<-ip)+ gel- seklindedir. Türküdeki sözcükte bulunan yapı fiil+ zarf fiil eki (-ip/- I)+ bar- /bā*

şeklinde uygundur. Bu yapı daha çok Acıpayam ve Serinhisar yörelerinde yaygın ve kurallıdır (Akar, 2007: 305)

2.2.2.2.2. Geniş Zaman

Denizli yöresi türkülerinde geniş zaman ekinin Standart Türkçeden farklı olarak III. teklik şahısta bir sözcükte olumsuz şeklinin “-mA” şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

olma mı “olmaz mı”(T79/289).

Muğla bölgesinde de geniş zamanın olumsuz anlamı soru eki önünde “-mA” ile yapılır (Akar, 2007:305).

2.2.2.2.3. Gelecek Zaman

Gelecek zaman eki Denizli yöresi türkülerinde Teklik I. şahısta “-AcAm, -cAm” şeklinde kullanılmıştır.

alcem “alacağım” (T27/93), *olcem* “olacağım” (T35/115), *gaçır cem* “kaçıracağım” (T36/117), *gaybedirvercem* “kaybedivereceğim” (T55/197), *alacam* “alacağım” (T80/295).

II. teklik şahısta “-cAn” şeklinde ve “-cAsIn” şeklinde de kullanıldığı tespit edilmiştir:

çık cen “çıkacaksın”(T75/271), *var cen* “varacaksın”(T75/271), *gel cesin* “geleceksin” (T29/97).

III. teklik şahısta gelecek zaman ekinin “-cAk” şeklinde kullanımı da tespit edilmiştir:

sancek “sanacak” (T23/76), *olcek* “olacak” (T27/94), *bulcek* “bulacak” (T75/271).

Gelecek zaman çekiminin Denizli ve yöresi ağızlarında ayrı bir yeri vardır. I ve II. teklik ve çoğul şahıs çekimlerinde hece kaynaşması ve hece yutumu söz konusudur (Tok, 2007: 300). Burada da gelecek zaman ekinde görülen geniş orta hece ünlüsünün düşmesi “c” sesinin inceltici etkisi Batı grubunun ağız özelliklerindedir.

2.2.2.2.4. İstek Kipi

Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında bir sözcükte istek kipinin Standart Türkçeden farklı olarak I. teklik şahısta “-An” şeklinde kullanımı tespit edilmiştir:

öpen “öpeyim” (T30/101).

Bu durum -y sesinin eriyip hece kaynaşmasına sebep olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Eski Türkçenin I. teklik emir eki *-ayın/-eyin* Eski Anadolu Türkçesinde yerini *-ayım/-eyim* e bırakmıştır. Batı Grubu ağızlarında “-ayım/-eyim” yanında “-ayın/-eyin” ekini de kullanan ağızlar da bulunur. Ağızlarda bu ek ya asli yapısıyla ya da “-an/-en” şeklinde büzülmüş olarak kullanılmaktadır (Karahan, 2011:132-149) .

Bir sözcükte de hece düşmesi yapılarak istek kipi kullanılmıştır:

bekleyim “bekleyeyim” (T39/133).

İstek anlamı istek ekleri dışında “-AsI gel-” yapısı ve “- sAnA” ile sağlanmıştır:

yıyesim geldi “yıyesim geldi” (T12/34), *giresim geldi* “giresim geldi” (T12/34), *sarasım geldi* “sarasım geldi” (T12/34).

gelsena “gelsene” (T70/251), *geysena* “giysene”(T70/251), *bilsena* “bilsene” (T70/251).

2.2.2.3. Fiillerin Birleşik Çekimi

2.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı

Geniş zamanın şartının olumsuzunun “-mA” ile de yapıldığı Denizli yöresi türkülerinde görülmüştür:

vermese “vermezse” (T6/17).

SONUÇ

1. Denizli türküleri sözcük türlerine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya dâhil olmayan, yansılardan oluşan ve ritmi sağlayan sözcük grupları da tespit edilmiştir.

2. Söz varlığı altı temel sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. DS’de ve Türkçe Sözlük’te bulunup bulunmama durumu türemiş sözcüklerde köküne göre tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmada adlar ile ilgili tespitler şu şekildedir:

2.1. DS’ de bulunmayan Denizli ve yöresi türkülerinde tespit edilen halk ağzına özgü sözcükler:

guraz “zayıflık” (T40/139)

mal maşat “mal mülk” (T65/238)

damalı “endamlı” (T42/148, 150)

hopbak “süse düşkün kırıtan” (T23/74, 75, 76)

2.2. Türküde belirtilen anlamı DS’ de olup fakat DS’ de Denizli için kullanımı tespit edilmemiş olan sözcükler:

doru “çam fidanı” (T24/77) (T60/217)

çıbık “çubuk, asma dalı” (T56/199)

düz “ova, kır, düzlük yer” (T3/7) (T11/32)

gavin “kavun” (T54/190)

hayat “bahçe, avlu” (T23/75) (T70/252)

makat “soğuğu engellemek için tavan arasına döşenen çamurlu sıva” (T81/299)

bel “tepe, yamaç” (T15/45)

al-lı “allı, duvaklı” (T15/45, 46, 47)

hopur hopur “canlı, neşeli” (T56/197,200)

burgulu “burgulu, musluklu” (T50/176) DS’ göre Denizli’de bu anlamı karşılayan “*burma*” sözcüğü kullanılmaktadır.

oyum gibi “küme gibi” (T76/274)

goyuk goyuk (ağlarım) “koyuk, acımlı, içli” (T82/306)

nece “nasıl” (T32/106)

2.3. DS’ de belirtilen her iki anlamı türkülerde de taşıyan sözcükler:

hanay “hanay, avlu iki katlı ev ” (T69/247) (T81/299)

dam “ahır, hapishane” (T25/83) (T26/85,89) (T27/91) (T28,95) (T30/101)
(T35/116) (T54/192) (T73/261)

2.4. DS’ de bulunan ve Denizli ve yöresi türkülerinin söz varlığında da tespit edilen halk ağzına özgü sözcükler:

çiğil “çakıl taşı” T34/110)

geriz “su yolu, boru” (T6/17)

billur “billur, cam bardak” (T51/180)

börgü “bürgü, başörtüsü” (T24/77) DS’ de Denizli’ de “*börgü*” şeklinde kullanımı belirtilmiştir.

Avrupa “Avrupa, saçın öne bırakılan kısmı, kâkül” (T77/279)

uşgun “uçkun, sürüsünü kaybedip başıboş kalmış hayvan” (T26/87)

gadin (anam) “sevimli, cana yakın” (T38,129)

güme-li (kekliğim) “evcilleştirmek için kümese konulmuş olan” (T57/205)

yandım (basma) “desenli, renkli kumaş” (T4/11)

necap (girem) “nasıl” (T79/286, 288, 290)

2.5. Türkçe Sözlükte yer alan ve Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında da tespit edilen halk ağzına özgü sözcükler:

evlek “tohum ekmek için ayrılan her bölüm” (T65/236)

harım “harım, meyve ve sebze bahçesi ” (T8/23)

yavuklu “yavuklu, sevgili” (T19/58)

şavk “ışık” (T17/51)

2.6. Denizli yöresi türküsündeki anlamı DS’ de olmayan ama başka ağızlarda tespit edilen çevre sözcüğü “başörtüsü” anlamında Erzurum’da kullanılmaktadır.

2.7. DS’ de sadece Denizli’ye özgü olan anlamı “kilise” olarak derlenen “*kirse*” sözcüğü Denizli yöresi türkülerinde “omuz” (T77/279) olarak tespit edilmiştir.

2.8. *tamahd* “tamah, arzu, istek” (T2/4) sözcüğü anlam iyileşmesine uğramıştır. Sözcük, *açgözlülük* anlamında iken Denizli yöresi türküsünde *arzu, istek* anlamlarında kullanılmıştır.

2.9. Türkülerin söz varlığında tespit edilen yazma “başörtüsü” (T6/15,16) oya “başörtüsünün kenarlarına işlenmiş olan dantel” (T10/28) Türkçe Sözlük’ te belirtilen anlamına göre anlam alanı daralmıştır.

2.10. Adlardan *çiçek, gül, gümüş, koyun, kuzu, turna, melek, göç, sıla, bal, kaymak*, sözcükleri benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Türklerdeki karakterler duygularını anlatırken *dal, asma, menekşe, armut* gibi adların tabiatından yararlanmışlardır.

2.11. Denizli yöresi Türklerinin söz varlığında aynı anlama gelen *börgü* “bürgü, başörtüsü” (T24/77), yazma “desenli bez, başörtüsü” (T6/15,16) *çevre* “başörtüsü” (T8/22) farklı sözcüklerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

2.12. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında *hanay* “hanay, avlu iki katlı ev” (T69/247) (T81/299) *hayat* “bahçe, avlu” (T23/75) (T70/252) sözcükleri aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Ayrıca *hanay* “hanay, avlu iki katlı ev” (T69/247) (T81/299) sözcüğü hem avlu hem de iki katlı ev anlamında kullanılmıştır.

2.13. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında Denizli yöresine özgü Yarengöme “Yarangüme, Tavas”ın ilk adı” (T83/309) Denizli yöresini simgeleyen *efe* “efe” (T7/19) (T77/279) (T83/308, 309) *zeybek* “Ege”de efeye verilen ad” (T62/226) ve *gül ibiğim* “kırmızı ibikli horoz” (T74/265) söz ve sözcük grupları tespit edilmiştir.

2.14. Türkçe Sözlük’te ve DS’de sınırları birbirlerinden ayrılmayan sanki aynı giysiyi karşılıyormuş gibi belirtilen *aba* “aba, yünle yapılan kaba giysi” (T61/221) *kebe* “kısa kepenek” (T61/221) Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında anlam olarak farklı türleri karşılamaktadır.

2.15. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında Ömer adı yerine *Omar* “Ömer” (T19/59,62) , Mehmet adının yerine *Memiş* “Memiş, Mehmet” (T23/74, 75, 76) , Fatma adının yerine *Fadik* “Fadik, Fatma” (T19/59,62) *Fatmana* “Fatma” (T10/27, 28, 29) da kullanılmıştır.

2.16. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında alışılmışın dışında *ucunun döküneyem* “bitkinin ürün vermeye duran kısmına benzeyen kişi” (T16/50) *sapının bükeniyem* “kabağın sap kısmının kıvrımına benzeyen kişi” (T80/295) ve *Allah’ından bulası* “Allah”ından bulası” (T28/96) gibi sözcük gruplarının kişi adı yerine kullanıldığı tespit edilmiştir.

2.17. Eski Türkçedeki karşılığı toprak testi, küçük testi olan “bardak” sözcüğü Türkiye Türkçesinde unutulmuş fakat Denizli yöresi ağızlarında asli anlamını kaybetmiştir. Türkülerin söz varlığında asli anlamına uygun olarak *bardak* “toprak testi, küçük testi ” (T74/269) olarak tespit edilmiştir.

3. *Haydi* ünleminin hem *haydi* şeklinde hem de *haydülen*, *haydindik*, *haydendi* gibi şekillerde kullanılmıştır:

haydülen (ineğinen danası) “haydi ulan” (T7/19,21)

haydendi (deyzem dayım) “haydah, gelin ” (T35/115)

haydindik (haydan olur) “haydindi, çabuk acele” (T25/80, 82, 84)

4. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığındaki fiiller ile ilgili tespitler şu şekildedir:

4.1. Türkçe Sözlük’ te belirtilen anlamın dışında kullanılan fiiller:

şekerlen- (*armut*) “meyvenin tatlanması” (T41/142,144,146)

harla-, *harle-* (*pınar*) “çoşarak akması” (T2/5) (T56/198, 199, 201 202)

yazıl- (*güzellerin yazması*) “yere sermek” (T11/31)

buleş- (*ot yolmaya*) “bulaşmak, işe başlamak” (T28/95)

sokun- (*gerdan arasına*) “koyna bir şeyler yerleştirmek” (T34/112)

gan- (*su içmeye*) “kanmak, doymak” (T50/176)

bele- (*horoz*) “tüyleri kabartmak” (T74/266)

Bunlardan *şekerlen-*, *harla-*, *sokun-* DS’ de yok; *yazıl-*, *buleş-* DS’ de var ve Denizli de kullanımı da belirtilmiş. *gan-* DS’ de var fakat Denizli’ de kullanımı belirtilmemiş.

4.2. Deyimler Sözlüğünde ve Türkçe Sözlük’te bulunmayan Denizli ve yöresi türkülerinin söz varlığında tespit edilen deyimler:

bal kaymağa dön- “keyfi yerinde olmak” (T68/246)

göz kak- “göz ile işaret etmek”(T63/230)

kem göze değ- “nazara gelmek” (T74/267)

meyil bağla- “bağlılık duymak, sevmek” (T34/110)

4.3. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında tespit edilen ve bu deyimlerden Deyimler Sözlüğündeki anlamından farklı kullanılan deyimler:

yol et- “şanın her yerde duyulması”(T48/168)

4.4. Yapısı bozulan deyimler:

iki yakası bir olur mu “iki yakası bir araya gelmemek” (T29/98) aslı “*iki yakası bir araya gelmemek*”

sözü tutul- “sözü dikkate almak”(T67/244) aslı “*söz tutmak*”

aktan kararı seç- “akla kararı seçmek, çok sıkıntı yaşamak” (T14/43) aslı “*akla kararı seçmek*”

mapista çürü- “hapiste yaşayıp ölmek” (T45/161) aslı “*hapiste çürümek*”

obalı boynuna “vebali boynuna, olan işten sorumlu olmak” (T65/234) aslı “vebali boynuna”

4.5. Anlamı Deyimler Sözlüğünden ve Türkçe Sözlük’ten farklı kullanılan deyimler:

yem dökmek “hayvanların önüne yem koymak” (T48/168) (T69/247) aslı “*avlanılacak havyan içim yem koymak ya da aldatmak için inanç verici davranışta bulunmak*”

4.6. Türkçe Sözlük’te olmayan Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında tespit edilen birleşik fiiller:

geniş ol- “rahat davranmak” (T74/265)

peşin ol- “alınacak şeyin karşılığını hemen vermek”(T82/302)

ırak et- “zora sokmak” (T3/8)

meskan ol- “başka bir yerin ev hâline gelmesi” (T48/168)

şan ol- “şanın duyulması” (T49/172)

4.7. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında Türkçe Sözlük’teki anlamından farklı kullanılan birleşik fiil:

mosmor ol- “çürümek, canlılığını kaybetmek” (T31/103) aslı “kötü duruma düşmek olan, mahcup olmak”

5. Denizli yöresine ve halk ağzına ait olan sözcükler dışında kalan sözcüklerin büyük çoğunluğu temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

6. Ses özelliklerine bakıldığı zaman Denizli türkülerinin genel olarak kalınlık- incelik ve düzlük- yuvarlık uyumuna uymaktadır. *c,ç.ş,y* ünsüzlerinin ünlü incelmeye sebep olmasından gelecek zaman ekinin Standart Türkçeden farklı olarak Denizli türkülerinde kalınlık- incelik uyumunu bozduğu görülmektedir. Bunun dışında tespit edilen alıntı ve birleşik sözcüklerde kuvvetli bir kalınlık-incelik uyumu sağlanmıştır. Ses değişimleri açısından *a>e, i>e* değişimin sıklıkta olduğu ve ünsüz

seslerde tonlulaşmanın oldukça sık yapıldığı tespit edilmiştir. Ünsüz uyumunda belli bir kural olmadan kimi sözcüklerin tonluşarak uyuma katıldığı kimi sözcüklerin uyuma katılmadığı görülmüştür.

7. Yazı dilinde tonlulaşmış hâli kullanılan *giy-* sözcüğünün Eski Türkçedeki (<*ked-*) hâlini koruyarak tonsuz biçimini türkülerin söz varlığında bir örnekte koruduğu görülmüştür:

keyemez “giyemez” (T65/236).

8. Yazı dilinde tonsuzlaçarak “-p” ye değişen Eski Türkçedeki söz başı “-b” leri Denizli yöresi türkülerin söz varlığında bir örnekte korunduğu görülmüştür:

bekmez “pekmez” (T30/99)

9. Türkülerin söz varlığında birkaç sözcükte hâl eklerinin birbirleri yerine kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum Denizli ve yöresi ağızlarında sıkça görülmektedir. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında bulunma hâlinin “-dA” dışında “-dı” şeklinde darlaşmış kullanımı da görülmüştür:

başındı “başında” (T2/5)

10. Vasıta hâli eki olarak “-ile” edatının ve -n vasıta hâli ekinin ekleşmiş olarak “-(X)lAn” ve “(X)nAn” şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

11. I. tip şahıs eklerinde I. ve II. tekil şahıslarda Standart Türkçeden farklı olarak -n’li kullanım da tespit edilmiştir:

dizerinde “dizerim de” (T23/78), *varcen* “varacaksın” (T75/271).

12. Şimdiki zaman ekinin -yo şeklinde de kullanılması ve şimdiki zaman çekimin bir sözcükte [*yağıpba* “yağıyor” (T83/309)], *fiil+ zarf fiil eki (-ıp/- I)+ bar-/bā* şeklinde tasvir fille oluşturulması türkülerin söz varlığında tespit edilen Batı Grubu ağız özelliklerindedir.

13. Gelecek zaman ekinin Denizli yöresi türkülerinin söz varlığında I. teklik şahısta “-AcAm, -cAm”; III. teklik şahısta hem “-AcAk” hem de “-cAk” şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Gelecek zaman ekinde görülen geniş orta hece ünlüsünün düşmesi “c” sesinin inceltici etkisi Batı grubunun ağız özelliklerindedir.

14. Denizli yöresi türkülerinde geniş zaman ekinin Standart Türkçeden farklı olarak III. teklik şahısta bir sözcükte olumsuz şeklinin “-mA” şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir:

olma mı “olmaz mı” (T79/289).

15. İstek çekimin Denizli türkülerinin söz varlığında birkaç sözcükte “-AsI gel-” yapısı ile sağlandığı tespit edilmiştir. Bununla beraber şart ekinin hitap eki ile birleşerek (-sA+n+A) istek kipi çekiminde kullanıldığı görülmüştür.

16. Denizli yöresi türkülerinde tespit edilen sözcüklerin birçoğu temel anlamını korumuştur. Ses ve şekil özellikleri bakımından Standart Türkçenin birçok özelliği kullanıldığı, yapılan ek ve ses değişimlerinde de bir kurala bağlanmadığı tespit edilmiştir. Tespit edilen ses ve şekil özelliklerinin Batı Grubu ağzını yansıttığı görülmüştür.

17. Denizli yöresi türkülerinin söz varlığının altı başlık altında sözcük türlerine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın başlıkları ve sınıflandırmaya dâhil olan sözcük sayıları tablo olarak verilmiştir.

1.Söz Varlığının Sınıflandırılması	
1. 1.Adlar	
1.1.1. Akrabalık Adları	11
1.1.1.1. Evlilik Yoluyla Edinilen Akrabalık Adları	2
1.1.1.2. Kan Bağına Dayalı Akrabalık Adları	9
1.1.2. Araç- Gereç ve Eşya Adları	9
1.1.3. Bitki ve Bitki Ürünleriyle İlgili Adlar	55
1.1.3.1. Ağaç ve Ağaçlı Ürünlerle İlgili Adlar	9
1.1.3.2.Bitkilerden Elde Edilen Ürün Adları	3
1.1.3.3. Bitkilerle İlgili Ürünlerle İlgilenen Kişileri İfade Eden Adlar	1
1.1.3.4.Bitkileri Oluşturan Unsurlarla İlgili Adlar	9
1.1.3.5. Bitki Topluluğunu İfade Eden Adlar	5
1.1.3.6. Bitki Yetiştirmede Kullanılan Araç ve Alan Adları	6
1.1.3.7. Çiçek Adları	5
1.1.3.8. Meyve Adları	11
1.1.3.9. Sebze ve Ot Adları	4
1.1.3.10. Tahıl Adları	2
1.1.4. Devlet Kurumu ve Yöneticilikle İlgili Adlar	5
1.1.5. Doğayla İlgili Adlar	30
1.1.5.1. Gökyüzüyle İlgili Adlar	2
1.1.5.2. Hava Olaylarıyla İlgili Adlar	3
1.1.5.3. Maden Adları	1
1.1.5.4. Rüzgârla İlgili Adlar	3
1.1.5.5. Su Kütleleriyle İlgili Adlar	7
1.1.5.6. Yeryüzü Şekilleri ve Toprak ile İlgili Adlar	15
1.1.6. Duygularla İlgili Adlar	24
1.1.7. Evle İlgili Adlar	12
1.1.8. Evlilikle İlgili Adlar	9
1.1.9. Giyim- Kuşam Bildiren Adlar	41
1.1.9.1. Kıyafet- Elbise ile İlgili Adlar	10
1.1.9.2. Giysilerin Parçalarıyla İlgili Adlar	4
1.1.9.3. Aksesuar ve Takı Adları	11
1.1.9.4. Kumaş Türü Adları	2
1.1.9.5. Ayakkabı ve Ayakkabı Unsurları ile İlgili Adları	5
1.1.9.6. Kıyafet Yapımında Kullanılan Araç Gereç Adları	2
1.1.9.7. Kumaş Kullanım Alanlarıyla İlgili Adlar	5
1.1.9.8. Süslenme Tarzı ve Süslenmede Kullanılan Araçlar	2
1.1.10. Gündelik Hayatla İlgili Adlar	13
1.1.11. Hayvan ve Hayvan Ürünleri ile İlgili Adlar	32
1.1.11.1. Hayvan Adları	19
1.1.11.2. Hayvan Uzuvarlarıyla İlgili Adlar	3
1.1.11.3. Hayvan Ürünleriyle İlgili Adlar	5
1.1.11.3.Hayvan Yetiştiriciliğiyle İlgili Adlar	5
1.1.12. İnançla İlgili Adlar	17

Tablo- 17.1. DYT'nin Söz Varlığındaki Sözcük Türlerinin Sayısı

1.1.13. Yer Adları	35
1.1.13.1. Gündelik Hayatla İlgili Yer Adları	18
1.1.13.2. Özel Yer Adları	17
1.1.14. Nitelik Bildiren Adlar	7
1.1.15. Organ ve Vücudu Tamamlayan Diğer Unsurların Adları	28
1.1.16. Özel Adlar	25
1.1.16.1. Erkek Adları	13
1.1.16.2. Kadın Adları	12
1.1.17. Renk Adları	3
1.1.18. Sağlıkla İlgili Adlar	7
1.1.19. Sayı-Miktar ve Ölçüm Bildiren Adlar	4
1.1.20. Ulaşım Yolları ve Araçları Adları	3
1.1.21. Unvan Adları	11
1.1.22. Uzaklık – Yakınlık Bildiren Adlar	6
1.1.23. Yer- Yön Bildiren Adlar	18
1.1.24. Yiyecek- İçecek ile İlgili Adlar	9
1.1.24.1. İçecek Adları	4
1.1.24.2. Yiyecek Adları	5
1.1.24.3. Yiyecek- İçecek Hazırlamada ve Yeme İçmede Kullanılan Araç Adları	8
1.1.25. Zaman Bildiren ve Zaman Anlamı Veren Adlar	8
1.1.26. Sıfattan Oluşan Adlar	45
1.2. Sıfatlar	155
1.2.1. Niteleme Sıfatları	144
1.2.1.1. Sevgiliyi Niteleyen Sıfatlar	33
1.2.1.2. Sevgilinin Organlarını Niteleyen Sıfatlar	5
1.2.1.3. Renk Yönünden Niteleyen Sıfatlar	14
1.2.1.4. Nesnelerin Neyden Yapıldığını Bildiren Niteleme Sıfatları	5
1.2.1.4.1. Maden Adı Olan Niteleme Sıfatları	2
1.2.1.4.2. Kumaş Adı Olan Niteleme Sıfatları	3
1.2.1.5. Diğer Niteleyici Sıfatlar	82
1.2.2. Belirtme Sıfatları	11
1.2.2.1. Sayı Sıfatları	4
1.2.2.2. İşaret Sıfatları	3
1.2.2.3. Soru Sıfatları	4
1.3. Zamirler	16
1.3.1. Kişi Zamirleri	5
1.3.2. İşaret Zamirleri	1
1.3.3. Belirsizlik Zamirleri	8
1.3.4. Dönüşlülük Zamirleri	1
1.3.5. Soru Zamirleri	1
1.4. Zarflar	103
1.4.1. Durum Zarfları	63
1.4.2. Miktar Zarfları	10
1.4.3. Yer- Yön Zarfları	3
1.4.4. Zaman Zarfları	20
1.4.6. Soru Zarfları	7
1.5. Ünlemler	34

Tablo- 17.2. DYT'nin Söz Varlığındaki Sözcük Türlerinin Sayısı

1.6. Fiiller	493
1.6.1. Konularına Göre Fiiller	273
1.6.1.1. Bitkilerle İlgili Fiiller	30
1.6.1.2. Doğayla İlgili Fiiller	9
1.6.1.3. Duygularla İlgili Fiiller	62
1.6.1.4. Evlilikle İlgili Fiiller	14
1.6.1.5. Giyim Kuşamla İlgili Fiiller	10
1.6.1.6. Gündelik Hayatla İlgili Fiiller	38
1.6.1.7. Hayvanlarla İlgili Fiiller	21
1.6.1.8. İnançla İlgili Fiiller	4
1.6.1.9. Nesnelere İlgili Fiiller	33
1.6.1.10. Organlarla İlgili Fiiller	17
1.6.1.11. Sağlıkla İlgili Fiiller	14
1.6.1.12. Sosyal Hayatla İlgili Fiiller	19
1.6.1.14. Zamanla İlgili Fiiller	2
1.6.2. Birleşik Fiiller	113
1.6.2.1. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller “Deyimler”	73
1.6.2.2. Tasvir Fiiller	22
1.6.2.2.1. Yeterlilik Fiilleri	5
1.6.2.2.2. Tezlik Fiilleri	11
1.6.2.2.3. Süreklilik Fiilleri	5
1.6.2.3. Bir Yanı Ad Bir Yanı Fiil Olan Birleşik Fiiller	18
1.6.3. Fiilimsiler (Çekimsiz Fiiller)	107
1.6.3.1. İsim- Fiiller	12
1.6.3.2. Sıfat- Fiiller	52
1.6.3.2.1. Sıfat- Fiillerden Oluşan Adlar	23
1.6.3.2.2. Sıfat Fiillerden Oluşan Niteleme Sıfatları	29
1.6.3.3. Zarf Fiiller	43
1.7. Yansıma Sözcük Grupları	6

Tablo- 17.3. DYT'nin Söz Varlığındaki Sözcük Türlerinin Sayısı

KAYNAKLAR

- AKAR, Ali (2007), “Menteşe Bölgesi Ağızları” , *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 2*, s. 302-306, Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.
- AKSAN, Doğan (2004), *Türkçenin Sözcükleri*, Ankara: Engin Yayınevi.
- (2009), *Her Yönüyle Dil*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSOY, Ömer Asım (2018), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, C II, İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- ALBAYRAK, N. (2012), “Türkü maddesi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, , C 41, s. 611-612, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ATAY, Ayten (2007), “Denizli ve Çevresi Ağızlarında Geçen Eski Türkçe Kelimelerdeki Ses ve Anlam Özellikleri”, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 2*, s. 285-295, Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.
- ASLAN, Ensar, Ahmet Bican ERCİLASUN, Selahattin OLCAY (1988), “*Arpaçay Köylerinden Derlemeler*”, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AYDEMİR, Özgür Kasım (2007), “Türk Halk Türküleri İçerisinde Denizli Türkülerinin Dilbilimsel Özellikleri”, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 2*, s. 339-348, Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.
- BAYKARA, Tuncer (2007), *Selçuklular ve Beylikler Çağında Denizli*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- BANGUOĞLU, Tahsin (2011), “*Türkçenin Grameri*”, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BAŞ, Bayram (2011), “Söz Varlığı Çalışmalarında Kullanılacak Ölçütler”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 29: 27-61.
- BELGE, Rauf (2018), “ Denizli Kent Kimliğini Oluşturan Coğrafi Öğeler” *Ege Coğrafya Dergisi* (27)2, 167-181.
- BOZDEMİR, Hilmi (2006), *Adım Adım Denizli Türküleri*, Denizli: Denizli Ticaret Odası Kültür Yayınları.
- ÇELİK, İsa (2001), “*Büyük Menderes Havzasında Kültür Turizmi*”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DEVECİ, Ümral (2018), *Altın Tasta Gül Kuruttum*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- ELÇİN, Şükrü (1997), *Halk Edebiyatı Araştırmaları- I*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (2013), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayım.
- EROĞLU, Haldun, “Erken Dönem Osmanlı Kaynaklarında Denizli”, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 1*, s. 296-301, Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.

- GEMALMAZ, Efrasiyap (1973), “*Erzurum İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Metinler)*”, Yayınlanmış Doktora Çalışması, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- GÜLENSOY, Tuncer (2018), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, İstanbul: Bilgev Kültür Sanat Yayınları.
- GÜLSEREN, Cemil (2000), *Malatya İli Ağızları, İnceleme- Metinler-Sözlük ve Dizinler*, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000), *Kırşehir ve Yöresi Ağızları, İnceleme Metinler Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜVEN, Merda (2005), “*Türkiye Sahasındaki Hikâyeli Türküler Üzerine Bir Araştırma*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- KARAHAN, Leyla (2011), *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yayınları.
- KILIÇ, Yusuf (2007) “Denizli Yöresinin Prehistorik Yerleşimleri ve Yol Sistemi” *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 1*, s. 12-22, Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.
- KOCAMAN, Ahmet, Kâmile İMER, A. Sumru ÖZSOY(2019) *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- KORKMAZ, Zeynep (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- (2017a), *Türkiye Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- (2017b), “Anadolu Türkçesinin Kuruluşunda Çeşitli Oğuz Boylarının Rolü”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1-2*, Ankara: TDK Yayınları.
- KURUDAYIOĞLU, Mehmet ve Ö. KARADAĞ (2005), “Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme” *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293-307.
- OLCAY, Selâhattin (1995), *Erzurum Ağzı, İnceleme- Derleme- Sözlük*”, Ankara: TDK Yayınları.
- ÖGEL, Bahaeddin (1991), *Türk Kültür Tarihine Giriş*, C VI, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZBEK, E. (2015), “Türkiye’de “Söz Varlığı” Çalışmaları ve Bunlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Akad*, Yıl: 3 (5), 23-38.
- ÖZBEK, Mehmet (2009), *Türkülerin Dili*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- RAYMAN, Hayrettin, (2014) “Nevrûz ve Türk Kültüründe Renkler”, *Milli Folklor Dergisi*, 53, 10-15.
- ŞAHİN, Halil İbrahim, Abdurrahman GÜZEL, Ali Berat ALPTEKİN (2011), *Türk Halk Şiiri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- ŞAKİR, Doktor Kemal, (yayına hazırlayan Tahir KODAL), (2014) “*Tarihî, Coğrafi, İctima’î, Sıhhi, İktisâdî Nokta’-i Nazardan Denizli*, Denizli: Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- TAŞKIN KARAÇAM, Nilgün (2006), “*Denizli Ekonomisi (1920-1980)*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- TOK, Turgut (2002), “*Denizli ili Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağzları*” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli.
- (2007) “Denizli ve Yöresi Ağzlarının Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri”, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 2*, s. 296-301, Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.
- TOKER, Mustafa (2011), “Haydi, Hadi, Hayda Kelimeleri Üzerine”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 55-70, <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/520/510>, (Erişim Tarihi: 30.01.2020).
- Türk Dil Kurumu (2011), *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, C I, II, III, IV, V, VI, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2009), *Tarama Sözlüğü*, C III, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- UYGUR, Ceyhun Vedat (2007), *Denizli İli Ağız Sözlüğü*, Isparta: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.
- UYSAL, Mehmet Ali (1999), “*Cumhuriyet Döneminde Denizli Kazası*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- YİĞİT, Turgut (2007), “M.Ö. II. Binyılda Denizli ve Çevresi”, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 1*, s. 7-11 Isparta: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi.
- ZENGİN, Dursun (2003), “Sıfatların Başka Sözcük Türlerine Kayması”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43(2), 83-99.

İnternet Kaynakları

- <http://www.denizli.gov.tr/nufus> (erişim tarihi: 08.05.2020).
- http://tavashem.meb.k12.tr/icerikler/tavas-tarihi_275191.html
(erişim tarihi: 01.11.2020)
- <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/1895.html>
(erişim tarihi: 01.12.2020).
- <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=1042> (erişim tarihi: 08.04.2020).

METİNLER

Türkü metinleri Hilmi Bozdemir'in "*Adım Adım Denizli Türküleri*" adlı kitabından alınmıştır (Bozdemir, 2006: 157-192).

1. Türkü

ADINI SEVDİĞİM AVŞAR BEYLERİ

Yöresi: Denizli- Burdur- Teke Kaynak Kişi: Talip Özkan

- (1) Adını sevdiğim Avşar beyleri of of beyleri
 Of of beyleri aman da beyleri of
 Size de bir vezirlik yakışıp durur of
 Topla da dizginleri tanı of of tanı kendini
 Karşıda düşmanların bakışıp durur of
- (2) Avşar da beyi der ki gelsin göreyim of of
 Göreyim aman da göreyim of
 O da nasıl yiğitmiş ben de aman bileyim
 Armağan isterse de canlar of of of canlar vereyim
 Candan başka armağanım yok benim yok benim of
 Adını da sevdiğim Avşar beyleri

2. Türkü

AĞ ELİME MOR KINALAR YAKDILAR

Yöresi: Denizli -Acıpayam Kaynak Kişi: Süleyman Uğur

- (3) Ağ elime mor kınalar yakdılar
 Gaderim yok gurbet ele saddılar
 On iki yaşında gelin ettiler
 Ağlar ağlar göz yaşımı silerim
- (4) Merdimenden endim endim yıkıldım
 Mevla'm izin verdi gine dikildim
 Her çiçekten aldım aldım takındım
 Gırmızı gül sende galdı tamahdım
- (5) Yüce dağ başındı n'asmalı pınar
 Asması yıkılmış suları harlar
 Galındı gal gal süpürgü çaldığım evler
 Başım alıp gurbet ele giderim

3. Türkü

AK ENTERİ GEYME DEDİM GEYMIŞSİN

Yöresi: Denizli- Acıpayam-Gümüş Köyü Kaynak Kişi: Süleyman Uğur

- (6) Ak enteri geyme dedim geymişsin
 Yakasını oyma dedim oymuşsun
 El sözüne uyma dedim uymuşsun
 El sözüne uyan gönül şaşırı
 Elin oğlu dağdan dağa aşırı
- (7) Evleri var bir kayanın düzünde
 Böyle gözyaşm'olur gomşu gızında
 Gavur annen duramadı sözünde
 Çok yalvardım sözlerime gelmedi
 Küçük kızım senin olsun demedi
- (8) Sabahılan esen seher yelleri
 Yakın iken irak ettin yolları
 Tamahtınan büyüttüğüm gülleri
 Bir kerrecik koklamadan soldurdun
 Vardın gittin bir kötüye yoldurdun

4. Türkü

AK KOYUNUN AKLIĞI

Yöresi: Denizli- Çivril

Kaynak Kişi: Hüseyin Dursun

- (9) Ak koyunun aklığı
Südünün koyaklığı
Bizi öksüz bırakan
Bir ananın yokluğu
- (10) Çıktım ceviz dalına
Dalları almaz beni
Benim yârim küçücük
Kolları sarmaz beni
- (11) Tenekede katıran
Yan gelip de oturan
Yandım basma deyil mi
Hovardayı batıran
- (12) İki duru bi duru
İliyende su duru
Ayşe kızı sorarsan
Kısmet bekleyip duru

5. Türkü

AKŞAMLAR DA OLDU YİNE DE BASTI GARELER

Yöresi: Denizli-Burdur Kaynak Kişi: Ali Urhan

- (13) Akşamlar oldu da yine de bastı gareler
Ciğerimde göz göz oldu yâreler of
Misafir almaz mı تنها dereler
Sargıda tutmaz yarelerim (var benim) of
- (14) Aşarısakta karlı dağlar aşarız
Düşer isek de tozlu yola (düşeriz) of
Çeker isek de güzel kahrı çekeriz
Çirkinlerin gahrı güçtür (çekilmez) of

6. Türkü

AL YAZMAMI DÜREYİM

Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: İbrahim Usta

- (15) Al yazmamı düreyim
Aman aç kapıyı gireyim
Uyu uyan sar beni
Aman yar olduğun bileyim
- (16) Al yazmam dalda kaldı
Aman gözlerim yolda kaldı
Yıkılası meyhane
Aman serhoşum nerde kaldı
- (17) Köprünün altı geriz
Amanın üstünden geçiveriz
Zalım baban vermesse
Haydi dağlara geçiveriz

7. Türkü

ALETTİN'E VARDIM EMME DURMADIM

Yöresi: Denizli-Acıpayam- Alettin Köyü Kaynak Kişi: Mansur Kaymak

- (18) Alettin'e vardım emme durmadım aman aman of of
 On yedi yerimden kurşun yedim ölmedim
 Arkıdeşim düşmanımı bilmedim aman aman of of
- (19) Gel gardeşim hâllerime sor benim aman aman of of
 Nuri Efe'den intikamım al benim
 Haydülen de haydin ineğinen danası aman aman of of
 Gızı bana yangın ne karışır anası
- (20) Alettin'in al gınalıdır daşları aman aman of of
 Garardı da galdı gümüş dişin gaşları
 Neyimiş de Yaradanın işleri aman aman of of
 Neyimiş de neyimiş Yaradanın işleri
- (21) Gel gardeşim hâllerime sor benim aman aman of of
 Nuri Efe'den intikamım al benim
 Haydülen de haydin ineğinen danası aman aman of of
 Gızı bana yangın ne karışır anası

8. Türkü

ARABALAR TIKIR MIKIR GELİYOR

Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Süleyman Uğur

- (22) Arabalar tıklar mıklar geliyor
 Allı çevrem suya düşmüş soluyor
 Anam beni gurbet ele veriyor
 Nasıl gıydın anam canıma (of of of)
- (23) Çit hurmuşlar şu garşiki harıma
 Yük hurmuşlar alt (1) aylı(k)cık doruma
 Şimdi gitti bu ayrılık zoruma
 Gadir Mevla'm sabır versin guluna (of of of)
- (24) Ufak tefek şu dağların mazısı
 Goydu beni ayrılığın acısı
 Bu ayrılık bize Hakk'ın yazısı
 Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme (of of of)

9. Türkü

ARDIÇ ARASINDA BİTEN NANELER

Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: Süleyman Uğur

- (25) Ardıç arasında biten naneler
Doğurursa kız doğursun analar
Çöz Aslım çöz göysün düğmelerin
Ala göz üstüne çek sürmelerin
- (26) Hisar ellerinin gülü bitmez mi
Bu güzellik kızım sana yetmez mi
Çöz Aslım çöz göysün düğmelerin
Ala göz üstüne çek sürmelerin

10. Türkü**ARDIÇLIKTIR EVLERİ DE****Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: Mansur Kaymak**

- (27) Ardıçlıktır evleri de
Üzümlüdür bağları
Yanık dertli Fatmana ablem
Her gün davar çobanı
- (28) Acıpayam'ın ovası
Fatmana alın ovası
Fatmana ablene sorarsen
Eli mavzerlibubası
- (29) Bağa gittim erkenden de
Fatmana geldi arkamdan
Fatmana üzüm toplayı vede
Davşanı ürkütmeden

11. Türkü

AT BAĞLADIM DENİZLİ'NİN HANINA

Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Talip Özkan

- (30) At bağladım (aman) Denizli'nin (a yârim de) hanına
 Mekân mı tuttun güzellerin (de) yanına
 Pazarlık ettim (aman) şeftalinin (aman da) onuna
- (31) Şeftali pazarları kuruldu (da) kaldı
 Güzellerin yazması yazıldı kaldı
- (32) Kurşun attım (aman) Sar'ova'nın (a yârim de) düzüne
 Duman mı sandın güzel şalvarının (da) tozuna
 Ayrılık sürmesini çekivermiş (a yârim de) gözüne
- (33) Yolcular yollara enmediniz mi
 Dorum gözlü yarı görmediniz mi

12. Türkü**BAĞA GİRESİM GELDİ****Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: Bayram Kuzu**

- (34) Ah bağa giresim geldi
Üzüm yiyesim geldi
Eller sarmış yârine
Benim sarasım geldi
- (35) Nesinden a yârim nesinden
Kamalar mı yemiş göysünden
- (36) Ah bağa girdim çift sürdüm
El yârinde yok gözüm
Ne dedim de gücendin
A benim iki gözüm
- (37) Nesinden a yârim nesinden
Kamalar mı yemiş göysünden

13. Türkü**BAHÇE BAHÇE GEZERSİN****Yöresi: Denizli-Acıpayam- Yeniköy****Kaynak Kişi: Ali Aran**

- (38) Bahçe bahçe gezersin
Bahçede boncuk dizersin
Geçme kapım önünden
Yüreğimi ezersin
- (39) Bahçalarda bir kuzu
Çatal matal boynuzu
Sen koyun ol ben kuzu
Aldatalım şu kızı
- (40) Bahçaya gel göreyim
El uzat gül vereyim
Senin gibi cahile
Nasıl gönül vereyim

14. Türkü

BANA KARA DİYEN DİLBER

Yöresi: Denizli-Çal Kaynak Kişi: Musa İnan

- (41) Bana kara diyen dilber
Kaşların kara değil mi
Yüzümü güldüren gelin
Gözlerin kara değil mi
- (42) Beni kara diye yerme
Mevla'm yaratmış hor görme
Ela göze siyah sürme
Çekilir kara değil mi
- (43) Her yoldan gelir geçerler
Aktan karayı seçerler
Ağalar beyler içerler
Kahve de kara değil mi
- (44) Karac'oğlan der maşallah
Bir gün görünür inşallah
Kara donludur Beytullah
Örtüsü kara değil mi

15. Türkü

BELİN BAŞI TOZLU MOZLU

Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Yöre Ekibi

- (45) Belin başı tozlu mozlu, güzelleri badem gözlü
 Gız seni seven oğlan sözlü
 Gelin gelin allı ay gelin yanakları ballı ay gelin
- (46) Belin başı daşlı maşlı, güzelleri galem gaşlı
 Gız seni seven oğlan yaşlı
 Gelin gelin allı ay gelin, yanakları ballı ay gelin
- (47) Menevşesi boyun eğmiş, yapracığı suya değmiş
 Gız seni seven oğlan ölmüş
 Gelin gelin allı ay gelin, yanakları ballı ay gelin

16. Türkü**BEN YEŞİL BİR FENERİM****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Yeşilova****Kaynak Kişi: Rüştü Demirci**

- (48) Ben bir yeşil fenerim
Hem yanar hem dönerim
Ben nişanlı değilim
Kime olsa dönerim
- (49) Aman benim ipeyim
Derdimi kime dökeyim
Al yanağın dururken
Yar nerenden öpeyim
- (50) Kabağın kökeniyem
Ucunun dökeniyem
Ben güzele varacam
Çirkine tövbeliyem

17. Türkü**BEYLER BAHÇESİNDE DE GANDİLLER YANAR****Yöresi: Denizli- Goncalı Köyü Kaynak Kişi: İsmail Şen**

- (51) Beyler bahçesinde de gandiller yanar
Gandilin şavkına da bülbüller gonar
Âlem de sevdiğine böyle mi yanar
- (52) Açcık aklımı da aldın da giddin
A, canım, sürmelim, palazım.
- (53) Beyler bahçesinde de yatmış uyumuş
Ela gözlerine de uyku bürümüş
Herkes sevdiğini de almış yörümüş
- (54) Açcık aklımı da aldın da giddin
A, canım, sürmelim, palazım.

18. Türkü**BİNİP DE KIR ATIMA HAYLADIM DİZGİN****Yöresi: Denizli-Buldan Kaynak Kişi: Naci Öncel**

- (55) Binip de kır atıma hayladım dizgin
Şahinin payına iner mi kuzgun
Var mı benim gibi sıldan bezgin
Sılanın dikenı gül oldu bana yar oldu bana
- (56) Buhurcular atar atar vuramaz
İnce Mehmet dumanından duramaz
Kalk gidelim bu yer bize yaramaz
Şimdi devriyeler basarlar
Bizi tutarlar bizi

19. Türkü**BİR YAYLA İSTERİM YÖRÜK KONMAMIŞ****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Kelekçi Köyü Kaynak Kişi: Osman Acar**

- (57) Bir yayla isterim yörük gonmadık
Menevşe isterim boynu eymedik
Ben bir yar isterim eller deymedik
- (58) Amanın nazlı yârim ar demedin mi
Önümde yavuklum var demedin mi
- (59) Haydi de Fadik Hanım sor demedin mi
Omar Çavuş sana yar demedin mi
- (60) Sırtına geçirmiş gadife yelek
Geyinmiş guşanmış olmuş bir melek
Ayrılmam dediydim ayırdı felek
- (61) Amanın nazlı yârim ar demedin mi
Önümde yavuklum var demedin mi
- (62) Haydi de Fadik Hanım sor demedim mi
Omar Çavuş sana yar demedim mi

20. Türkü**BULDAN'IN DAĞLARINDA****Yöresi: Denizli- Buldan Kaynak Kişi: Rifat Yüce**

- (63) Buldan'ın dağlarında
Gün doğmuş bağlarında
Buldan bana dar gelir
Şu gençlik çağlarımda
- (64) İplik iplik dokuma
Gel gir yârim koluma
Benim canım kurbandır
Sevdiğinin yoluna
- (65) Şu dağları geçtim de
Soğuk sular içtim de
Bana sarhoş dediler
Ben kendimden geçtim de

21. Türkü

BÜLBÜL YUVAN YIKILDI MI

Yöresi: Denizli-Acıpayam- Kızılhisar

Kaynak Kişi: Yöre Ekibi

- (66) Bülbül yuvan yıkıldı mı
Yavruların döküldü mü
Ölüm sana dokundu mu
- (67) Ötme bülbülüm ötme
Bağrım deliktir
Ötme bülbülüm ötme
Ciğirim yanıktır
- (68) Bülbül yuvan yaş mı oldu
Yavruların bir hoş mu oldu
Ölüm sana göç mü oldu
- (69) Ötme bülbülüm ötme
Bağrım deliktir
Ötme bülbülüm ötme
Ciğirim yanıktır
- (70) Ötme bülbülüm ötme
Kabrimin taşında
Hem hasretlik gurbetlik
Yandım başımda
- (71) Ötme bülbülüm ötme
Bağrım deliktir
Ötme bülbülüm ötme
Ciğirim yanıktır

22. Türkü**CEMİLE’MİN GEÇTİĞİ YOLLAR MEŞELİ****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Talip Özkan**

- (72) Cemile’min geçtiği yollar meşeli
Aman üç gün oldu ben bu derde düşeli düşeli
Haydi üç gün oldu ben bu derde düşeli düşeli
- (73) Cemilem sen bu yayladan gittin gideli
Aman oldum ben bir haydi oldum ben bir bir deli
Haydi oldum ben bir haydi oldum ben bir bir deli

23. Türkü

CEMİLE’MİN GEZDİĞİ DAĞLAR MEŞELİ

Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Hüseyin Aytekin

- (74) Cemile’nin gezdiği dağlar meşeli imanım
 Haydi üç gün oldu ben Cemilemden ayrı düşeli
 Haydi de hopbak Cemilem nasıl nasıl edelim bu işe
 Nikamızı gıysınünden gelin hoca memişe
- (75) Cemile kız ne gezersin bu hayatta imanım
 Haydi basma fistan parlakta babuç ayakta
 Haydi de hopbak cemilem nasıl nasıl edelim bu işe
 Nikamızı gıysınünden gelin hoca memişe
- (76) Cemilenin fistanı saman sarısı imanım
 Aman gören sancek Cemile kız muhdar garısı
 Haydi de hopbak Cemilem nasıl nasıl edelim bu işe
 Nikamızı gıysınünden gelin hoca memişe

24. Türkü**ÇIKTIM ÇAMIN DORUSUNA****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Talip Özkan**

- (77) Çıktım çamın dorusuna
Balta vurdum gurusuna
Aşşa köyün hörüsüne
Ben vurgunum börgüsüne
- (78) Bahça bahça gezerinde
İnci boncuk dizerinde
Varcesen de var benede
Bir billenden güzelinde

25. Türkü

DAĞLARIN BAŞINDAYIM

Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Ahmet Erik

- (79) Dağların başındayım
 On iki yaşındayım
 On iki yaşından beri
 Güzeller (kızların) peşindeyim
- (80) Haydindik haydan olur da
 Güzeller soydan olur
- (81) Avluda kabak kökeni
 Elime de battı diken
 Çirkinlerin yanında
 Ömürler mi tükenir
- (82) Haydindik haydan olur da
 Güzeller soydan olur
- (83) Dam başına daş geldi
 Sırmalı yağlık boş geldi
 Yar bugün bize gelmiş
 Safa geldi hoş geldi
- (84) Haydindik haydan olur da
 Güzeller soydan olur

26. Türkü

DAM BAŞINDA DUDU VAR

Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: H. Hüseyin Kural

- (85) Dam başında dudu var
 Dudu gızın adı var
 Eğil eğil öpeyim
 Sende şeker dadı var
- (86) Oy canım gel bana
 Sar golların boynuma
- (87) Ak devenin uşgunu
 Gelinlerin coşgunu
 Gelinlerin coşgunu
 Yalnız gezer gış günü
- (88) Oy canım gel bana
 Sar golların boynuma
- (89) Dam başında gezerim
 İnci boncuk dizerim
 Senin gibi güzeli
 Nerde olsa sezerim
- (90) Oy canım gel bana
 Sar golların boynuna

27. Türkü**DAM BAŞINDA DURURSUN****Yöresi: Denizli-Acıpayam-Dedebağ Köyü Kaynak Kişi: Hüseyin Aytekin**

(91) Dam başında durursun

Nokta nokta vurursun

Cavır gönlün isterse

Arar beni bulursun

(92) Ünnedim Satı deye

Çayım getideye

Oturmuş da ağleyo

Gederim kötü deye

(93) Cemile de gızın saçları

Altın ister uçları

Ben Cemilemi alcem ya

Vermeyo gardeşi

(94) Gız Cemile Cemile

Galk gidelim bizim eve

Anam seni pek sevmiş

Gelinim olcek deye

28. Türkü**DAMARDINA DOLEŞDİM****Yöresi: Denizli-Acıpayam-Dedebağ Köyü Kaynak Kişi: Hüseyin Aytekin**

- (95) Damardına doleşdim
Ot yolmeye buleşdim
Meremim ot mot değil
Ben o gıza doleşdim
- (96) Ak derenin ovası
Bülbüllerin yuvası
Gelcem dedi gelmedi
Allah'ından bulası
Alcem dedi almadı
Allah'ından bulası

29. Türkü**DAŞ ÜSTÜNE DAŞ GOYDUM BEN****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: İsmet Soyluer**

- (97) Daş üstüne daş goydum ben
Gül yastığna baş goydum ben
Gız seni gelcesin aman deye
Sol yanıma boş goydum ben
- (98) Daş üstünde daş durur mu
Yar üstüne yar olur mu
Yar üstüne yar sevenin
İki yakası bir olur mu

30. Türkü

DESDİ İÇİNDE BEKMEZ

Yöresi: Denizli- Acıpayam- Kelekçi Köyü **Kaynak** **Kişi: Paşa**
Osman (Acar)

- (99) Desdi içinde bekmez
 Bu bekmez bize yetmez
 Bizim köyün kızları hey
 Davulsuz gelin gitmez
- (100) Hele hele kızlar
 Ciğerim sızlar
 Çalınır sazlar
 Geçdi de yazlar
 Nedir bu nazlar ah kızlar
- (101) Dam başında gız yılan
 Cavırm'oldun müslüman
 Eyilbiyo öpen ay gız
 Ahdım var sende inan
- (102) Hele hele kızlar
 Ciğerim sızlar
 Çalınır sazlar
 Geçdi de yazlar
 Nedir bu nazlar ah kızlar

31. Türkü**DEVRENT DERESİNE DUMAN BÜRÜDÜ****Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: H. Hüseyin Kural**

- (103) Devrent deresine duman bürüdü of of
Yedi deveyilen Musam yürüdü
Musamın ciğeri mosmor oldu çürüdü of of
Ağlasın ağlasın anam ağlasın
Tülü mayaları Dudu bağlasın
- (104) Devrent dersine çıvgınlar esti of of
Elimi kolumu poyrazlar kesti
Feleğin bizlere böyle mi kasti
Devrent deresi dar geldi bana
Vadesiz ölümler zor geldi bana

32. Türkü**DUT AĞACI DUT VERİR****Yöresi: Denizli-Acıpayam Kaynak Kişi: Şinasi Uslu**

- (105) Dut ağacı dut verir amman
Yaprağını gıt verir
Oğlan güccük gız büyük amman
Sarılması dat verir
- (106) Sarı da buğday geç olur amman
Gızın da gönlü güç olur
Gızın da gönlü güç olursa amman
Benim de halim nec' olur

33. Türkü

DUVARLAR DUVARLAR KURU DUVARLAR

Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Yöre Ekibi

- (107) Duvarlar duvarlar kuru duvarlar
 Duvarın ardına hamam yaparlar
 Ağam sen gidersen beni de kıyarlar
 Al atın terkine vur da git beni
 Şalvarın cebine koy da git beni
- (108) Daracık sokakta buldum izini
 Duman sandım şalvarının tozunu
 Alamadım şu yosmanın kızını
 Neyleyim neyleyim yârim yar değil
 Çalarım oynarım gönlüm şen değil
- (109) Bir giderim beş ardıma bakarım
 Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
 Sen gideli ben ayrılık çekerim
 Çekeyim ayrılık seni bir zaman
 Ölüm bize bir gün değil her zaman

34. Türkü**EĞİL KAVAĞIM EĞİL****Yöresi: Denizli-Çal- Zeyva Köyü Kaynak Kişi: Ahmet Erik**

- (110) Eğil kavağım eğil
Dibinden aldım çiğil
Zamanenin oğluna
Meyil bağlanacak değil
- (111) Haydi güzelim gundurani tek tek bas
Ben garışmam ister öldür ister as
- (112) Endim bağ arasına
Kavuştum halasına
Kırmızı güller sokunmuş
Ak gerdan arasına
- (113) Haydi güzelim gundurani tek tek bas
Ben garışmam ister öldür ister as

35. Türkü**ELİNDEDİR BAĞLAMA****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Kelekçi Köyü Kaynak Kişi: Osman Acar**

- (114) Elindedir bağlama
Kara gözlüm ağlama
O günkü sözlerime
Cavır annene söyleme
- (115) Haydendi deyzem dayım
Gurusun domuz huyum
Ableni ben kaçır cem
Enişden olcem gayrı
Hop diridiri dat diridiri dom
Ben yârimi seviyom
Ben Kezban'a ölüyom
- (116) Sarı çizme giyelim
Bizim dama girelim
Annen buben sorarsa
Tay boşanmış diyelim

36. Türkü**ELMA ALDIM ELMADAN****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Mansur Kaymak**

- (117) Elma aldım elmadan
Dallarını gırmadan
Gız ben seni geçircem
Annen buben görmeden
- (118) Kirez aldım kirezden
Gez dolan gel birezden
Gız gelmezse gelmeyeve
Ben gelirim birezden
- (119) Elmanın irisine
Ben yandım birisine
Ana beni çoban tut
Gızların sürüsüne
- (120) Ayva aldım ayvadan
Ağzımagoymadan
Bize gelmiş ayrılık
Ben yârime doymadan

37. Türkü**ENTARİSİ PEMBEDEN****Yöresi: Denizli- Çivril****Kaynak Kişi: Musa Koç**

- (121) Entarisi pembeden
Nikâh oldu giymeden
Dünyada yaktın beni
On beşine girmeden
- (122) Vay sürmelim vay güzelim
Yola gidelim yola
O beyaz kollarını
Dola boynuma dola
- (123) Deniz üstünde şamdan
Yârim bakıyor camdan
Alacaksan al beni
Ben de bıktım bu candan
- (124) Vay sürmelim vay güzelim
Yola gidelim yola
O beyaz kollarını
Dola boynuma dola
- (125) Karpuz kestim yiyen yok
Halin nedir diyen yok
Dün gece yâri gördüm
Gözün aydın diyen yok
- (126) Vay sürmelim vay güzelim
Yola gidelim yola
O beyaz kollarını
Dola boynuma dola

38. Türkü**ET ALDIM ELİM YAĞLI 1****Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Özay Gönlüm**

- (127) Et aldım elim yağlı
 Şal guşak belde bağlı
 Gız ben seni yemin olsun alcem ya
 Başım askere bağlı
- (128) Öte yakalı yandım amanin beri yakalı
 Nasıl geçivedin beğendinde kürek sakalı
- (129) Deniz içinde balık
 Okkalıkdır okkalık
 Kadın anam vaktim geldi evlencem
 Yetti gari yemin olsun bekarlık
- (130) Öte yakalı yandım amanin beri yakalı
 Nasıl geçivedin beğendinde çikin adamı

39. Türkü

ET ALDIM ELİM YAĞLI 2

Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Rifat Yüce

- (131) Et aldım elim yağı
 Şal kuşak belde bağı
 Kız ben seni alırdım
 Başım askere bağı
- (132) Aman yevelâm yevelâm
 Yelelelli lâm
 Aman yevelâm yevelâm
 Yelelelli lâm
- (133) Makarada ipliğim
 Nerde kaldı kekliğim
 Hangi yoldan gelirsin
 O yolları bekleyim
- (134) Aman yevelâm yevelâm
 Yelelelli lâm
 Aman yevelâm yevelâm
 Yelelelli lâm
- (135) Deniz altında balık
 Okkalıktır okkalık
 Ana beni evlendir
 Yetti galan bekârlık
- (136) Aman yevelâm yevelâm
 Yelelelli lâm
 Aman yevelâm yevelâm
 Yelelelli lâm

40. Türkü**EVLERİNE DE BEN VARAMADIM DA DAVŞANDAN****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Hüseyin Aytekin**

- (137) Evlerine de ben varamadım da davşandan
Oğlumuz güçcücük uyumuş da galmış da akşamdan
- (138) Evlerine de ben varamadım da köpekten
Cavırın gızı fıstan da geymiş de ipekten
- (139) Evlerine de ben varamadım da horozdan
Cavırın gızı uyumuş da galmış da gurazdan
- (140) Evlerine de ben varamadım da hârımdan
Güçcücüğüdüm ayırdılar da yarımndan

41. Türkü

EVLERİNİN ÖNÜ BULGUR KAZANI

Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Özay Gönlüm

- (141) Evlerinin önü bulgur kazanı (oğlan kazanı)
Herkes sever okuyanı yazanı (oğlan yazanı)
Kimse sevmez meyhanede gezeni (oğlan gezeni)
- (142) Armut dalda kız bahçede sallanır (oğlan sallanır)
Yere düşer şekerlenir ballanır (oğlan ballanır)
- (143) Denizli'nin adım adım yolları (oğlan yolları)
Açılıp sarmıyor yârin kolları (oğlan kolları)
Bülbül gibi şakır gider dilleri (oğlan dilleri)
- (144) Armut dalda kız bahçede sallanır (oğlan sallanır)
Yere düşer şekerlenir ballanır (oğlan ballanır)
- (145) Evlerine varamadım yalnız (oğlan yalnız)
Mendilimi ala koydu çalınız (oğlan çalınız)
Tenhalarda söz atmıştı oğlunuz (oğlan oğlunuz)
- (146) Armut dalda kız bahçede sallanır (oğlan sallanır)
Yere düşer şekerlenir ballanır (oğlan ballanır)

42. Türkü**FATMA GIZA SU YOLUNDA GAVUŞTUM****Yöresi: Denizli- Honaz Kaynak Kişi: Ali Çakmak**

- (147) Fatma gıza su yolunda gavuşdum
Fatma aşağı ben yokarı savuşdum
Ben Fatma'yı bir kötüye değışdim
- (148) Damalısın Fatma gelin damalı
Bu canımı yoluna da gurban gomalı
- (149) Gar beyazı Fatma gızın golları
Elini açmış Mevlasına yalvarı
Beş endaze Fatma gızın şalvarı
- (150) Damalısın Fatma gelin damalı
Bu canımı yoluna da gurban gomalı

43. Türkü**GABA ARDICIN SALINMASI****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Ali Aran**

- (151) Gabardıcın salınması da aman
Goç yiğidin eğlenmesi yarilen aman
Gaşları sürmeli gözleri sürmeli güzel
- (152) Ardıç ağacından biten budaklar
Yaralansın seni öpen dudaklar
Gaşları sürmeli gözleri sürmeli güzel
- (153) Ardıç arasından buldum izini
Duman sandım şalvarının tozunu
Gaşları sürmeli gözleri sürmeli güzel

44. Türkü

GARA GABAK KÖKENİ

Yöresi: Denizli- Çivril- Çapak Köyü

Kaynak Kişi: Orhan Bozkurt

- (154) Gara gabak kökeni
 Dizlere batar diken
 Sevilmedik yarılan
 Ömürler de tükeni şipildenden
- (155) Şipilden şipilden şipilden şipilden
 Şipilden şipilden den şipilden den
 Şipildam şipildam dam şipildam dam
 Şipildam şipildam dam şipildam dam
- (156) Atgılı babıç dabanı
 Ben istemem yabanı
 Benim sevdiğim oğlan
 Köyde de goyun çobanı
- (157) Şipilden şipilden şipilden şipilden
 Şipilden şipilden den şipilden den
 Şipildam şipildam dam şipildam dam
 Şipildam şipildam dam şipildam dam

45. Türkü

GARA YAYLANIN ÇAMLARI

Yöresi: Denizli- Tavas

Kaynak Kişi: Süleyman Uğur

- (158) Gara yaylanın çamları
Ardındadır dalları
Ümmet Çavışın annesi
Gonaklarda yalvarı
- (159) Gara yaylaya gün doğdu
Gözlerime gan doldu
Ümmet Çavışı vurmuşlar
Yüreğime dert oldu
- (160) Gara yayladan geçelim
Soğuk suları içelim
Ümmet çavışı vurmuşlar
Biz yasını dutalım
- (161) Zaptiyeler yürüsün
Dağları duman бүrüsün
Ümmet Çavışı vuranlar
Mapıslarda çürüsün

46. Türkü**GARABAŞ GOYUNU GÜDE GÜDE GETİRDİM****Yöresi: Denizli****Kaynak Kişi: Talip Özkan**

- (162) Garabaş goyunu güde güde getirdim
Getirdim de gab'ardıcın dibine yatırdım
Ablası da sağdı ben bakırı götürdüm
Ablası güzel kendi garabaş goyunum
- (163) Aşar isek karlı da dağları aşalım
Geçer isek tozlu da yolları geçelim
Çeker isek güzel de kahrı çekelim
Çirkinlerin kahrı çekilmez güç olur

47. Türkü

GARANFİLİ BUDARLAR

Yöresi: Denizli- Acıpayam- Yazır Köyü Kaynak Kişi: Süleyman Uğur

- (164) Garanfili budarlar
 Filiz sürmesin diye
 Bizi burdan govarlar
 Güzel sevmesin diye
- (165) Ağ eller, boğum boğum kınalım
 Geliyor da yeşil ördek sımalım
- (166) Garanfili budadım
 Gız ben sene ne dedim
 Gız ben senin yoluna
 Bu canımı adadım
- (167) Ağ eller, boğum boğum kınalım
 Geliyor da yeşil ördek sımalım

48. Türkü**GİNE DE YEŞİLLENDİ ACIPAYAM YOLLARI****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Hüseyin Kök**

- (168) Gine de yeşillendi Acıpayam yolları
Her tarafa yol ediyor Celalimin şanları
Bize de meskan olucek Aydın aman dağları
- (169) Ağlama güzelim ağlama ben gine gelirim
Doğan aylar gibi de güzelim parlar gelirim
- (170) Milas ovasında bir dönüm darı
Darının yaprakları ayvadan sarı
Bize de çok mu gördünüz al gınalı yarı
- (171) Ağlama güzelim ağlama ben gine gelirim
Doğan aylar gibi de güzelim parlar gelirim

49. Türkü**GİRENİZ'İN ÇAYLARI****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: İbrahim Abay**

- (172) Kiraz goydum sepede
Yar oturur tepede
Öyle bir yar sevdim ki
Şan olsun memlekete
- (173) Gireniz'in çayları
Mor sümbüllü bağları
Sallan yosmanın gızı
Geçti gençlik çağları

50. Türkü

GÖKTE YILDIZ TEK GİDER

Yöresi: Denizli- Acıpayam- Olukbaşı Köyü Kaynak Kişi: Mehmet Yıldız

(174) Gökte yıldız tek gider

Arabası çift gider

Oğlan hasta olunca

İlacı kızıdan gider

(175) Oğlan hasta olunca

İlacı bizden gider

(176) Endim(i) burgulu çeşmeye

Gandım sular içemeye

Yeminler mi ettiler

Çaydan beri geçmeye

(177) Oğlan hasta olunca

İlacı bizden gider

(178) Kıratımın kuzgunu

Gönül bilir dostunu

Eğil eğil öpeyim

Siyah saçın üstünü

(179) Oğlan hasta olunca

İlacı bizden gider

51. Türkü

GÜL ISLATTIM BİLLURA

Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Sadık Yasa, Mahir Tokdemir

- (180) Gül ıslattım billura
 Haydah güzel Adilem
 Çıka da goymuş yollara
 Üç beş yıldır seviyodum
 Haydah güzel Adilem
 Bildirmedim ellere
- (181) İlimonun gurusu
 Guru da sevda
 Zor oluyo doğrusu
- (182) Kırmızı gülden dal kestim
 Haydah güzel Adilem
 Hani ya da benim feslim
 Evvel de böyle değildin
 Haydah güzel Adilem
 Şimdi selamı kestin
- (183) İlimonun gurusu
 Guru da sevda
 Zor oluyo doğrusu

52. Türkü**GÜZEL OLUR ÇİY YUMURTA SOYUNCA****Yöresi: Denizli- Buldan Kaynak Kişi: Naci Öncel**

- (184) Güzel olur çiy yumurta soyunca
Ben yârimi görmedim doyunca
Ben o yârin evlerine varınca
- (185) Çakır ela gözlerinden yaş eksilmiyor
Dumanlı dağlardan kış eksilmiyor
- (186) Kağnı kağnı kum dökelim yollara
Anma dedim neden andın ellere
Ben de düşdüm sen de düşdün dillere
- (187) A benim bakmaya kıyamadığım
Tatlı dillerine doyamadığım

53. Türkü**HAMAMIN GUBBEDE GUBBELERİ****Yöresi: Denizli- Sarayköy Kaynak Kişi: Rüştü Demirci**

- (188) Hamamın gubbe de gubbeleri, amanın da kireçten olur
Kızların serbeste serbestleri, amanın da yürüyüşten olur
- (189) İki de turnam turnam gelir, amanın da akı kareli
Birini bildim bildim aman, amanın da bilmem biri nereli

54. Türkü

HEY BOSDANCI BOSDANCI

Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Mansur Kaymak/ Kadriye Subakan

- (190) Hey bosdancı bosdancı bosdancı da
 Bosdan gavınnık mı olur
 Goyven benim yârimi de
 Böyle cavırlık mı olur
- (191) Hey bosdancı bosdancı bosdancı da
 Bosdangavın istemem
 Goyven benim yârimi de
 Yorgan döşeğ istemem
- (192) Hey bosdancı bosdancı bosdancı da
 Bosdanların sulansın
 Goyven benim yârimi de
 Dam ardını dolansın
- (193) Çay başında bosdanı da
 Al gadifeden fisdanı
 Kötü kötü düş gördüm de
 Acep yârim hasda mı

55. Türkü**KALENİN ARDINDAYIM****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Hasan Aydoğdu**

- (194) Kalenin ardındayım aslanım
 Saatın dördüneyim
 Eller seni ararken (aslanım biridanem)
 Ben senin yanındeyim
- (195) İrafta altın sini aslanım
 Gizliden sevdim seni
 Zalım anan duyarsa (aslanım biridanem)
 Hem seni döğer hem beni
- (196) Kalenin ardı bostan aslanım
 Şen olsun bu gülistan
 Bizim elin kızları (aslanım biridanem)
 Ne yün giyer ne fistan

56. Türkü

KARA ÜZÜM SALKIMI

Yöresi: Denizli- Honaz Kaynak Kişi: Özay Gönlüm

- (197) Kara üzüm salkımı (yummalıcıkAzimem)
Benim yârim saklı mı
Biyogörem yüzünü (hopurhopurAzimem)
Gaybedivercem aklımı
- (198) Aşşa köyün pınarları da yandan harleyo amanın
Azime gızın saçları da parleyo
- (199) Bizim köyün pınarları da yandan harleyo
Azime gızın saçları da parleyo
- (200) Bağa girdim üzüme (yummalıcıkAzimem)
Çıbık deydi gözüme
Benden utanan yârim (hopurhopurAzimem)
Elek gersin yüzüne
- (201) Aşşa köyün pınarları da yandan harleyo
Azime gızın saçları da parleyo
- (202) Bizim köyün pınarları da yandan harleyo
Azime gızın saçları da parleyo

57. Türkü**KEKLIĞI VURDUM GELDİM****Yöresi: Denizli- Çal- Bekilli****Kaynak Kişi: İsmail Erik**

- (203) Kekliği vurdum geldim
Tüyünü yoldum geldim
Aç yanını sevdiğim
Avdan yorulduğum geldim
- (204) Ne yandasın on yedi benlim ne yanda
Ahdım galdı bağlama şalvar geyende
- (205) Kekliğim var gümeli
Gavurup da yimeli
Yar kapıdan girince
Buyrun beyler demeli
- (206) Ne yandasın on yedi benlim ne yanda
Ahdım galdı bağlama şalvar geyende

58. Türkü**KEKLiğİM DAĞ İÇİNDE****Yöresi: Denizli- Çal Kaynak Kişi: Ahmet Erik**

- (207) Kekliğim dağ içinde
 Gavruldum yağ içinde
 Güzeller boy boy olmuş
 Sevdiğim yoğ içinde
- (208) Ne yandasın Çal gonağı ne yanda
 Ahım galdı yün basmalar geyende
- (209) Keklik sürdüm harmana
 Darıldın mı yar bana
 İkimizin boyunu
 Yazdıralım fermana
- (210) Ne yandasın Çal gonağı ne yanda
 Ahım galdı yün basmalar geyende
- (211) Kekliği vurdum geldim
 Tüyünü yoldum geldim
 Aç kapıyı sevdiğim
 Avdan yoruldum geldim
- (212) Ne yandasın Çal gonağı ne yanda
 Ahım galdı yün basmalar geyende

59. Türkü**MERCAN KÖŞK ZEYBEĞİ****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Kelekçi KöyüKaynak Kişi: Osman Acar**

(213) Mercan köşkünü yaptırıldılar

Safide mercandan

Nasıl da geçeyim

Senin gibi bir candan

(214) Mercan da köşkün üstüne çıktım

Çıktım da oturdum

Dört tarafını

Lale de sümbül bitirdim

60. Türkü**MEŞESİ MEŞESİ YAYLA MEŞESİ****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Teke Kaynak Kişi: Talip Özkan**

- (215) Meşesi meşesi yayla meşesi
Ortada mahallenin yedi benli Ayşe'si
- (216) Çamdan aldım sakızı, ormana sürdüm öküzü, garafilli gelinin kokusu
Haydi gel çöz dalda çöz, haydi gel gel çöz dalda çöz
- (217) Dorusu dorusu, yayla dorusu
Ortada mahallenin yedi benli hörüsü
- (218) Çamdan aldım sakızı, ormanda sürdüm öküzü, garafilli gelinin kokusu
Haydi gel çöz dalda çöz, haydi gel gel çöz dalda çöz

61. Türkü**NERDE İSEN ARAYIP DA BULAYIM****Yöresi: Denizli- Tavas Kaynak Kişi: Yöre Ekibi**

- (219) Yar yar
 Nerde isen arayıp da bulayım vah vah vah
 Gökte isen merdiven kurayım yar deli deli deli
- (220) Vay zalimin kızı aman, n'ideceksin eli
 Varsa alan yürü malım sana derim beri
- (221) Yar yar
 Aba da bir kebe de bir giyene vah vah vah
 Güzel de bir çirkin de bir sevene yar deli deli deli
- (222) Vay zalimin kızı aman, n'ideceksin eli
 Varsa alan yürü malım sana derim beri
- (223) Yar yar
 Siyah zülfün tel tel kalsın tarama vah vah vah
 Ben yârinim başkasını arama yar deli deli deli
- (224) Vay zalimin kızı aman, n'ideceksin eli
 Varsa alan yürü malım sana derim beri

62. Türkü**OSMAN'IMIN MENDİLİ SAMAN SARISI****Yöresi: Denizli- Tavas Kaynak Kişi: Ahmet Gönlüm**

- (225) Osman'ımın mendili saman sarısı (of of)
Osman'ıma kıydılar gece yarısı
Osman'ıma gıyanlar gahbeyidi hepisi (of of)
- (226) Osman'ım Osman'ım zeybek Osman'ım
Osman'ıma gıyanlar olsun düşmanım
- (227) Susuz derelerde güller de biter mi (of of)
Osmansız evlerde duman tüter mi
Dünya malını neyleyim Osman'ımı dudar mı (of of)
- (228) Açın gapıları Osman geliyor
Gerneşe gerneşe aslan geliyor

63. Türkü**PALANGA'NIN EVLERİ****Yöresi: Denizli- Tavas****Kaynak Kişi: Süleyman Uğur**

(229) Palanganın evleri

Yayılr develeri

On beşinde yar sevdim

Sallıyor mendilleri

(230) Palangadan toz kalktı

Kesireden kız kalktı

On beşinde yar sevdim

Cümle âlem göz kaktı

64. Türkü**PENCEREDEN BAK BENİ****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Çamköy****Kaynak Kişi: Hüseyin Tuğrul**

- (231) Pencereden bak beni
Lokum şekeri atı beni
Eğer deli olursam
Tut kolumdan at beni
- (232) İşte yârim gitmedim
Ben o yâri bilmedim
Sen beni iftara ettin
Vallahi hiç görmedim
- (233) Gidiyom gitmez oldum
Arkamı dönmez oldum
Ünnemişin duymadım
Vallahi duymaz oldum

65. Türkü**SABAH OLUR ÇOCUK GİDER OYUNA****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Süleyman Uğur**

- (234) Sabah olur çocuk gider oyuna
Oynar oynar kum doldurur koynuna
Yalanım varısa obalınız boynuna
- (235) Naha çocuk gebereydin öleydin
Sen öleydin ben dengimi buleydim
- (236) Sabah olur çarığını keyemez
Çifte gider bir evlek yer süremez
Eve gelir niçalinden bilemez
- (237) Naha çocuk gebereydin öleydin
Sen öleydin ben dengimi buleydim
- (238) Ben de bıktım bu çocuğun elinden
Heder ettim elalemin dilinden
Dilinden geçtim senin maşadından malından
- (239) Naha çocuk gebereydin öleydin
Sen öleydin ben dengimi buleydim

66. Türkü**SABAHIN YAR SEHER VAKTINDA****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Ali Aran**

- (240) Sabahın, sabahın yar yar seher vaktında, seher vaktında
Öter bülbül öter yar yar, güle getirir, ah canım güle getirir
Bakmazsın şu feleğin ettiği işe, ettiği işe
Cevriyi cefayı yar yar, güle getirir, ah canım güle getirir
- (241) Sabahınan kalkıp yar yar, bakma nursuza, bakma nursuza
Yoldaş olma edepsiz yar yar, arsız, ah canım yar yar arsız
Sabah selamını da yar yar verme pirsiz, verme pirsiz
Akıbet başına yar yar, hile getirir, ah canım hile getirir

67. Türkü**SALINA SALINA****Yöresi: Denizli- Sarayköy Kaynak Kişi: Yöre Ekibi**

(242) Salına salına girmiş gelinim bahçaya (uy gelinim bahçaya)

Al kırmızı gül toplamış gelinim bohçaya

Anası da satı satıvermiş bir kese akçaya

Ağlama gelinim sızlama gelinim

Ben gine gelirim

(243) Altun tas içinde gelinim kınam ezerler

Gümüş tarağ ile gelinim zülfün çözerler

Ak gerdana altun inci boncuk dizerler

Ağlama gelinim sızlama gelinim

Ben gine gelirim

(244) Altun tas içinde gelinim kınan ezilsin

Gümüş tarağ ile gelinim zülfün çezilsin

Güveyin yanında da gelinim sözün tutulsun (uy sözün tutulsun)

Ağlama gelinim sızlama gelinim

Ben gine gelirim

68. Türkü**SENİN DÜKKAN BENİM DÜKKAN DEMİRDEN****Yöresi: Denizli- Çivril- Çal Kaynak Kişi: Sıdika Saraçoğlu**

(245) Senin dükkân benim dükkân demirden

Kaşlar değil gözler beni delirden

Sen değilmin pencereden el eden

Ak elleri on parmağı kınalı

Benim sevdiceğim keklik simalı

(246) Keten gömlek geyme dedim geymişsin

Yenlerini oyma dedim oymuşsun

Ben gideli bal kaymağa dönmüşsün

Kaymağın üstünde bal eğlenir mi

Çirkinin yanında yar eğlenir mi

69. Türkü**SEYYİRTTİM ÇIKTIM HANAYA****Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Sıdıka Saraçoğlu**

- (247) Seyirttim çıktım hanaya
 Yem döktüm allı danaya
 Yengeler gelsin kınaya
 Yengesiz kız gelin olmaz
 Dayısız hiç ata binmez
- (248) Git gelinim sağlığınan
 Sil gözünü yağlığınan
- (249) Sarı zıbın geyip gider
 Niyendesin sayıp gider
 Anası evin beyenmemiş
 Babası evin beyenmemiş
 Kocam evi deyip gider
- (250) Git gelinim sağlığınan
 Sil gözünü yağlığınan

70. Türkü**SİYAH ÇORAP GEYSENA****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Talip Özkan**

- (251) Siyah çorap geysena
Yar bizim eve gelsena
Yar ben seni seviyom
Gözlerimden bilsena
- (252) Siyah çorap ayakta
Ne gezersin hayatta
Ne gezeyim hayatta
Sevdiğim var konakta

71. Türkü

SİYAH MAKARADA İPLİĞİM

Yöresi: Denizli- Sarayköy Kaynak Kişi: Rüştü Demirci

- (253) Siyah makarada ipliğim
Kara gözlü kekliğim
Hangi yoldan geleceksen
O yolları bekleyim
- (254) Hadi güzelim Şam'a doğru Şam'a doğru
O yar açmış kollarını bana doğru
- (255) Ovanın darısını
Sel aldı yarısını
Gurbete giden oğlanı
Boşasın karısını
- (256) Hadi güzelim hopla da gel yanıma
Beşibirlik takayım gerdanına
- (257) Et aldım elim yağlı
Şal kuşak belde bağlı
Yar ben seni alırdım
Başım gurbete bağlı
- (258) Hadi güzelim kundurana tek tek bas
Ben seninim ister öldür ister as

72. Türkü**SUYA TASI DALDIRDIM****Yöresi: Denizli- Çal- Bekilli****Kaynak Kişi: İsmail Erik**

- (259) Tası suya daldırdım
Doldu diye galdırdım
Nesib oğlanı sorarsan
Dalgınım suna boylum
Fatmanıma aldırdım
- (260) Yük dibinde ipliğim
Ötüverdi kekliğim
Ak topuklu Fatmanım
Dalgınım suna boylum
Hangi yolda bekleyim

73. Türkü**ŞU YAYLANIN ÇAMLARI****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: İsmail Kural**

- (261) Şu yaylanın çamları
 Galdıralım Ayşem kolları
 Bir benle mi dolacak
 Yıkılası Çavdır'ın damları
- (262) Oldu mu Ayşem oldu mu
 Benimle kara yerler doldu mu
 Bir kerrecik öpmeyle
 Gül benzin hemen hemen soldu mu
- (263) Şu yaylanın dipleri
 Ötüşür keklükleri
 Hiç aklımdan çıkmıyor
 (Aman) o yarin dedikleri
- (264) Oldu mu Ayşem oldu mu
 Benimle kara yerler doldu mu
 Bir kerrecik öpmeyle
 Gül benzin hemen hemen soldu mu

74. Türkü

TELLİDİR YAVRUM AMAN TELLİDİR

Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Özay Gönlüm

(265) Tellidir yavrum aman tellidir tellidir aman

Denizli'nin horozları bellidir

Ötüver de gül ibiğim biyo ötüver

Geniş olam gam zamanı değildir

BAĞLANTI 1-2

(266) Telli gelin tüllü gelin geliyor geliyor aman

Ganat açmış tüyelerini beleyor

Ötüver de çil horozum biyo ötüver

Telli gelin tasasından çürüyor

Tüllü gelin gahırından ölüyor

BAĞLANTI 1-2

(267) Sabah olur aşam olur ötersin aman

Âlemi de kendine hayran edersin

Ötme güzel horozum da o gadar ötme

Âlemin de kem gözüne değersin

Ellerin de kem gözüne değersin

BAĞLANTI 1

(268) Asmam yıkıldı

Suyu sıkıldı

Bugün çil horozu duymadım/ görmedim

Canım sıkıldı amanin canım sıkıldı

BAĞLANTI 2

(269) Asmam çardakdan

Suyu bardakdan

Biyo öpüverem de gocuman gız

İlimon yanaktan amanin ilimon yanaktan

75. Türkü**TEPSİ DE TEPSİ FINDIKLAR****Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Veli Acımaz**

- (270) Tepsı de tepsı fındıklar
 Ayşe de Veli Agamı sayıklar
 Aman aman Ayşe'm şanına
 Nasıl çıkcen Veli Agamın yanına
 Aman aman Ayşe'm nar diye
 Nasıl varcen Veli Agama yar diye
- (271) Denizli Acıpayam arası
 Veli Agam nerden bulcek başlık parası
 Aman aman Ayşe'm şanına
 Nasıl çıkcen Veli Agamın yanına
 Aman aman Ayşe'm nar diye
 Nasıl varcen Veli Agama yar diye
- (272) Tepsı de tepsı pırasa
 Ufecıcık yaprağına gar yağsa
 Ayşe gız da gocasız galsa
 Gece gündüz Veli Agama yalvarsa
 Aman aman Ayşe'm şanına
 Nasıl çıkcen Veli Agamın yanına hey
 Aman aman Ayşe'm nar diye
 Nasıl varcen Veli Agama yar diye

76. Türkü**UZADIM GAMIŞ OLDUM****Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Özay Gönlüm**

(273) Uzadım gamış oldum haydi haydi
 Damladım gümüş oldum
 Yar aşkına düşeli
 Bir yuvasız guş oldum amanin

(274) Şu dağlar oyum gibi haydi haydi
 Meşesi boyum gibi
 Bizim köyün kızları
 Gınalıgoyun gibi amanin

“Bağlantı-1”

(275) Mili mili millidir
 Gocumangız dudu dudu dillidir
 Başında on yedi güllüdür
 Yürüşünden bellidir

“Bağlantı-2”

(276) Cilve nazına
 Ben yandım deyze gızına
 Gocuman gız ben seni kaçır cem
 Buban gelsin sözüme

77. Türkü**YAĞAR YAĞMUR YER YAŞ OLUR****Yöresi: Denizli- Tavas Kaynak Kişi: Zabitçi Mehmet Oral**

- (277) Yağar yağmur yer yaş olur
Uçan da guşlar bidenem (fidanım) serhoş olur
Bade içen bir hoş olur
- (278) Ah gidi baygın aygın fidanım yar olaydın
Kokulacak güzelim yar olaydın
- (279) Yağar yağmur kirsesine aman efem
Avrupa dökmüş ensesine
Ben bilirim yar sesine
- (280) Ah gidi baygın aygın fidanım yar olaydın
Kokulacak güzelim yar olaydın

78. Türkü**YAVEŞ YAVEŞ ESEN SEHER YELİ Mİ****Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Özay Gönlüm**

- (281) Yaveş yaveş esen seher yeli mi
Benim gönlüm divane mi deli mi (aman aman aman yar)
Galk gidelim gara gözlüm burladan
Çekilip durmuyor gurbetin hali (aman aman aman yar)
- (282) Hıkkıdık dutdu beni
Dutdu da gurutdu beni
Seni gidi zalımın gızı
Gitdi de unuttu beni
- (283) Sabahınan esen seher yeli
Galeminden incedir yarimin beli (aman aman aman yar)
Köşelerden melil melil bakarım
Yoksa bugün ayrılığın günü mü (aman aman aman yar)
- (284) Hıkkıdık dutdu beni
Dutdu da gurutdu beni
Seni gidi zalımın gızı
Gitdi de unuttu beni

79. Türkü

YAYLALARDA GEZERSİN

Yöresi: Denizli- Acıpayam Kaynak Kişi: Şinasi Uslu

(285) Yaylalarda gezersin
Keklik gibi sekersin
Ak kayanın başında
Yanık yanık ötersin

(286) Çıktım yayla yoluna
Varem gidem yanına
Şu yörüğün gızının
Necap girem koluna

(287) Yaylalardan inersin
Al basmalar giyersin
Akşamlarda olunca
Nerelerde dünersin

(288) Çıktım yayla yoluna
Varem gidem yanına
Şu yörüğün gızının
Necapgirem koluna

(289) Yaylaların ayrıanı
Bugün Kurban Bayramı
Gız annenden istesem
Acep gönlün olmamı

(290) Çıktım yayla yoluna
Varem gidem yanına
Şu yörüğün gızının
Necap girem koluna

80. Türkü**YEŞİL GİY YEŞİL KUŞAN****Yöresi: Denizli-Sarayköy Kaynak Kişi: Rüştü Demirci**

(291) Yeşil giy yeşil kuşan (yanayda yananayda)

Yeşil çimene dōşen (yanayda yananay)

Acep iflah olur mu (yanayda yananayda)

Senin aşkına düşen (yanayda yananay)

(292) Alalım kaçalım (yanayda yananayda)

Sarılalım uçalım (yanayda yananay)

Sarılmakla başolmaz (yanayda yananayda)

Gel beraber kaçalım (yanayda yananay)

(293) Kayısıdır kayısı (yanayda yananayda)

Yere düştü yarısı (yanayda yananay)

Beni yardan ayıran (yanayda yananayda)

Dayısıdır dayısı (yanayda yananay)

(294) Alalım kaçalım (yanayda yananayda)

Sarılalım uçalım (yanayda yananay)

Sarılmakla başolmaz (yanayda yananayda)

Gel beraber kaçalım (yanayda yananay)

(295) Kabağın kökeniyim (yanayda yananayda)

Sapının bükeniyim (yanayda yananay)

Ben güzeli alacam (yanayda yananayda)

Çirkine tövbeliyim (yanayda yananay)

(296) Alalım kaçalım (yanayda yananayda)

Sarılalım uçalım (yanayda yananay)

Sarılmakla başolmaz (yanayda yananayda)

Gel beraber kaçalım (yanayda yananay)

81. Türkü**YÜK DİBİNDE İPLİĞİM****Yöresi: Denizli- Çal Kaynak Kişi: Ahmet Erik**

(297) Yük dibinde ipliğim

Sekiverdi kekliğim

Ak topuklu sevdiğim (dalgalım suna boylum)

Hangi yolda bekleyim

(298) Göle taşı daldırdım

Doldu diye galdırdım

Ak topuklu sevdiğimi

Ben elimden aldırdım

(299) Hanay evin makatı

Dörtlük tütün beketi

Bin liraya maloldu

Sevdiğimin ceketı

82. Türkü**YÜZÜĞÜM VAR AL TAŞLI****Yöresi: Denizli- Acıpayam- Alaattin Köyü****Kaynak Kişi: Mansur****Kaymak/ Kadriye Subakan**

- (300) Yüzüğüm var al taşlı
Al değil mavi taşlı
Gitti yarım gelmedi
Gözlerim ondan yaşlı
- (301) Haydiri ninna ninna ninna
Gızım ninna ninna ninna
- (302) Fistanım yeşil olsun
Parası peşin olsun
İstemiyom zengine
İlle sevdiğim olsun
- (303) Haydiri ninna ninna ninna
Gızım ninna ninna ninna
- (304) Yeşil gey yeşil guşan
Yeşil çimene döşen
Acep iflah olur mu
Senin peşine düşen
- (305) Haydiri ninna ninna ninna
Gızım ninna ninnaninna
- (306) Cevizim govuk govuk
Ağlarım goyuk goyuk
Yardan selamlar gelmiş
Kar ile buzdan soğuk
- (307) Haydiri ninna ninna ninna
Gızım ninna ninna ninna

83. Türkü**ZOBALARINDA GURU DA MEŞE YANIYOR EFEM****Yöresi: Denizli Kaynak Kişi: Özay Gönlüm**

- (308) Zobalarında guru da meşe yanıyor efem
Yanıyor ya Memed ağam da üşümüş de donuyor
Boncuklu da gelin ortalıkda dönüyor da dönüyor
Aslanım da efeler vay vay
- (309) Gar mı yağıpba Yarengöme'nin dağına efem
Memed ağam da oturu da vermiş efelerin de sağına
Çıkam haden der şu dağların başına da başına
Aslanım da efeler vay vay

KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Öz Geçmiş

26.12.1991 tarihinde Denizli Çameli ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokulu ve ortaokulu Çameli-Elmalı İlköğretim Okulu'nda; liseyi Muğla-Köyceğiz Anadolu Lisesi'nde okumuştur. 2014 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalından mezun olmuştur. 2014 yılında Şanlıurfa Haliliye-Çamlıdere Çok Programlı Anadolu Lisesi'ne Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atanmış ve dört yıl burada görev yapmıştır. Dört yılın sonunda Muğla- Dalaman Adile İhsan Mermerci Mesleki Teknik Anadolu Lisesi'ne oradan da Köyceğiz Anadolu Lisesi'ne atanmıştır. Halen Köyceğiz Anadolu Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.